

DR. ALMÁSI MIHÁLY

A CLEVELANDI MAGYAR BAPTISTA MISSZIÓ 85 ÉVES TÖRTÉNETE

JUBILEUMI EMLÉKKÖNYV

1899—1984

TARTARIK
E-HELYEN
AUG.
20-25

W. H. FIGARY
1047 E. Third St.
CLEVELAND, O.

Rev. Joseph J. Baker,
Sawtooth Street, Lakewood

Rev. Duality Mikias
& no. 10.

Rev. Charles Wilson, R. 2, P. O. 12

Quality Theatre, Commercial St.

Elroy?

Isak Helen

Belgium would.

Rev. King's Church & no. 10.

Rev. Frank Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Rev. John Smith & no. 10.

Dr. Almási Mihály

JUBILEUMI EMLÉKKÖNYV

A CLEVELAND OHIO-I
MAGYAR BAPTISTA MISSZIÓ
85 ÉVES TÖRTÉNETE

Kiadja

A BETHÁNIA MAGYAR BAPTISTA GYŰLEKEZET
(HUNGARIAN BETHANY BAPTIST CHURCH)
8758 Olde Eight Road, Northfield Center, Ohio, 44067

CLEVELAND, OHIO, U.S.A.

1984

© Copyright by
Dr. Mihály Almási

BEKÖSZÖNTŐ

Örömmel vállaltam, hogy bevezető sorokat írjak a clevelandi magyar baptista misszió 85. jubileumi éve alkalmából készülő emlékkönyvhöz. Jól ismerem az amerikai magyar gyülekezetek gondjait, ezért különösen nagy dolognak tartom, hogy egy kis létszámú közösség áldoz arra, hogy a múlttal foglalkozzék, hogy összegyűjtse az Amerika-szerthe kallódó emlékeket, azokat, amelyeket 85 év viharai szórtak szét (a volt clevelandi magyar baptistákkal együtt) Kaliforniától Floridáig, meg Kanadától Argentínáig.

Cleveland egyike volt azoknak a városoknak, ahol a legtöbb magyar letelepedett. Nem véletlen, hogy itt alakultak a legnagyobb baptista gyülekezetek.

Az utóbbi 20—25 évben magam is bekapcsolódtam a clevelandi misszióba — ügyintéző lelkipásztorként is. A 13 évvel ezelőtt megindított lelkészcsere-program keretében pedig — melyet amerikai részről én irányítok — immár a 3. magyarországi lelkész szolgálja a szétszórtságban élő magyarság egyik fővárosában az evangélium, s egyben népünk, kultúránk, anyanyelvünk fönnmaradásának szent ügyét.

Dr. Almási Mihály, clevelandi lelkipásztor évek óta gyűjti a helyi gyülekezetek, az Amerikai Magyar Baptista Szövetség és az első Amerikai Magyar Baptista Teológiai Szeminárium történetével kapcsolatos dokumentumokat, fényképeket, stb. Gazdag anyag áll rendelkezésre. Ennek egy részét adja közre ebben a könyvben, olyan dokumentumokat és fényképeket is, amelyek még soha nem voltak publikálva.

Azért is érdekes az emlékkönyv, mert a baptista missziót nem önmagában vizsgálja, hanem összefüggésében az amerikai összmagyarság és általában a baptizmus történetével.

Örvedetes, hogy akkor, amikor a magyar templomok eladása és az angolosítás a "divat", vannak olyan baptisták, akik áldoznak a magyar múlt föltárásiért, s olyan lelkipásztor, aki bárminémű honorárium nélkül

Dr. Haraszi Sándor

végezte és végzi az adatgyűjtést, s az utókor számára is értékes földolgozást és publikálást.

A jubileum alkalmából hadd kívánjam a clevelandi Hungarian Bethany Baptist Church tagságára és lelkipásztorára Isten gazdag áldását.

1984 nyarán

Dr. Haraszi Sándor

az Amerikai Magyar Baptisták
Konferenciájának elnöke

ELŐSZÓ

A Nagy-tavak vidékét Amerika szívének szokták nevezni. A “Heartland” egyik legfontosabb állama Ohio. Területe nagyjából megfelel a mai Magyarország területének, és lakóinak száma is megközelítően azonos az óhaza lakosságának számával. Ohio legnagyobb városa Cleveland. 1796-ban alapította **Moses Cleveland** tábornok, aki ekkor egy föld-társaság főügynöke volt. A társaság nagy területeket vásárolt föl az érkező telepések számára. A város fejlődésének új lendületet adott az Erie-csatorna megnyitása. A Cuyahoga folyón a város szívéig futnak be a Nagy-tavakról és az óceánról a teherszállító hajók. Cleveland nemcsak Ohio, de az egész Egyesült Államok egyik legfontosabb ipari és kereskedelmi központja lett. Egy jellemző adat: **John D. Rockefeller** Cleve-landból szervezte meg “olajbirodalmát”. (Az ő nevével egyébként a clevelandi magyar baptista gyülekezetek történetében is találkozunk!)

Dr. Almási Mihály

Nem akarok beleveszni a város történetének vagy gazdasági-kulturális életének ismertetésébe, hisz erről mindenki olvashat utikönyvektől lexikonokig számtalan kiadványban, inkább máris rátérek a magyar vonatkozásokra — természetesen nagyon is vázlatosan.

Az 1880-as évekig Észak- és Nyugat-Európából gyakorlatilag “befutott” a nagy bevándorlási hullám Amerikába. Az írek, németek és skandinávok “amerikanizálódása” a századforduló utáni első és második évtizedben szinte befejeződött. A Közép-, Kelet- (és részben Dél-) európai nagy bevándorlási hullám 1880 körül indul, és az első világháború kezdetéig tart. Már az 1871-es esztendőől elkezdve vannak amerikai kimutatásaink magyarországi bevándorlókról, de ezek száma 1880-ig elenyésző (csak 1873-ban haladja meg az ezret). 1880—1883-ig a Magyarországról Amerikába bevándorlók száma évente (ezerre kerekítve) 8—10.000, 1884—1889-ig évente 10—15.000, 1890—1899-ig évente 15—30.000, 1900—1913-ig évente 40—190.000. Legmagasabb a bevándorlók száma 1907-ben, amikor: 193.400. 1905 az első olyan esztendő, amikor a bevándorló magyarok száma meghaladja a 150.000-et.

1920-ban Ohio állam összes magyar anyanyelvű népessége 97.962. Ebből 55.874 született Magyarországon, a többi már Amerikában. Cleveland

összes magyar anyanyelvű népessége 1920-ban 42.134. Ez a szám nem tartalmazza a Greater Cleveland területén levő külön közigazgatású területek adatait. Az 1800-as évek utolsó két évtizedében alakulnak Clevelandben az első magyar szövetségek, egyletek, egyházközségek. Néhány példa: 1897. november 25-én alakul meg a "Szűz Mária Magyarok Pátrónája Római és Görög Katolikus Szövetség". Az első magyar egylet 1886-ban létesül Cleveland-ben (gróf Batthyány Lajos Társas és Segélyező Egylet), amelyet vagy húsz különféle egylet követ.

1891-ben alakult meg az Első Magyar Református Egyház, 1892-ben az Első Római Katolikus Magyar Hitközség, — és **1899-ben indul el a magyar baptista misszió**. 1905-ben szerveződik meg a Baptista Hitközség. 1906—1907-ben alakul meg az Első Magyar Lutheránus Egyház.

Az 1964-es hivatalos adatok szerint Cleveland magyar lakossága (nem számítva a Cleveland-dal egybeépült településeket) 51.216. Ez a szám alig magasabb, mint az 1920-as. A legutóbbi évek népszámlálási adatai szerint jelenleg mindössze 10.000 magyar él Cleveland belvárosában. Ennek az óriási csökkenésnek nem az az oka, hogy "elfogytak" a magyarok, még csak nem is az, hogy nem vallják magukat magyarnak, hanem az, hogy hihetetlenül megromlottak a körülmények a városban, szinte pánikszerűen gyors a menekülés a külvárosok felé. A peremvidékek egy-egy településének magyar lakossága ezekben fejezhető ki, s vagy 30—40 ilyen település övezi Clevelandet. A szétszóródás természetszerűleg nehezíti a közösségi munkát, akár egyletekről, akár egyházakról van szó. Alaposabb szervezésre, nagyobb anyagi áldozatokra van szükség. **Greater Cleveland magyar lakossága ma 80—100.000-re becsülhető.**

Nyilvánvaló, hogy mindennemű magyar szervezetnek van létalapja ilyen nagy létszámú közösség esetén. Annak idején különösen is volt, hisz eredetileg a magyarok kolóniákat alkotva települtek le a városban.

Cleveland igazi "magyar faluja" vagy épp "amerikai Debrecene" a "Buckeye" volt, a város keleti felében, az East Side-on, a Woodland, South Woodland, Kinsman, Wilson és a Madison utcák által határolt területen. Ismertebb utcái: Buckeye Road, Woodland Ave., South Woodland Ave., Bolton Str., Corvin Ave., Bismarck Str., Holton Ave., E. Madison Ave., Grand Ave., Rawlings Ave., Cumberland Str., Wilhelm Str., Ambler Str. A West Side-on — bár nem olyan zártan — leginkább a Columbus, Franklin, Pearl, Bridge, Burton és Lorain utcákba, továbbá a Clark Ave.-ra települtek.

Mindkét városrészben alakultak magyar baptista gyülekezetek.

Az előszónak nem a részletezés a feladata, sokkal inkább a figyelemfölkeltés, egyfajta előzetes vázlat-kép megrajzolása. Nos, ehhez még szükséges néhány szót szólni a jelenről.

Van-e létjogosultsága a nyelvi (etnik) misszióknak? A válaszuk egyértelmű igen.

A pünkösdi csoda lényege egyrészt az volt, hogy Péter nyíltan, bátran és megalkuvás nélkül hirdette az evangéliumot, másrészt az, hogy **minden nép a maga nyelvén hallotta Isten üzenetét**. Amíg vannak Amerikában és Kanadában, vagy bárhol a világon az anyanyelvüket jobban beszélő magyarok (vagy jól beszélő magyarok), addig Isten üzenetét is ezen a nyelven kell hirdetni nekik. S hogy vannak, az tény. A magam tapasztalatából azt is látom, hogy olyan fiatalok is ragaszkodnak a magyarsághoz, akik alig beszélnek magyarul, s pl. nem amerikai teológiai szemináriumba jelentkeznek, hanem magyarba, s kemény munkával tanulják a nem könnyű teológiai magyar szókészletet is. Az anyanyelvet, vagy a szülők anyanyelvét szerető és azt megőrizni kívánó magyar baptisták egymásra találtak. Imádkoznak és dolgoznak.

Van magyar **lapunk**, magyar **könyvkiadó vállalkozásunk**, magyar **teológiai szemináriumunk**, **történelmi emlékgűjteményünk**. Vannak **gyülekezeteink**, **lelkipásztoraink**, **ének- és zenekaraink**, **ifjúságunk** (ifjúsági táborunk is!), vannak **gyermekeink**. Nemcsak múltunk, **jelenünk is van**. Azok, akik a múltat megbecsülik, s a jelenben a múlt tanulságait hasznosítva imádkoznak és dolgoznak, reménykedhetnek a jövőben. A magyar jövőben is. Egyikünk se “véletlenül” magyar. Isten kifürkészhetetlen akaratából születünk magyarnak. **Feladatunk van népünk között, ma is, Amerikában is**. Nemzeti nagy költőnk, Tompa Mihály írta: “Szívet cseréljen az, aki hazát cseréli!” (Levél egy kibujdosott barátomhoz) Hazát cserélni könnyebb, mint szívet cserélni. Kevesen vannak, akiknek sikerült a “szívcsere”. Az új hazában is a régi szív dobogása, szeretete és melege jelenti az életet.

Gyülekezeteinknek megújult az óhazával való kapcsolata az ún. Lelkészcsere-program révén. Az óhazából érkező baptista lelkipásztorok, teológiai tanárok, egyfajta nyelvi és teológiai “vérfrissítést” jelentenek. Annak ellenére, hogy a magyar kolóniák Amerika-szerte fölbomlottak, vagy végüket járják, a nemzeti hovatartozás tudata elég erős kapocs ahhoz, hogy 50—100 mérföldeket autózzanak testvéreink egy-egy vasárnapi istentiszteletre, vagy ezer mérföldeket egy-egy magyar konferenciára, találkozóra. Az anyagi áldozatot bőven kárpótolja a találkozás öröme.

Cleveland az Amerikai Magyar Baptista Szövetség történetében is központi szerepet töltött be kezdettől fogva. Itt alakult meg a legelső magyar baptista gyülekezet Amerika földjén (1899). A szövetség története során 17 országos évi konvenciót tartott a városban. Itt munkálkodtak az óhazából érkező lelkipásztorok közül a legenergikusabbak. Évtizedeken át itt szerkesztették és adták ki az amerikai magyar baptisták első hivatalos lapját, az Evangéliumi Hírnököt. Itt működött az első Amerikai Magyar Baptista Teológiai Szeminárium. Itt volt a legtöbb gyülekezet és a legtöbb tag, a legtöbb magyar baptista templom ..., s ma is itt van új lapunk A KÜRT szerkesztősége, itt működik a “TOLLE LEGE” Magyar Iratmisztions Társaság, a maga különös evangélizációs és nyelvmentő program-

jával, itt van az új Amerikai Magyar Baptista Theológiai Szeminárium központja és a szeminárium Történelmi Emlékgyűjteménye. Gyülekezetünk a sok vihar után fejlődésnek indult. Csak ebben az esztendőben 3 kivándorló baptista család érkezett hozzánk Erdélyből, összesen 14 fő. (Mikor fognak ők angolul beszélni?) Gyermekkörünk, ifjúsági körünk, zenekarunk szépen dolgozik. Vannak látogatóink. Örülünk, amikor magyar vers, zene, bizonyásgtétel, igehirdetés, evangélizáció nyomán fiatalok döntenek Jézus Krisztus követése mellett. Vannak bemerítkezők ... És vannak terveink. Ezek között első helyen: Évek óta megtervezett új templomunk fölépítése. A missziómunka, a tanulmányi- és a kiadói tevékenység fejlesztéséhez ez lassan nélkülözhetetlenné válik. Reméljük, hogy az Úr, aki mindedig segítségül volt nekünk, ebben is velünk lesz.

Könyvünkkel lelkesíteni szeretnénk olvasóinkat, azokat a magyarokat, akik a világ bármely részén a HAZA melegségét hiányolják, akiknek áldozniuk kell — és áldoznak is — azért, hogy édes anyanyelvükön hallják Isten Igéjét. Lelkesíteni szeretnénk a múlt sikereinek bemutatásával, a tömegeket megjelenítő csoportképekkel, a templomfotókkal ... és lelkesíteni az Igével, melyet emlékgyűjteményünk egyik régi kincséből idézünk: **“Megemlékezzetek a ti előttetek járókról, kik néktek szólták az Istennek beszédét, kiknek kövessétek hiteket, meggondolván minemű vége volt az ő életeknek!”** (Zsid 13:7.)

Dr. Almási Mihály

a gyülekezet pásztora

*

Mielőtt rátérnénk a 85 éves clevelandi magyar baptista misszió történetének ismertetésére, egy fejezetet általában a baptizmus bemutatására szánunk.

baptist world alliance

A Baptista Világszövetség emblémája

I.

A BAPTIZMUS

1. AZ ANABAPTIZMUS

Az egyháztörténet igazolja, hogy a keresztyénség kétezer éves története alatt — az apostoli kortól napjainkig — mindig voltak olyan evangéliumi csoportok, amelyek a baptisták által ma is vallott legfőbb bibliai igazságokat hirdették és gyakorolták.

A mai baptizmus tanítását és gyakorlatát a reformáció korában keletkezett anabaptista mozgalmak közelítették meg a legjobban. Ezek az evangéliumi irányzatok egymástól függetlenül több helyen, a Biblia tanulmányozása alapján jöttek létre, néhol egyszerű közemberek, másutt nagy felkészültségű tudósok által. *Grebel Konrád* (1498—1526), *Mantz Félix* (1498—1527) és *Blaurock György* (†1529) Svájcban 1523-ban anabaptista gyülekezetet szervezett. *Sattler Mihály* pedig 1527-ben megfogalmazta a "Svájci Testvérek" hitvallását az ún. Schleitheimi Hitvallást. Az ebben lefektetett hitelveket minden jelentősebb anabaptista gyülekezet magáénak vallotta. Németországban *Münzer Tamás* (1490—1525) hatására különösen sokan csatlakoztak a társadalmi átalakulást követő irányzathoz. Hollandiában *Menno Simon* (1496—1561), Ausztriában *Hubmayer Baltazár* (1481—1528) nevéhez fűződik az anabaptizmus térhódítása. Hubmayer Baltazár az anabaptisták tanításait a következő tételekben foglalta össze: Krisztus, — Ige, — Hit, — Bizonyágtétel, — Bemerítés — Gyülekezet. *Huter Jakab* (†1536) követői nemcsak gyülekezeteket, hanem gazdasági, termelő és értékesítő (ún. habán) közösségeket hoztak létre.

Az anabaptista igehirdetők sorsközösséget vállaltak az elnyomott szegény néppel, s ezért *"tanaik a reformáció legforrongóbb éveiben a reformátorokéval vetekvő, hallatlan népszerűségre tettek szert, kivált a rengeteg lelki válság és gazdasági nyomorúság közt hányódó kispolgári s kisebb részben paraszti körökben; voltak évek, mikor kérdésnek lehetett tekinteni, vajon nem anabaptista értelemben reformálódik-e egész Közép-Európa, főképpen a német birodalom, Svájc és Ausztria. Már csak ezért is természetes, hogy az anabaptisták nemcsak a régi egyház, de a reformátori főirányok híveinél sem számíthattak kíméletre. Ez utóbbiak, az őket támogató állami hatóságok segítségével, itt-ott még túl is tettek amazokon az anabaptisták kegyetlen üldözésében, s a középkori felfogás szerint fegyverrel való irtásában. Az anabaptisták legszebb evangéliumi vonása viszont az a csöndes, alázatos békétűrés volt, amellyel irtózatos üldöztetésük keresztyét hordozták, szemüket az eljövendő Messiás-ország dicsőségére függesztve."* (Révész Imre: A reformáció. Budapest, 1932.)

Az anabaptista tanítás sok követőre talált Magyarországon is. Közülük csak a legjelentősebbeket említjük. *Schröter Kristóf* 1523-tól tevékenykedett az északi vármegyékben, majd *Fischer András* kezdett térítő munkát szintén ezen a vidéken.

Az anabaptisták üldözése Magyarországon is megkezdődött. 1540-ben Fischer vértanúhalált halt, az 1548-as pozsonyi országgyűlés pedig törvényt hozott az anabaptisták ellen.

Erdélyben Bethlen Gábor telepítette le a Magyarországról érkező anabaptistákat (habánokat), és 1621—22-ben kiváltságlevéllel nekik adományozta Alvinc községet. A habánok a törvényesen biztosított szabadságot élvezve, felvirágoztatták Erdély iparát és kereskedelmét. A Kárpát-medencében élő anabaptistáknak nagy tekintélyű orvosaik, gyógyszerészeik és tanáraik voltak. Később, Ferdinánd uralkodása alatt, majd Mária Terézia idejében megint tűzzel-vassal üldözték őket. Egy részüket erőszakkal visszatértették a római egyházba, a maradék pedig külországokba menekült.

Az anabaptisták nemcsak lelki, hanem társadalmi vonatkozásban is messze megelőzték korukat. Jóllehet körülményeiknél fogva nem formálhatták át koruk társadalmát, de ahol meghonosodtak, a maguk körében a legteljesebb mértékben megvalósították elveiket.

2. A BAPTIZMUS

Jelenlegi formájában a baptizmus az újkor szülöttje. Európában 1609-ben indult el, amikor Amszterdamban *Smyth, John* (†1612) az angol államegyház üldöztötte, több puritán társával együtt Jézus Krisztus példájára bementkezett. Hamarosan mintegy negyven tagot számláló lelki közösség létesült, amelynek nagyobb része Smyth vezetésével a mennonitákhoz csatlakozott. A többiek *Thomas Helwys* vezetésével visszatértek Angliába. Londonban, 1612-ben ők alapították meg az első baptista gyülekezetet. Ettől kezdve nagy lendülettel haladt előre a szigetországban a baptista misszió. A baptisták mind nagyobb szerepet játszottak Anglia vallási és társadalmi életében: ők adták nemcsak népüknek, hanem az egész világnak is *Bunyan Jánost* (1628—1688) — a Zarándok útja szerzőjét, *Carey Vilmost* (1761—1834) — a külmiszió megalapítóját, *Müller Györgyöt* (1805—1898) — a neves árvaházalapítót és *Spurgeon Károlyt* (1834—1892) — a keresztyénség egyik legnagyobb igehirdetőjét.

Az európai szárazföldön *Oncken, Johann Gerhardt* (1800—1884) munkássága nyomán indult el a baptista misszió. Oncken Angliában tért meg egy metodista igehirdetésre, majd 1823-ban Hamburgba került, ahol önálló bibliatanulmányozás útján ismerte föl a bementés igazságát. Ennek alapján 1834. április hó 22-én társaival együtt bementkezett *Sears, Barnabas* amerikai baptista teológiai tanár által. A nagy kikötővárost 1842-ben tűzvész pusztította el, s ezt követően néhány, a város újjáépítésében részt vevő magyar iparos is kapcsolatba került az Oncken által alapított hamburgi gyülekezettel. Közülük *Rottmayer János* (1818—1901) és még sokan mások elfogadták Jézus Krisztus bűnbocsátó kegyelmét, és 1844. május 20-án bementkeztek. Oncken a bementés után Rottmayer Jánost és társait azzal a határozott céllal küldte vissza Ausztria—Magyarország területére, hogy tegyenek bizonyosságot a megtalált és elfogadott örömmüzenetről. Rottmayerék 1846. május 20-án érkeztek Pest-Budára. Hazatérésük időpontja az újkori magyar baptizmus történelmének első mérföldköve.

Észak-Amerikában *ROGER Williams* (1607—1681) Angliából száműzött fiatal puritán lelkész munkája nyomán jött létre a baptizmus. Ez a minden

tekintetben kiemelkedő egyéniség új hazájában is összeitkőzésbe került az uralmon lévőkkel, s ezért az indiánok közé menekült. 1636-ban öt társával az őslakóktól ajándékba kapott területen új települést hozott létre, amelyet Providence-nek nevezett el, a Gondviselésről. Három év múlva, 1639-ben bemerítkezett és a többi hitvallóval együtt megalapította az első amerikai baptista gyülekezetet. A puritánok vallási türelmetlensége magyarázza, hogy 1688-ban is még csak 13 gyülekezet volt ezen a területen. A fordulatot egyfelől a nagyarányú nyugatra terjeszkedés hozta meg, másfelől viszont az egyetemes papság elvének gyakorlati alkalmazása. A baptista evangélisták az 1775—1830 közötti időszakban gyakorta útrakeltek és sok száz mérföldet tettek meg a legvadabb vidékeken is, hogy istentiszteleteket tartsanak, megtérésre vezessék az embereket és új gyülekezeteket alapítsanak.

Az amerikai baptizmus érdeme, hogy a szegényebb bevándorló csoportok, a nyugatra költöző úttörők és a kismizett feketék számára — főként délen — vallási hazát adott. A polgárháború után (1861) éppen ezért nyertek sok feketét meg a baptisták. Az USA-ban élő feketék közül mintegy 10 millió tartozik a baptistákhoz. Az evangélizáció következetes alkalmazásának gyümölcse az, hogy ma a baptisták a legnépesebb vallási csoport az Egyesült Államokban, és számuk meghaladja a 30 milliót (1850: — 700 ezer; 1900: — 4180 ezer; 1950: — 18 és fél millió). Az árnyalati különbségek, a területi elrendeződés, vagy a nemzetiségek szerint tömörülő szövetségek közül a legjelentősebbek: a Déli Baptista Szövetség, az Amerikai Baptista Szövetség és a feketék két nagy szövetsége. A fennmaradó tucatnyi szövetség ezekhez viszonyítva csupán csekély lélekszámot képvisel.

Angliában és Amerikában tehát közel egyidőben, a 17. század elején indult el a baptizmus. Az európai szárazföldön, *Németországban*, több, mint kétszáz esztendővel később jött létre a baptista misszió, mégpedig nem amerikai vagy angol térítőmunka eredményeként, hanem úgy, hogy egy igazságkereső ember, *ONCKEN* Johann Gerhard (1800—1884) az önálló bibliatanulmányozások során fölismerte a hívő-keresztség szükségességét, és több évi megfontolás után, 1834-ben a helyes igei forma szerint hitének vallomására bemerítkezett.

Oncken bátor és hű bizonyosságtevő volt, aki munkatársaival nemcsak Németországban, hanem a skandináv államokban, sőt szinte minden európai országban — így hazánkban is — elindította a baptista missziót. A német baptisták által fönntartott hamburgi teológiai szeminárium sok országnak adott képzett lelképásztorokat, különösen a missziómunka kezdeti időszakában. Svéd, magyar, lengyel, orosz és bolgár növendékek vitték innen hazájukba a magas fokon elsajátított bibliai igazságokat és a missziózás szellemét.

A mai *Szovjetunió* területén az 1813-ban megalakított Orosz Biblia Társulat, valamint a Dél-Németországból bevándorolt stundisták hatására ébredés indult el, amely az itt élő mennonitákat felrázta, s így jött létre 1860-ban a Mennonita Testvérgyülekezet. Végül Oncken volt az, aki ezt a stundista jellegű mozgalmat a német baptizmus kialakult alapelvei szerint átszervezte. A távoli területek evangélizálására iparos misszionáriusokat küldött (közöttük volt Meyer Henrik is). Egy évszázad múltán elmondhatjuk, hogy ez a munka nem volt hiábavaló. A Szovjetunió baptistái létszámuk és buzgóságuk szerint is az élen járnak Európában, hazájukban is a hatalmas ortodox egyház mellett a legnagyobb és a leghatékonyabb felekezetet alkotják.

A világ többi részén, Ázsiában, Dél-Amerikában és Ausztráliában is sok baptista él.

Amikor közel 4 évszázaddal ezelőtt a csaknem teljesen kiirtott anabaptisták nyomdokán elindult az újkori baptista misszió, még a legmerészebbek sem gondoltak arra, hogy a mustármag mily terebélyes és életerős fává növekedik. A baptizmus a jelenkor leggyorsabban fejlődő vallási közössége, amelynek gyarapodási százaléka nagyobb, mint a világnépesség növekedési százaléka. A lexikonok adatai, amelyek a kézirat elkészítésekor még helyesek voltak, mire a nyomdából kikerülnek, több százezres lemaradásban vannak a baptisták tényleges létszámától. Több mint 34 millió bemeztett, úrvacsorával élő hittestvérünk van szerte a világon.

3. A BAPTISTÁK FŐBB SAJÁTÓSÁGAI

Miközben élőszóban és írásban mind szélesebb körben tudatjuk, hogy más keresztyénekkel együtt mi is osztozunk a keresztyén hit alapvető igazságaiban, nem feledkezhetünk meg arról, hogy ez az egyezés csak részleges. Vannak ugyanis olyan hitigazságok, amelyeknek a Szentíráshoz ragaszkodva nagyobb jelentőséget tulajdonítunk mint mások, és némely fontos kérdésben pedig a keresztyének egy részétől eltérő az álláspontunk. Természetes, hogy ezekről a sajátos jellemzőkről, már csak a keresztyén testvériesség miatt sem hallgathatunk. Komoly határozottsággal és meggyőződéssel hirdetjük azokat az igazságokat, amelyeket Isten lelkiismeretünkre bízott, de önteltség nélkül, mert bennünk is csak rész szerint van az ismeret.

Elmondhatjuk tehát, hogy az Apostoli Hitvallásban foglalt alapvető és általános hitigazságokkal való egyetértésen túl további öt lényeges és elengedhetetlen ismérv *együttes* jelenléte szükséges ahhoz, hogy egy személyt, vagy közösséget baptistának tekinthessünk. Ezek az ismérvek a következők:

1. A Szentírás kizárólagos tekintélyének elismerése.
2. A hívő keresztség, a hitvalláson alapuló bemeztetés gyakorlása.
3. Az újszövetségi gyülekezet-szervezet mintájához való alkalmazkodás.
4. A lelkiismereti- és vallásszabadság hirdetése.
5. A lélekmentés, az evangélizáció.

Most pedig vegyük sorra e nagy igazságokat, amelyek változatos történelmünk során változatlan érvénnyel maradtak reánk.

A Szentírás kizárólagos tekintélyének elismerése

Ragaszkodunk a Szentíráshoz, mert megtapasztaltuk, hogy a Szentlélek által együttműködve képes arra, hogy hitet ébresszen és az igazság megismerésében segítsen, még akkor is, ha nincs kéznél hivatásos emberi magyarázó. Történelmünk bővülködik az erről tanúskodó példákban.

ADONIRAM Judson és LUTHER Rice 1812-ben kongregacionalistaként szálltak hajóra, hogy Indiába utazzanak misszionáriusnak. A hosszadalmas hajóúton sokat foglalkoztak a Szentírással, és minden külső befolyás nélkül fölismerték a hitvalló bemeztetés igazságát. Kongregacionalistaként indultak el, és

az Ige által meggyőződött baptistaként érkeztek Indiába, ahol Cary egyik munkatársa hitük vallomására bemeztette őket. Két év múltán Adoniram megalapította az első Amerikai Baptista Missziótársaságot.

Az "európai baptizmus atyjának", Oncken-nek az esetét már ismertetem. Ők sem emberek, hanem maga az Ige vezette el az általunk is vallott igazságok elfogadására.

Kevésbé ismert az orosz *VORONYIN* Nyikita története. A Szentírás tanulmányozása arra indította, hogy szakítson az igei alapról letért ortodox egyházzal. 1867-ben egy német iparossal bemeztette magát és újszövetségi mintára gyülekezeteket szervezett a biznyságtétele nyomán megtérő emberekből. Csak sok esztendő múltán tudta meg, hogy Oroszország és a világ más tájain nagy számmal vannak olyanok, akik ugyanazt vallják és gyakorolják, amit ő és társai. Baptistává lett anélkül, hogy bárki is megmondta volna neki, hogy milyenek a baptisták!

Mint hogy megtapasztaltuk a Szentírás igazságra elvezérlő hatalmát, határozottan ellene mondunk minden egyházi hagyománynak, amely a Szentírással egyenrangú, vagy azt meghaladó tekintélyre tart igényt, bármilyen formában jelentkezék is ez.

A hívő keresztség, a hitvalláson alapuló bemeztés gyakorlása

A leglátványosabb különbség, amely közöttünk és más keresztyének között tapasztalható, a keresztségről vallott fölfogásunkban és gyakorlatunkban lelhető föl. Olyan jellegzetesség ez, melyet másoktól reánk ruháztott és most már sajátunknak elfogadott baptista (=bemeztő) nevünkben is hordozunk. Ennek ellenére nem a mi igazságunk ez, hanem Jézus Krisztus megmásíthatatlan rendelkezése minden hívő számára. Napjainkban mind többen bukkannak újra reá. Világszerte számtalan gyermekkeresztelő egyházban, a keresztyénség jelene és jövője miatt aggódó lelkészek és teológusok a keresztség kérdésével vívódnak, s mind többen ismerik föl az emberi hagyományokon alapuló keresztségmód gyümölcstelenségét. Az utóbbi évtizedekben a hitvalló bemeztés védelmében nem baptista teológusok tollából is jobbnál-jobb könyvek jelentek meg. S ez írók sorában ott találjuk az élen az áldott emlékü Barth Károlyt, a 20. század legnagyobb teológusát is és fiát Markus Barth-ot.

A bemeztéssel kapcsolatos tanítás kifejtésére most nincs módunk. (Formailag megfelel sok régi egyház keresztség gyakorlata, mert hozzánk hasonlóan bemeztéssel, bemártással keresztelnek, de e másodlagos dologban való egyezés nem fedi el azt, hogy az elsődleges, a tartalmi kérdésben, az Igétől eltérő a magatartásuk, mert a helyes formát hitvallásra képtelen csecsemőkön, gyermekeken gyakorolják. Azoknak, akiket e kérdés komolyan érdekel, ajánlhatjuk Almási Mihály: "És továbbment az ő útján örömmel..." c. könyvét. Megrendelhető gyülekezetünk címén: 8758 Olde Eight Road, Northfield Center, OH 44067.)

Annakidején a svájci anabaptista reformátorok először azt ismerték föl, hogy a keresztséget meg kell előznie a hitnek. Mindazokat tehát, akik megtértek, hitük vallomására leöntéssel megkeresztelték. Tartalmilag már helyesen, formailag azonban még tévesen jártak el. Ez az ellentmondásos kettősség más anabaptista központokban is fölbukkan, sőt az újkori baptista misszió kezdetén Angliában ismét találkozunk vele. Ahogy azonban eleink jobban megértették az Igét, csakhamar rátaláltak a keresztelés helyes formájára, a bemeztésre is.

A baptisták ma világszerte hitvallás alapján és bemerítéssel keresztelnek. Ebben mind megegyeznek. A bemerítés történhet a szabadban, folyók, tavak vizében, vagy a kápolnáknak külön e célra létesített medencékben. A legtöbb gyülekezet évente csak egy-két alkalommal tart — ún. testületi — bemerítést, amikor az előző bemerítés óta megtérteket egy ünnepélyes istentisztelet keretében keresztelik meg. Az amerikai fekete gyülekezetek legtöbbje viszont határozottan ellenzi ezt, és ott a megtérésről vallást tevő egyént, esetleg egyéneket, hitvallásuk után késedelem nélkül azonnal bemerítik. Némelyik nagyobb és elevebb gyülekezetben így előfordul, hogy vasárnapról-vasárnapra sor kerül bemerítésre.

A bemerítés bibliai cselekménye — hitünk szerint — Isten akaratára épülő látható igehirdetés.

Az újszövetségi gyülekezet-szervezet mintájához való alkalmazkodás

A Szentíráshoz való föltétlen ragaszkodásunk érvényesül abban, hogy a keresztiséget hitvalló bemerítés formájában gyakoroljuk. Meggyőződésünk szerint az e kérdésben tanúsított engedelmesség teszi lehetővé, hogy gyülekezeteinket az újszövetségi eklézsia fölépítését meghatározó alapelvek szerint szervezzük meg. A bemerítés ugyanis föltételezi a megtért és újjászületett ember személyes meggyőződésen alapuló megfontolt döntését. Megváltozott természetű, a Lélek gyümölcstermésére képes, önkéntes tagokból épül föl tehát a gyülekezet.

Ez lehetővé teszi a gyülekezeti fegyelem gyakorlását, ezáltal a gyülekezet tisztaságának, lelki színvonalának megőrzését.

“Azt, hogy egy baptista gyülekezetbe megtértenek is becsússzanak, nem tudjuk és nem is akarjuk letagadni. Mert vannak olyanok, akik mondják és mutatják is, hogy megtértek, de csakhamar kitűnik, hogy megtérésüket nem igazolja az életük. Azt azonban megállapíthatom, ha úgynevezett látszat-hívők be is csúsznak a gyülekezetekbe, de hosszú ideig ott meg nem maradhatnak.” (Rauschenbusch levele a baptizmus lényegéről.)

Az önkéntes tagság, valamint a Lélek gyümölcseinek és ajándékainak megléte biztosítja azt, hogy az Újszövetségnek az egyetemes papságról szóló tanítása gyakorlatilag megvalósulhat a gyülekezeteinkben. Az egyetemes papságon belül a rendszeres és hivatásszerűen végzendő szolgálatok betöltésére különféle tisztségviselőket választ a gyülekezet. Diakónusokat, presbitereket és lelkipásztorokat. A kiemelt tisztségviselők azonban nemes szolgálatukat valóban úgy töltik be, mint akik nemcsak megtanulták, hanem gyakorolják is: “Egy a ti Mesteretek a Krisztus, ti pedig mindnyájan testvérek vagytok.” A külső szemlélő még hosszú idő eltelte után is, aligha tudná pontosan meghatározni, hogy — a lelkipásztor kivételével — kik a gyülekezet kiemelt tisztségviselői. Így jó és szép: rejtetten és mégis hatásosan.

Ugyancsak az egyetemes papság és a gyülekezet iránti felelősség a magyarázata annak, hogy egészséges gyülekezeteink önfenntartóak. *Az adakozás* mértéke kinek-kinek lelkiismeretére van bízva, s jóllehet emberi kényszer nem hat közre, mégis mindenki tudja, hogy mi a kötelessége anyagi téren is az Úr ügyéért.

A gyülekezetek *istentiszteletei* egyszerűek. Mégis meleg bensőség hatja át őket. Nincs kötelező istentiszteleti rend. Az egyes istentiszteletek és általában az istentisztelet formálódásának meghatározói kötöttek csupán. A baptisták azt az istentiszteletet tartják jónak, amely lehetőséget ad:

- Isten magasztalására,
- a közösség gyakorlására,
- az üzenet közvetítésére (kérügma) és
- a hálaáldozatra.

A baptistáknál — mint ahogy ezt egy méltatónk nagyon is jól megállapította —: “a gyülekezetekben él az egyház” (Dr. Ottlyk E.). Az élő és rendelkezési joggal bíró gyülekezetek azonban — jóllehet önmagukban is életképesek — mégis világszerte lazább, szorosabb együttműködést alakítanak ki egymás között, munkájuk még hatékonyabbá tétele érdekében. Az együttműködő gyülekezetek küldötteiből álló közgyűlések — mint legfőbb határozathozó szervek — különféle testületeket, bizottságokat és intézményeket hoznak létre:

- a missziómunka képzése,
- az irodalmi termékek kiadása,
- a kölcsönös segítségnyújtás,
- az evangélizáció előmozdítása és
- az érdekképviselő ellátása céljából.

A lelkiismereti- és vallásszabadság hirdetése

A baptisták története egybeforr a lelkiismereti- és a vallásszabadság történetével. A baptista Roger Williams által a XVIII. században meghirdetett nagy eszme valóra váltásáért sok hitelődünk küzdött, néha egészen a mártírhálálig. A példamutató hősök között tartjuk számon Bunyan Jánost is, aki midőn szabadságot kínáltak azon az áron, ha hitnézetét föladná, ezt válaszolta: “Inkább a börtönben maradok, míg moha nő a szemöldökömön, mintsem vágóhídat csináljak a lelkiismeretemből, vagy mészárszéket az elveimből.”

Ne feledjük el, hogy az alapvető emberi jog, a lelkiismereti- és vallásszabadság eszméjének meghirdetésére az a visszásság adott okot, hogy az egyház — Constantinus óta — az elnyomó államrenddel érdekszövetségre lépett, az evangélium üzenetét meghamisítva védte annak kizsákmányolását, sőt maga is elnyomóvá, lelket-testet nyomorító zsarnokká lett. Ettől a kapcsolattól akartak megszabadulni eleink, és velük együtt az emberiség legjobbjai.

Természetes, hogy bizonyágtétel közben is szírogúan tartjuk magunkat a lélek szabadságának eszméjéhez. Akár hozzátartozóinkról, akár másokról legyen is szó, csak a tiszta hitvallás meggyőző erejére, azaz lelki eszközökre kell hagyatkoznunk. Bármily csábító lenne is a kényszer alkalmazása, lemondunk róla, követve dr. Truett álláspontját, aki így nyilatkozott: “Ha a kisujjam nyomásával megtérésre tudnék kényszeríteni 10 ezer embert, mégsem tenném, mert ezen az úton senki sem lehet boldog.”

A lélekmentés, az evangélizáció

Az Úr Jézus misszióparancsa értelmében a lélekmentés, az evangélizáció minden keresztyén hívő és bármely felekezethez tartozó gyülekezet soha el nem évülő feladata marad mindaddig, amíg Urunk dicsőségben vissza nem tér. Mégis igaza van annak a kívülálló méltatónknak, aki így jellemez bennünket: “A baptisták szívük szerint misszionáriusok.”

Történelmünk során — a kezdettől egészen napjainkig — sok neves és eredményes evangélistát adott a baptista mozgalom a világnak, akik tíz- és

százezreket mozgattak meg a földkerekség különféle tájain. Az effajta hitébresztést azonban időben megelőzte a baptisták leghatékonyabb lélekmentő módszere, a személyes evangélizáció. Egy nem baptista szakértő véleménye szerint ez érthető: "Minthogy prédikátoraiuk nem nagyobbak Isten előtt, mint bármelyik gyülekezeti tag, mindegyikük hitvallóként szolgál, még akkor is, ha munkájuk nem is terjedhet túl egy kicsiny szögleten."

Oncken, amikor egyszer megkérdezték tőle, hogy a német baptista gyülekezetek hány misszionáriust alkalmaznak, habozás nélkül ezt válaszolta: "kétezret" — bemozdva a teljes taglétszámot, és még hozzátette: "minden baptista egy misszionárius".

Ma is elmondhatjuk még ezt? Félő, hogy kényelmünkben a későbbi keletű, és a személyes evangélizálás nélkül gyökértelen szószéki evangélizációkra akarjuk hátrítani a hitébresztés roppant munkáját. Nagyra értékeljük az igehirdetők ilyen irányú fáradozását, de ... De ne felejtjük el, hogy a baptisták a múltban azon gyülekezeti tagok bizonyágtétele által lettek erősek, akik ott, ahol voltak, az élet beszédével és beszélő étellel képviselték Megváltójukat. Lássuk meg azt is, hogy napjainkban szerte a világon azok a felekezetek növekednek, amelyekben oda-szánt és tevékeny gyülekezeti tagok élnek.

A belföldi misszó mellett a világ baptistái jelentős részt vállaltak abból is, hogy a föld végső határáig eljusson az evangélium. Misszionáriusok ezrei munkálkodnak a föld nem keresztyén tájain. A misszió javára vált az a szemléleti változás, amelynek következtében ma már mindenütt arra törekcsenek, hogy minél előbb önállósághoz segítsék az új gyülekezeteket, nemzeti szövetségeket.

*

Öt ismérvet vázoltunk föl, mint a baptizmus alapvető jellemzőit. Ezek együttes érvényesítése biztosítja azt, hogy a baptistákat gyakorlati keresztyénekként ismerhesse meg a világ. E gyakorlatiasság hosszú időn át a vallásos élet kereteiben nyilvánult meg csupán. Érthető tehát, hogy az evangélizáció baptista értelmezése a múlt század végéig csak a személyes megváltás szükségességét hangoztatta. A 80-as években föllépő Rauschenbusch Walter éppen azért alapos megrökönyödést keltett baptista lelkész testvérei körében, amikor a Szentírás alapján azt állította, hogy nem elég az egyénekre irányuló evangélizáció, az embert környező társadalom bajait is orvosolni kell. A megütközés helyébe azonban csakhamar az egyetértés lépett, s azóta a baptisták intézményesen és a gyülekezeti tagok útján számtalan módon, csodálatra méltó leleménnyel fáradoznak a társadalmi bajok tüneti vagy — ha tehetik — végleges orvoslásáért.

4. A MAGYAR BAPTIZMUS

Hamburgot, a nagy kikötővárost 1842-ben tűzvész pusztította el, s ezt követően néhány, a város újjáépítésében részt vevő magyar iparos is kapcsolatba került az Oncken által alapított hamburgi gyülekezettel. Közülük *Rottmayer János* (1818—1901) és még sokan mások elfogadták Jézus Krisztus bűnbocsátó kegyelmét, és 1844. május 20-án bemeřitkeztek. Oncken a bemeřités után Rottmayer Jánost és társait azzal a határozott céllal küldte vissza Ausztria—Mgyarország területére, hogy tegyenek bizonyágot a megtalált és elfogadott örömmüzenetről. Rottmayerék 1846. május 20-án érkeztek Pest-Budára. Hazaté-

résük időpontja az újabkori magyar baptizmus történelmének első mérföldköve.

Rottmayer — aki egyébként asztalos volt — hzatérése után folytatta mesterségét, s közben azoknak, akikkel csak találkozott mind szóval, mind vallásos iratokkal bizonyágot tett Krisztusról. Belátta, hogy eredményes munkát csak úgy végezhet, ha alkalmazkodik az adott társadalmi körülményekhez, figyelembe veszi az egyszerű emberek igényeit, és ahol szükséges, magyarul is hirdeti az Igét. Mint a Biblia-Társulat munkatársa, nagy mennyiségben hozatta Hamburgból a Bibliát és a vallásos iratokat, ezek közül többet magyarra fordított. A baptista iratok terjesztése miatt Rottmayert többször zaklatták házkutatással, és a Bibliákat és traktátusokat elkobozták tőle. A kis missziós közösség munkája, a nehézségek ellenére is, eredményes volt. Ezt igazolja az is, hogy *Oncken* 1848-ban, rövid Pest-budai tartózkodás alatt többeket bemejített.

Bauhofer György (1806—1864) budai evangélikus lelkész szerint a baptisták a szabadságharc leverését követő Bach-korszakban Pesten imaórákat tartottak. Ennek a hívő közösségnek mintegy húsz tagja lehetett, de oly nagy buzgósággal tevékenykedtek, hogy emiatt számukat több száznak gondolták. A misszió azonban hamarosan megállt: 1854. február 18-án a hatóság kiutasította a gyülekezet külföldi illetékességű tagjait, és az istentiszteleteket betiltotta. A baptisták csak 1860-ban, a Bach-korszak letűnése után kezdhettek újból munkához. Szolgálatuk nyomán többen megtértek, akiket 1865-ben *Lechmann* (1799—1882) berlini prédikátor bemejített a Dunában.

Rottmayer hamarosan Erdélybe költözött, s ettől kezdve ott munkálkodott bibliárusként, egészen haláláig.

Még Rottmayer pesti tartózkodása idején megismerkedett a baptista gyülekezettel *Novák Antal* (1828—1877), aki később megtért, és 1870-ben Bécsben bemejítkezett. Novák bibliaterjesztőként munkálkodott a Tiszántúl és Erdély területein. Így ő lett a Rottmayer által elkezdett munka megtorpanása után a hazai baptista misszió újraindítója. Bizonyágtételére Nagyszalontán elfogadta Krisztust *Kornya Mihály* (1877—1917) és *Tóth Mihály* (1836—1931) is, a későbbi két neves "parasztprófeta". Közben 1873. március 6-án Budapestre érkezett *Meyer Henrik* (1842—1919), mint a Brit és Külföldi Biblia-Társulat megbízottja, akivel Novák Antal hamarosan megismerkedett.

Meyer Henrik Fronhausenben ismerte meg a bibliai igazságokat, és 1862-ben be is merítkezett. Később két évet töltött *Oncken* hamburgi gyülekezetében, amelynek tevékeny munkása lett. Már ekkor kitűnt buzgósága és szervezőképessége. Rövid ideig Dél-Olaszországban működött, majd lelkipásztorrá avatása után 1872-ben a Biblia-Társulat kötelékébe lépett, amely Ogyesszából Zágárbba, majd 1873-ban Budapestre irányította. Bár a Biblia-Társulat szigorú szabályzata szerint egyetlen felekezet javára sem végezhetett missziómunkát, mégis a bibliaterjesztés ügye nála kezdettől fogva összefonódott a baptista misszió szolgálatával. Amikor 1874-ben Budapesten többeket bemejített, a Biblia-Társulat elbocsátotta. Ezután találkozott Novák Antallal, aki Gyulára hívta, hogy a már bibliaismeret-hoz jutott törekvőkkel foglalkozzék. Ez eredményezte az 1875. augusztus 26-i gyulai bemejítést, amikor Meyer Kornya Mihályt, Tóth Mihályt és hat társukat részesítette a keresztség ősi, bibliai formájában.

Meyer Henrik az egész ország területén munkálkodott. Elsősorban a német ajkú lakosság körében. Misszióútjai során többször fölkereste Kolozsvárott, a Rottmayer házában működő kis gyülekezetet is. A magyar nyelvű területeken

főként paraszti sorból származó munkatársai, Kornya Mihály és Tóth Mihály végeztek rendkívüli eredményes úttörő munkát. A század végére a baptista gyülekezeti tagok száma elérte az ötezret.

Meyer, magyarországi működésének első két évtizedében az egyre jobban szaporodó és erősödő gyülekezetek képviselőjét, valamint a missziómunka irányítását egy személyben látta el, mintegy hatalmas szórványként kezelve az országot. 1892-ben munkatársaival megalakította a Misszióbizottságot, s ezzel az egyszemélyi vezetést a testületi vezetés váltotta föl.

1894-ben nevezetes fordulóponthoz érkezett a magyarországi baptizmus. Ekkor tért haza a hamburgi teológiai szemináriumból *Udvarnoki András* (1865—1945) és *Balogh Lajos* (1863—1919). Bennük és a budapesti német gyülekezetből kivált magyar csoport élén álló *Csopják Attilában* (1853—1934) az önállóságra törekvő magyar gyülekezetek hivatott vezetőkre találtak.

Az egyre ismétlődő egyházi és hatósági zaklatások miatt Meyer Henrik már 1882-ben lépéseket tett a teljes vallásszabadság kivívása érdekében. Számtalan szívós próbálkozása azonban eredménytelen maradt. Az országgyűlés ugyan 1895-ben törvényt alkotott a vallás szabad gyakorlatáról (1895. évi XLIII. törvénycikk). Ez a törvény azonban olyan sok föltételt és kikötést tartalmazott, hogy a Meyer által követett vallásszabadság eszménynek nem felelt meg. Időközben Udvarnoki András, Balogh Lajos és Csopják Attila — a korszak társadalmi viszonyai között elérhetetlen teljes vallásszabadság követelése helyett — fölismerve az 1895-ös törvényben rejlő lehetőségeket, kísérletet tettek a legalább részleges szabadságot biztosító állami elismerés megszerzésére. (Több évtized távlatából úgy látjuk, hogy Meyer azt követelte, aminek lennie kellene, a fiatalok viszont megragadták azt, ami az adott pillanatban elérhető volt.) Előttünk mindkét irányzat képviselőinek jó szándéka és becsületessége kétségtelen. A kétféle irányzat azonban egyazon időszakban áthidalhatatlan ellentmondásba került egymással, hisz módszereik egyidejű alkalmazása is lehetetlen volt. Emiatt azután több mint két évtizedig két különálló csoportban működtek a magyarországi baptisták.

Az 1895. évi XLIII. törvénycikk előírta, hogy a jövőben elismerendő vallásfelekezetek kötelesek a "hitéletre vonatkozó összes rendelkezéseket magába foglaló szervezeti szabályzatot jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak bemutatni" (7.§.2. bek.). Ennek értelmében dolgozták ki a "fiatalok" 1902-ben a következő okmányokat: "*Hitvallomása és szerkezete a kereszttel keresztyén gyülekezeteknek, melyeket közönségesen baptistáknak neveznek, és A baptisták egyházi szervezete*". E két okmányt az 1900-ban szövetségbe tömörült magyar gyülekezetek közgyűlése Ócsán 1905. szeptember 15-én felülvizsgálta, kiegészítette, és a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez fölterjesztette. Ezt a — közismert néven *Ócsai hitvallást* — a 77.092/1905. sz. vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet jogerőre emelte. Az elismertetésben szerepet játszott a kül- és belpolitikai helyzet alakulása és a baptisták egyre növekvő nemzetközi tekintélye is.

Az elismerést követő időben az ország területén több baptista hitközség alakult. 1906-ban azonban *Apponyi Albert*, az akkori kultuszminiszter csak a budapesti hitközség működését engedélyezte, melynek jogköre ezek után az egész ország területére kiterjedt. A hitközség első elöljárója Csopják Attila volt.

Az 1905-ben történt állami elismerés után a már korábban meglévő ellentét

kiéleződött a baptisták két csoportja között. A Meyer—Kornya—Tóth csoportozhoz tartozó “el nem ismert” vagy ún. “szabad” baptisták és a Csopják—Udvarnoki—Balogh vezette “elismert baptisták” azonban csupán egyházszerkezeti kérdésekben különböztek egymástól. A különállás megszüntetésére a Baptista Világszövetségnek 1907-ben Magyarországon járt küldöttsége, Clifford vezetésével tervezetet dolgozott ki. Ezt elvileg mindkét csoport elfogadta, de a megállapodás gyakorlati megvalósítása csaknem másfél évtizedig váratott magára.

E körülmények ellenére a misszió lendülete nem csökkent. Még 1895-ben folyóiratokat indítottak *Békehírnök* és *Igazság Tanúja* címmel. 1905-ben kiadták *A hit hangjai* gyülekezési énekeskönyvet, 1913-ban pedig az *Evangéliumi Karénekek* vegyeskari énekgyűjteményt. 1905-ben Kiskőrösön, 1910-ben Hajdúböszörményben *szerezház* építettek. Udvarnoki András és munkatársai pedig 1906-ban megalapították a *Teológiai Szemináriumot*, amely közel nyolcvan éves működése alatt több száz lelkipásztort küldött missziómunkába, és mindaddig betöltötte azt a célt, amit alapítója így jelölt meg: “Az intézmény hivatása igaz, hívő, jámbor, alázatos, de tudományosan képzett lelkipásztorokat adni Jézus nyájának.” 1914-ben megalakult a *Baptista Árvaház*, amely négy évtizeden keresztül működött. Ebben az árvaházban nem baptista szülők árván maradt gyermekei is meleg otthonra találtak.

Az egész országban virágzó missziót visszavetette az első világháború.

A baptizmust évtizedeken át gyengítő megosztottság 1920-ban ért véget. Az egyesülést a két csoportnak ugyanazon év szeptember 2-án tartott együttes közgyűlése mondta ki. Ezt az egymásra találást elősegítette a háborús veszteségekkel járó megrázkódtatás, mindkét fél vezetőinek a békeesség utáni vágya és jóakarata, valamint a Baptista Világszövetség képviselőjének *Orosz Istvánnak* (1874—1936) áldásos közreműködése. Ugyancsak ekkor alakították meg a *Magyarországi Baptista Gyülekezetek Szövetségét*, mint az ország gyülekezeteit egységbe foglaló misszió szervezetet.

*

Itt félbehagyjuk az óhazai magyar baptista misszió történetének ismertetését és áttérünk az amerikai magyar baptisták történetére.

5. AZ AMERIKAI MAGYAR BAPTISTA MISSZIÓ

Az 1880-as években az óhazai baptista misszió már jólszervezett biblikus mozgalom. Ebben az időben érkeznek az első baptisták Amerikába és Kanadába Magyarországról. Ők épp úgy, mint más vallású sorstársaik — a nagy ipari központok körül tömörültek. Többnyire férfiak, akik néhány évig számítottak Amerikában maradni. Keresetük jó részét hazaküldték a családnak. Többségük hazatért. Az a kisebbség, amelyik maga után hozta a családot, a századforduló idején kezdte el a gyülekezetek megszervezését. Az első gyülekezet 1899-ben alakult Cleveland Ohio-ban. Az első lelkipásztorok is Magyarországról jöttek. Laikus igehirdetők voltak. Nem is lehetnek mások, hisz az óhazában is csak 1906-ban indult el a hivatásos lelkészképzés.

1908-ban alakult meg az “Amerikai Magyar Baptista Szövetkezet”. (A nevet később Amerikai Magyar Baptista Szövetségre változtatták — Hungarian Baptist

Union of America). Ekkor Amerika-szerte 13 gyülekezet és misszióállomás volt, összesen 185 bemenített gyülekezeti taggal. Az alakuló közgyűlés Homestead, Pa-ban volt (1908. április 11—13).

Az első tíz esztendő (1908—1918)

Az "Amerikai Magyar Baptista Szövetkezet" első (alakuló) közgyűlése (Homestead, Pa., 1908. ápr. 11—13.) *Balogh Ferenc* helyi lelképásztort választotta elnökké. Elhatározta a közgyűlés egy magyar baptista újság beindítását. A határozat után 2 hónappal megjelent az "*Evangélium Hírnöke*" (1. szám 1908. jún. 15.), mely azóta is hivatalos lapja a szövetségnek.

Az első konferencián tárgyalni kezdtek arról, hogy szükség lenne egy betegsegélyző intézetre és egy theologiai szemináriumra.

1910-ben megalakult a "*Betegség és halál esetbeni segélyző egylet*". 1911-ben megalakult az *Amerikai Magyar Baptista Szeminárium*.

1915-ben (Cleveland, Ohio-i közgyűlés, jún. 24—27.) megalakítják a *Magyar Baptisták Nőegyletét*.

1918-ban megindítják a "*Vedd és olvasd*" c. lapot az óhazai Olvasd mintájára. Vessünk egy pillantást az első tíz év statisztikájára!

A gyülekezetek száma 13-ról 22-re emelkedett, a taglétszám 185-ről 1127-re. A létszámnövekedés kereken 500%! Ezek a számok magukért beszélnek. Még akkor is, ha figyelembe vesszük, hogy a kint lévő magyarok közül azok se térhettek haza, akik ezt tervezték — 1914 és 1920 között, hisz a kivándorlás is szinte megszűnt ugyanebben az időszakban. Jellemző, hogy az 1910-ben kiérkezőknek csak 15%-a polgárosodott, 1920-ban még mindig csak 21%. (1940-ben már több mint 63%, 1950 után pedig közel 90% a polgárosodási arány!)

1918-ban a gyülekezetek 90%-ában kórus működött, 30%-ában pedig zenekar is. Az istentiszteletek és az ún. ifjúsági szolgálatok (versek, jelenetek, párbeszéddek, biznyságtételek, stb.), valamint az énekszövegek nyelve kizásólagosan magyar.

Az I. világháború befejezése utáni évtized (1918—1928)

Az Osztrák—Magyar Monarchia utolsó éveiben az amerikai magyarok száma hozzávetőlegesen két és fél millió. A háború befejezése utáni években ez az adat 1.200.000-re zsugorodik. Mi történt? A baptistákkal az, ami korábban soha. Olyan mértékben kiéleződtek a monarchia területéről kivándorló, gyakran csak magyarul, vagy magyarul jobban beszélő nemzetiségek között a korábban szinte egyáltalán nem tapasztalható ellentétek, hogy szakadások jöttek létre. A németek, szlovákok, szlovének, horvátok, ruténok, románok korábban a legtermészetesebb módon voltak tagjai a magyar gyülekezeteknek, de nemcsak tagjai, hanem teljesen egyenjogúan, soha meg nem kérdőjelezetten, a szövetség vezetői, a gyülekezetek lelkészei, stb. Néhány példa: *Zboray László* származását tekintve szlovák volt. (1883-ban érkezett Amerikába). A magyar baptista misszió vezére a szerveződések évtizedeiben. Mindössze 49 évet él, de ez elég neki arra, hogy 9 magyar baptista tplomot építsen föl Amerika-szerte, hogy Magyar Baptista Szemináriumot

alapítson és igazgasson. A szeminárium egyik tanára *Bila Szilárd* román nemzetiségű. A lelkipásztorok névlistájában a Végh Mihályok, Balogh Ferencek között van: *Ulbricht, Léber, Zboray, Sivák, Stumpf, Gruber, Bila, Stinner, Wahl, stb.* Mind kiváló magyar lelkipásztor volt!

Az ország-csonkítás után föléledt és fölszított nemzetiségi ellentétek amerikai—magyar következménye a baptisták között pl. az lett, hogy főleg a román, horvát és szlovák származású (esetenként származási nyelvüket nem is beszélő) gyülekezeti tagok lassan (néha nagyon is egy blokkban) eltűntek a magyar gyülekezetekből, olykor tüntetőleg kivonultak, és nemzeti gyülekezeteket alakítottak, vagy ha már volt ilyen, azokhoz csatlakoztak. Az összmagyarság létszám-vesztése e folyamat nyomán több mint 50%! Arról, hogy a baptista gyülekezetekben mennyi, nincs statisztika. Becslések szerint közel ugyanennyi. Mindenesetre az évi jelentések nagy létszám-ugrásai erről tanúskodnak. Egyfajta magyar-gyűlölet ütötte föl a fejét, s ezt a hivatalos Amerika nem enyhítette, de szította. Lehet persze ezt a tragikus képet enyhíteni, ha figyelembe vesszük, hogy a századforduló és 1913 között a történelmi Magyarországról Amerikába érkezőknek több mint 2/3-a nem magyar nemzetiségű. Nem szabad azonban elfelejteni, (s ez különösen igaz pl. a baptisták között!), hogy az egy-egy néphez való tartozás érzése nem csak és nem mindig a származástól függ. A magyar gyülekezeteket elhagyó, korábban magukat magyarnak tartó, legjobban magyarul beszélő (esetenként ki tudja hányadik generációsnak számító nemzetiségek képviselői) magyar-ellenes propaganda “gyümölcsként” ébredtek “nemzeti öntudatra”. E politika következményeként szüntetik meg a Magyar Baptista Szemináriumot, és hozzák létre az International Baptist Seminary-t az amerikai baptisták. Hogy érzelmileg hogyan viszonyulnak az amerikai baptisták a magyar baptistákhoz, s hogy milyen hátra arcot csinálnak, arra jellemző az az eset, amit dr. Kautz L. Edwin jegyzett föl, aki magyar lelkipásztor és teológiai tanár volt (1925-től pedig az említett nemzetközi szeminárium magyar tagozatának dékánja).

Egy amerikai baptista teológiai tanár megjegyzését idézi, egy minden szempontból kiváló magyar baptista teológiai hallgató tervezett eljegyzése kapcsán. A menyasszony-jelölt a tanárhoz közelálló családból származott. Íme a megjegyzés: Szívesebben látnálak egy fekete karjaiban, mint ezzel a magyarral! — Azt, hogy mit jelentett ez akkor Amerikában, nem kell magyarázni.

Ez az évtized bizony eléggé eseménytelen. Megemlíthető, hogy 1919-ben (Detroit, MI., szept. 3—7.) megalakult az “Amerikai Magyar Baptista Ifjúsági Egyletek Szövetkezete” és a “Vasárnapi Iskolák Szövetkezete”. Ugyanekkor a korábban magánkiadványként megjelenő “Bibliamagyarászó”-t átvette a szövetség. 1921-ben szervezték meg a Szövetségi Könyvtárat.

1924-ben hivatalosan is megnyitották az Aggmenházat (Bridgeport), és létrehoztak egy leányotthont. Ennek az volt a célja, hogy az egyedülálló lányok (az óhazából kis számban ugyan, de nők is érkeztek egyszerűen dolgozni!) otthont kapjanak. Az első leányotthont New Yorkban, a Magyar Baptista Templom 2. emeletén helyezték el. (Később árvaházat is alapítottak.)

Itt említem meg, hogy a háború után különösen nagy hangsúlyt kaptak az óhazai segélyakciók. Az amerikai magyar baptisták eddig is folyamatosan támogatták az óhazai missziót. Esetenként ez gondot is okozott, hisz a kis létszámú itteni gyülekezeteknek is szükségük volt minden centre a fennmaradáshoz, s a

tagok egy része (különösen azok, akik úgy tervezték, hogy hazatérnek) adományait hazaküldték, az óhazai gyülekezetek támogatására. Nem kis összegekről volt szó relative, hisz a baptisták rendszerint jövedelmük tizedét fordítják missziós célra. Támogatták továbbá az amerikai magyarok az óhazai baptista szeretet-intézményeket, aggmeházakat, árvaházat, stb., de mindezek közül ki-

EVANGÉLIUM HIRNÖKE

The Gospel Messenger

"és hallám az Úrnak szavát aki ezt mondja vala: Kik küldjétek s ki megyen el nekünk? én pedig mondek: Imhol vagyok én, küldj el engemet." Ézs. 6:8.

Az AMERIKAI MAGYAR BAPTISTA SZÖVETSEG HIVATALOS LAPJA.

"és mondá nékik: Elmenvén e széles világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtésnek.

Márk 16:15.

Published Semi-Monthly by the Hungarian Baptist Union of America

Vol. XX. ÉVF., — No. 23. Sz. CANADIAN NUMBER — KANADAI SZÁM 1927. DECEMBER 1.

A Konfederáció Atyái — Fathers of Confederation

A

Konfederáció gyémánt jubileuma nyilván emlékezetünkbe hozza a Konfederáció Atyáit. Mialatt élénken szemléljük nagy munkájukat, önkéntelenül mélységes benyomást gyakorol látomásuk, tiszta gondolkozásuk s törhetetlen akaratuk. Macdonald, Brown, Cartier, Galt, McGee, Tupper és Tilley oly férfiak közé számláltnak, akikért hálás köszönettel tartozunk.

Viszont örömmel emlékezünk meg oly egyének bátorságáról, éleslátásáról és szilárdságáról, mint amit Baldwin, La Fontaine, Hincks és Howe felmutattak, akik a megelőző évtizedekben vezették a küzdelmet a felelősségteljes kormányzatért, ami a Konfederációt lehetővé tette.

De ebben a jubiláló esztendőben ne feledjük el, hogy a leghelyesebben úgy becsüljük és tiszteljük azokat, akik előttünk jártak, ha megilletőrést csatolunk tevékenységünkkel a mai Kanada felépítésében ugyanannyira, hogy a jövőnk Kanadája messze felülhaladhassa a Konfederáció látnokai álmait. Nyilván nemzeti meg erősödés felé haladunk, amihez szükséges azonban az erkölcsi párhuzam. Együttal figyelmünk vonja magába azt a felelősséget, amivel tartozunk a nemzeti jellemkialakítás nagy munkájában, ami a kanadai nemzetet egységében erősíti, világtársadalmi állapotában megértéssel biztosítja és visszavonhatatlanul rendelkezésre bocsájtja hozzájárulását a világ jóléte emelésében. — E. J. Tarr.

Az "Evangéliumi Hírnök" 1927 decemberi számának címodala

emelkedik az ún. ruha-akció, melynek eredményeként 16 vagon ruhaneműt küldtek Budapestre. A szállítmányt a szövetség egyik vezetője kísérte el. Ez igen nagy segítség volt a veszített háború után. Ruha és élelmiszer-szállítmányok indultak az elcsatolt területekre is, főleg Csehszlovákiába, Romániába és Jugoszláviába. A háború utáni pénzbeni segély összegét 100.000 dollárra becsülték.

Még egy adalék. Az 1921-es elnökválasztás eredményeként a baptista felekezetű *Warren G. Harding* lett az U.S.A. elnöke, aki a szintén baptista *Charles E. Hughes* nevezte ki külügyminiszternek. Az Amerikai Magyar Baptista Szövetség ekkor a következő levelet küldte a külügyminiszternek:

“We the Hungarian Baptists of America, in convention assembled, at Cleveland Ohio, respectfully but most urgently request and beseech you, that you use all the power of the United States, whose loyal citizens we are, to the end that religious minorities in Romania and Yugoslavia, especially our much persecuted brethren of the baptist Faith, be granted that full exercise of religious freedom which the governments of the above named states solemnly pledged to the civilized world in the Treaty of Versailles.”

A szövetség történetének második évtizedében válik egyre szorosabbá a kapcsolat az amerikai és a kanadai magyar baptisták között. A Kanadai Magyar Baptista Szövetség 1917-ben alakult. A 10 éves jubileum alkalmából (1927. Akron, OH-i közgyűlés, aug. 23—28.) a két szövetség vezetői megegyeznek abban, hogy a kanadaiak minden évben képviseltetni fogják magukat az amerikai konvenciókon és fordítva. Ettől kezdve az *Evangéliumi Hírnök* minden számában egy-egy oldalt a kanadai baptisták híreinek közlésére szánnak, az 1927. december 1-i szám pedig teljes egészében a kanadai magyar baptistákkal foglalkozik. (Lásd a 22. old.)

Az amerikai magyar baptisták száma 1928-ban, 20 évvel a szövetség megalakulása után 2032. A második 10 esztendőben a létszámnövekedés jóval kisebb, mindössze 80%. Jellemző, hogy pl. 1921-ben még magasabb volt a taglétszám. Akkor meghaladta a 2300-at. A létszámcsökkenés okait fentebb vázoltam.

Az 1920-as amerikai népszámlálási adatok szerint a magyar egyházak taglétszáma a következő:

Római katolikus:	284.122	Lutheránus:	5.682
Ev. reform.:	111.900	Unitárius:	3.200
Orthodox:	11.364	Baptista:	1.500

A statisztika igen pontos, hisz az Amerikai Magyar Baptista Szövetség 1920-ban 1517 tagot jelent. A népegyházi és a baptista statisztikák között mutatkozó különbségekről már szóltam. Itt csak megjegyzem, hogy az 1500 baptista kb. 6000 baptista családtagot, rendszeres templomlátogatót jelent. Az amerikai magyar baptisták száma — a népegyházi statisztikáknak megfelelő tágabb kört véve alapul — nagyjából megegyezik az amerikai magyar evangélikusok (lutheránusok) számával.

A harmadik évtized **(1929—1939)**

Már az 1920-as évektől megfigyelhető egy különös “népvándorlás” Amerikában a bányatelepek felől a nagy ipari centrumok felé. Azok a gyülekezetek és misszióállomások, amelyek bezárásra ítélt bányák köré települtek, egymás után

Történelmi Emlékgyűjteményünk többféle ábécés könyvet őriz. Ezek közül mutatjuk be az egyik legelterjedtebbet (Budapest, 1928). Néhány cím az Olvasmányok c. részből: Himnusz, Hiszekegy, Szülőház, A magyar zászló, Magyar vagyok...

szűnnek meg. Ez a folyamat az 1930-as években megerősödik és kiegészül a "depresszióval", az általános amerikai gazdasági válsággal.

A megszűnt gyülekezetek között van pl. Ward, W. Va., Morgantown, W. Va., Scranton, Homestead, McKeesport, New Castle, Pa., Martins Ferry, OH., Flint, MI., Himlerville, Ky., stb.

A depresszió hatásaként tovább csökkent az amerikai baptisták támogatása. Bizonyos terveket félre kellett tenni, beruházásokat leállítani. A gyülekezetek tagságának több mint 90%—a munkanélkülivé lett. A bankok tönkrementek, a betétállományt zárolták. A gyülekezetek helyenként hónapokig nem voltak képesek arra sem, hogy a lelképásztorok fizetését összegyűjtsék, pedig igen alacsony fizetésekről volt szó. Az esetek többségében a lelkeszi fizetések nem érték el az évi 1.200 dollárt. Előfordult, hogy 6 tagú családot kellett havi 80 dollár fizetésből vagy 8 tagú családot havi 100 dollár fizetésből eltartani.

1929—1935-ig tartott a legnehezebb időszak. Veszélybe kerültek a szövetség intézményei, óriási kölcsönökkel lettek megterhelve. Zsugorodott a misszió. 1935-ben a taglétszám 1854 volt. Ha összevetjük ezt az 1921-es 2300-al, kiderül, hogy 14 év alatt növekedés helyett 446 volt a létszámcsökkenés! (Megjegyzem itt, hogy ugyanebben az időszakban Kanadában emelkedik a taglétszám!)

A "Betegsegélyző és Haláleseti Egyesület" is elveszti önállóságát. (Beolvadt a "Verhovay"-ba, később: "William Penn".)

A nagy nehézségek ellenére is vannak biztató jelenségek: 1935-ben pl. 3 új templomot építenek, és 1936-ra a létszám ugrásszerűen megemelkedik: 2347. Az előző évi mélyponthoz (1854) viszonyítva ez igen szép eredmény.

Az Evangéliumi Hírnök előfizetőinek száma 1936-ban eléri a 600-at.

1937-ben Gary, Ind.-ban megszervezik az első magyar baptista *rádió-missziót*.

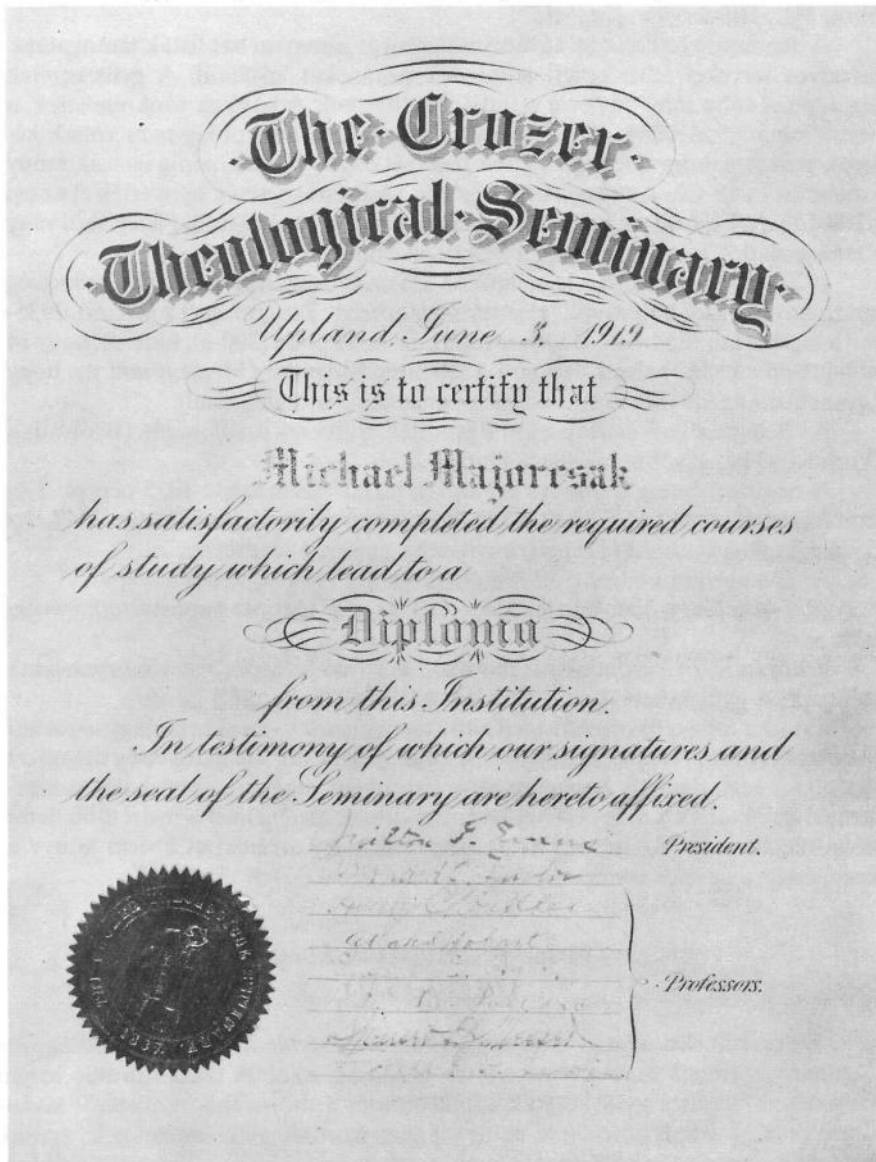
E korszakban kezdenek megbomlani a szinte kizárólagosan magyar-lakta kolóniák. A gyülekezetekben jelentkezik a kétnyelvűség iránti igény.

Ekkor a magyar kormány igen aktív nyelvmentő — s egyben magyar-mentő akcióba kezd. Ingyen ábécés könyveket küld. A Magyar Világszövetség ügynökei által nyújt segítséget. A baptisták szombatoként magyar nyelviskolákat szerveznek, de oktatják a magyar nyelvet és irodalmat, történelmet a nyári több hetes bibliaiskolákon is. (Szeretném itt megjegyezni, hogy az említett ábécés könyv a hazafiasságra nevelés szempontjából is igen jól szerkesztett munka.)

A nagy változások kora (1939—1971)

E korszak első negatív eseménye: *1941-be bezárták az International Baptist Seminary-t*. Ennek csak részben voltak gazdasági okai. A századforduló idején még német baptista gyülekezetek adtak otthont a monarchia területéről kivándorlóknak, s váltak bölcsőjévé az új magyar baptista gyülekezeteknek. Annak idején ők is alapítottak szemináriumokat, stb., s ezek kb. 20—30 évvel korábban szűntek meg, mint a fõnt említett baptista szeminárium. Az amerikai beolvasztási politika nagyban közrejátszott az International Baptist Seminary bezárásában. 1941-ben a magyarok mellett a lengyel, orosz, román és szlovák baptisták is lelkészképzõ iskola nélkül maradtak.

A lelkészek számának csökkenése és egyéb okok miatt ez időszakban megkezdődik a gyülekezetek összevonása. Ezek közül a legsikeresebb a clevelandi. Az Első Magyar Baptista Gyülekezet (alapítási év: 1899) egyesül az általa létesített Második Magyar Baptista Gyülekezettel (alapítási év: 1917). 1944-ben mindkét

Major Mihály magyar baptista lelképásztor az Amerikai Magyar Baptista Theologiai Szeminárium elvégzése után tovább tanult a Crozer Szemináriumban, több más magyar baptista lelképásztorhoz hasonlóan. Diplomáját Michael Majorcsak névre állították ki 1919. június 3-án.

Az Amerikai Magyar Baptisták Történelme

1908 — 1958

*Kiadja: Az Amerikai Magyar
Baptista Szövetség*

3508 Chatham Ave. — Cleveland 13, Ohio

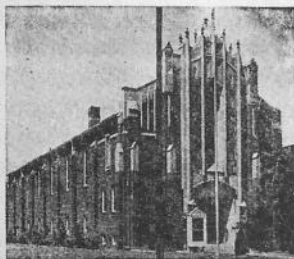
*Az 50 éves jubileum
alkalmából kiadott
206 oldalas kötet
belső címlapja.*

*Az Egyesített Magyar
Baptista Gyülekezet
50 éves jubileuma
alkalmából kiadott
emlékfüzet címlapja.*

JUBILEUMI EMLÉKÖNYV

A
SHAKER SQUARE-I EGYESÍTETT MAGYAR BAPTISTA
GYÜLEKEZET 50 ÉVES FENNALLASANAK
ÜNNEPESE ALKALMÁBÓL

1905 — 1955

Shaker Square-i Magyar Baptista Templom

"I was glad when they said unto me, Let us go into the house of the Lord."

Psalm 122

GOLDEN ANNIVERSARY OF THE SHAKER SQUARE
UNITED HUNGARIAN BAPTIST CHURCH, CLEVELAND, OHIO

gyülekezet eladja a templomát, majd közösen megvásárolnak egy gyönyörű, volt német templomot. A taglétszám 250. Arra is képesek, hogy megtartsák mindkét lelkipásztort, sőt: magyar misszionáriust küldenek Dél-Amerikába. Mindenesetre meg kell mondani: Ez nem jellemző eset, hanem inkább kivétel. Rendszerint az történik, ami pl. a Homestead-McKeesport, Pa.-i gyülekezetekkel: Eladták a templomokat egyesülési szándékkal, de végül ebből nem lett semmi, hanem csatlakoztak a legközelebbi angol gyülekezetekhez.

1939—1946-ig 5 templom épült. Ez időben a szövetség igen aktív misszionáriusi munkába kezd Dél-Amerikában.

A II. világháború végén (Truman elnök engedélyével) azonnal megkezdik az amerikai magyar baptisták az éveken át töretlenül folytatott óhazai segélyakciókat. Ennek keretében a helyi gyülekezetek által gyűjtött ruha, élelem, gyógyszer, vetőmag stb. vagonszámra indul Magyarországra. Ezen kívül a Vöröskezeszt, az UNRA és egyéb szervek által szervezett gyűjtések során is jó példával járnak elől az adakozásban az amerikai magyar baptisták.

A 45-ösöknek nevezett Amerikába érkező magyarok száma 12.000. Ez a csoport jó ideig Európában van a háború után. Többségük csak 1949—50-ben érkezik Amerikába. Az 56-osok száma 38.000. A két csoport érkezése között nincs egy évtized se. Mindkét hullám kétségkívül föllendítette a missziót, de egyik se olyan mértékben, mint ahogy ez várható lett volna. Erre az alaposan megváltozott körülmények jelentenek elsősorban magyarázatot, s az, hogy mindkét csoport az eddigiektől lényegesen elütő összetételű "emberanyagból" állt. Igen nagy gondot okozott a gyülekezeteknek a minimum "háromféle" tagság: az öreg amerikások, a dipik és az 56-osok.

Néhány adat az időszak második feléhez:

1947-ben sikerült egy "magyar osztályt" nyitni a Northern Baptist Seminary- (Chicago, Ill.). Tanárrá Kontz Emilt választották.

1948-ban megszervezték a Diakónusok Országos Szövetségét.

1949-ben (első ízben) utazó misszionáriust választottak (Kinda Sándor lelkipásztort).

1950-ben az Evangéliumi Hírnök előfizetőinek a száma eléri a 900-at.

1951-ben misszionáriust küldenek Argentínába. (Molnár Antal lelkipásztort, aki korábban már 16 évet dolgozott magyar misszionáriusként Brazíliában.)

1953-ban jelenik meg az első kétnyelvű gyülekezeti énekeskönyv Hungarian Hymnal címmel, 5000 példányban.

1954-ben megünneplik az Aggmenház főnnállásának 30. éves jubileumát.

1956-ban a gyülekezetek száma 25, a taglétszám 1600.

1958-ban Cleveland Ohio-ban tartják az 50. éves jubileumi konvenciót. (Ez már a 12. Clevelandban tartott konvenció.) A résztvevők száma 600. Erre az alkalomra jelenik meg "Az amerikai magyar baptisták történelme, 1908—1958" c. 206 oldalas kötet.

1961-ben nyitják meg a Rámai Ifjúsági Tábort (Rama, Ont.)

1962-ben alig több, mint 10 éves szolgálat után visszatér Amerikába Molnár Antal misszionárius, magyar templomot és 60 tagú magyar baptista gyülekezetet hagyva utódjának Buenos Airesben.

1962-ben — az ekkor már Palm Bay, Fl-ban lévő Aggmenház egyik helyiségét berendezik szövetségi levéltárnak és történelmi emlékgyűjteménynek. Ugyanitt gyülekezetet szerveznek.

1963-ban Pintér Sándor (Argentína) és Cserepka János (Bolívia) indulnak misszionáriusi szolgálatba.

1964-ben a gyülekezetek száma 17, a taglétszám 1000.

1966-ban átadják az új templomot Palm Bay, Fl-ban.

1968-as adatok szerint a szövetség külmissziós tevékenységet folytat Európában (Románia, Jugoszlávia), Ausztráliában, valamint Dél-Amerikában (Argentína, Brazília).

1969-ben új lelkész érkezik Detroitba Magyarországról (Szabadi Gusztáv).

1971-ben már csak 10 gyülekezet van 731 taggal.

Új utakon (1971—1984)

Az 1971-es Alhambra Cal-i konvención mindenki előtt nyilvánvalóvá válik, hogy az Északi Baptista Szövetség minden támogatást beszüntetett. Szóba kerül, hogy szorosabbra kellene fűzni a szálakat a Déli Baptista Szövetséggel, amely először egy rádióállomás használatának biztosításával, majd traktátusok nyomtatásával és egy misszionárius alkalmazásával mutatta meg segítőkészségét.

Ugyanekkor egyesek azt javasolták, hogy a kilátástalan helyzet miatt oszlassák föl a konvenciót.

Végül dr. Haraszi Sándornak, az Irodalmi és Misszióbizottság elnökének javaslatára elhatározták, hogy Magyarországról próbálnak lelkipásztorokat kölcsönözni.

E határozat alapján indul be az ún. lelkészcsere-program 1972-ben. Ennek a szervezésére az ötletadót kéri föl koordinátori minőségben.

Eddig a következő lelkészek érkeztek Magyarországról a program keretében: Viczián János (1972 Toronto, Ont.), Gerzsenyi László (1973 Cleveland, OH), Herjeczki András (1976 Detroit, MI), Gerő Sándor (1977 Toronto, Ont.), Oláh Lajos (1978 Kipling, Sask.), Almási Tibor (1979 Cleveland, OH), Herjeczki Géza (1981 Toronto, Ont.), dr. Almási Mihály (1982 Cleveland, OH), Lovas András (1984 Detroit, MI).

1980-ban azok a gyülekezetek, amelyek a magyar nyelvű missziót és a lelkészcsere programot továbbra is fönnt akarták tartani, az igen erőteljes ellenvélemények miatt kénytelenek voltak megalakítani új szövetségüket, Az Amerikai Magyar Baptisták Konferenciáját. E szövetség dr. Haraszi Sándort választotta elnökévé.

Az elmúlt néhány évnek még végleg nincs történelmi távlata, de talán mégis hasznos lesz összefoglalni mindazt, amit eddig tett az új szövetség a magyar nyelv, az amerikai magyar baptisták magyar nyelvű istentiszteleteinek, mondhatnám így is: magyarságunknak a megmentése érdekében.

1. A Kürt (The Trumpet)

Az Amerikai Magyar Baptisták Konferenciájának hivatalos lapja. Az első szám 1981. szeptember 1-én jelent meg. (Felelős szerkesztő: dr. Haraszi Sándor, szerkesztő: dr. Almási Mihály.) Ez a kizárólagosan magyar nyelvű lap Amerikán kívül eljut Kanadába, Dél-Amerika 3 államába (Argentína, Bolívia, Brazília), Közép-Amerikába (Venezuela), Ausztráliába és 10 európai országba (Nagy-Britannia, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Románia, Monte Carlo, Svájc, Svédország, Hollandia, NSZK és természetesen Magyarország).

2. Amerikai Magyar Baptista Theológiai Szeminárium

Mintegy két évvel ezelőtt megalakult az American Hungarian School of Theology, Baptist Seminary (Amerikai Magyar Baptista Theológiai Szeminárium). Ez egy levelező jellegű theológiai iskola, amelynek jelenleg 30 hallgatója van. Az iskola magas fokú theológiai kiképzést biztosít azoknak, akik erre képesek és hajlandók, beleértve a héber és a görög nyelv tanítását is. Az intézet dékánja dr. Almási Mihály. A hallgatók évente négyszer teljes konzultációkon, nyolcszor

pedig helyi konzultációkon vesznek részt. Ekkor a kiadott tankönyvek és jegyzetek anyagához kapcsolódó előadásokat hallgatnak meg és vizsgáznak.

Oktatási rendszerünket a theologiai képzés klasszikus formájának megfelelően alakítottuk ki. *Férfiak és nők felekezeti megkülönböztetés nélkül* jelentkezhetnek hallgatónak. *A hallgatók előképzettségük és tanulmányi céljuk alapján különböző besorolásban részesülnek. A tanulmányi idő 3 év.* A besorolás és a teljesítmények figyelembevételével *3 féle bizonyítványt adunk:* Látogatási-, Bibliaiskolai- és Theologiai Bizonyítványt. A theologiai diplomára pályázók 2 szemeszteren át újszövetségi görög, 2 szemeszteren át pedig ószövetségi héber nyelvet is tanulnak. Közülük azok, akik kiváló eredményt érnek el, időkedvezményvel folytathatják tanulmányaikat Magyarországon, ill. Amerikában.

Az oktatás nyelve magyar. (Az esetenként elhangzó angol nyelvű előadásokat tolmácsoljuk.) Jegyzeteket részben magunk készítünk, részben a budapesti Baptista Theologiai Szemináriumtól kapunk — az MVSz közvetítésével. (A görög szöveget pl. magyar, angol és szerb nyelven adja meg a görög szavak jelentését.)

Az 1. tanévet 1983 júliusában zártuk, igen szép eredménnyel. (A 30 diák közül 16 ért el 80% fölötti eredményt, 9-en pedig túlhaladták a 90%-ot!)

A 2. tanévet 1983 szeptemberében nyitottuk meg. A diákok lelkesedésére jellemző, hogy 16-an kezdték meg a fakultatíve előadott görög nyelv tanulását.

A szemináriumhoz *könyvtár és történelmi emlékgyűjtemény* kapcsolódik. Igen értékes magyar anyagot sikerült begyűjtenünk a századforduló utáni évekből.

Van Biblia- és énekeskönyv-gyűjteményünk. Megszereztük az 1911-ben alapított szeminárium jegyzeteit és tankönyveit. Igen értékes a fénykép és tárgyi emlékgyűjteményünk. Az anyagot a különféle évfordulók alkalmával könnyű kiállítással rendezni. Most, 1984 novemberében pl. a 85 évvel ezelőtt indult clevelandi missziót mutatjuk be az érdeklődőknek egy kiállításon.

Itt említem meg, hogy az *Amerikai Magyar Szövetség* Igazgató Tanácsa 1982. augusztus 21-én Passaic, N.J.-ban tartott ülésén *fölvette egyesületei sorába a The American Hungarian School of Theology, Baptist Seminary-t.* Intézetünk címe: 8758 Olde Eight Road, Northfield Center, Ohio 44067.

3. "Tolle Lege" Hungarian Publishing House

1983 októbertől funkcionál a "TOLLE LEGE" (Vedd és olvasd!) *Magyar Iratmissziós Társaság.* Alapító elnöke: Dr. Almási Mihály. Évente néhány új könyvvel jelentkezünk, s ezen felül kiadjuk a régi kedvenc baptista olvasmányokat fakszimile kiadásban. 1983-ban 2 "Tolle Lege" könyv jelent meg (*Csopják: A gyűjtogató fia és Robotos: Az örvény szélén*). 1984 első negyedében újabb két füzet jelent meg (*Robotos: Vissza a halál küszöbéről és Emericus: A kolduskirály*). Konferenciái kiadványként jelent meg egy gyülekezeti használatra szánt verseskönyv (Almási Mihályné: *Maradj velem!*). Összegezve a fentieket, elmondhatjuk, hogy A KÜRT publikálása mellett, 1983 második felében és 1984. I. negyedében, azaz *kevesebb, mint egy év alatt 9 kiadványunk jelent meg.* (Ebben benne van 4 szövetségi kiadványunk is.)

4. Magyar Baptista Tábort (Hungarian Baptist Camp)

A Torontói Első Magyar Baptista Gyülekezet Cserepka János lelképásztor és Schaffer Ferenc gyülekezeti vén kezdeményezésére 1960-ban megvásárolt egy 5 holdas telket a kies fekvésű Lake Couchiching mellett (Rama, Ont., Canada),

mintegy 90 mérföld távolságra Torontótól — északi irányban. Azóta tradícionálisan minden év júliusának első napjaiban mintegy 300 magyar résztvevő gyűlik össze Amerikából és Kanadából nyári táborozásra, és ugyanitt tartjuk évi konvenciókat.

Viczián János magyarországi lelkipásztor (jelenleg a Magyarországi Baptista Szövetség elnöke) vezetésével a Magyar Baptista Táborban a Torontói Gyülekezet egy 300 személyes kápolnát épített, mintegy 10 esztendeje. Egymásután épültek föl a családi üdülők, a korszerű konyha és ebédlő. A táborban minden év júliusában és augusztusában gyermek-, ifjúsági- és családi üdültetés folyik magyar nyelvtanulással, magyar énekléssel és magyar nyelvű bibliaoktatással. A tábor gyakran színhelye ünnepi rendezvényeknek és az Amerikai Magyar Baptista Theologiai Szeminárium konzultációs alkalmainak. A tábor a gyülekezet gyakran bérbeadja más magyar egyházaknak is.

*

Nem a mi feladatunk az új szövetség munkájának értékelése. Mindenesetre úgy látjuk, hogy az 1972-ben megszervezett lelkészcsere-program, az óhazával való kapcsolat szorosabbra fűzése célszerű eszköznek bizonyult arra, hogy tovább értesse az amerikai magyar baptista munkát. E nélkül aligha lennének má magyar gyülekezetek Amerikában. A jövőt nem ismerjük, de a jelenben igyekszünk megtenni minden tőlünk telhetőt az evangélium magyar nyelven való terjesztéséért a ráknbizott szétszórtságban élő maroknyi magyar baptista hittestvérünk között.

"FOLLE LEGE"

Hungarian Publishing House

Magyar Iratmissziós Társaság

8758 OLDE EIGHT ROAD, NORTHFIELD CENTER, OHIO 44067 U.S.A.
Phone: (216) 467-6495

President/Founder
Alapító elnök
The REV. MIHÁLY ALMASI, Th. D.
Professor of Theology,
Dean of the
American Hungarian School of Theology
Baptist Seminary

"Folle lege"

Magyar Iratmissziós Társaság

TAGSÁGI
IGAZOLVÁNY

8758 OLDE EIGHT ROAD,
NORTHFIELD CENTER, OHIO 44067

Új könyvkiadó vállalkozásunk levélpapírja és a társaság igazolványa

II.

A CLEVELANDI MAGYAR BAPTISTA MISSZIÓ

1. A SZERVEZŐDÉS KORA (1899—1908)

Abból, hogy ma, 1984-ben 85 éves jubileumot ünneplünk, nyilvánvaló, hogy a clevelandi magyar baptista misszió kezdetét 1899-re tesszük. Milyen alapon? Amerikai magyar források 1903-ról tanúskodnak a gyülekezet megalakulásával kapcsolatosan, s ez az adat jó is, ha olyan *gyülekezetéről* beszélünk, amelynek önálló temploma, imaháza van, ugyanis a gyülekezet 1903-ban bérelte ki az első imatermet. Korábban a 2. számú német baptista gyülekezet templomában és magánlakásokban gyűltek össze istentiszteletekre. Az 1899-es kezdetre magyarországi hírforrásból kaptunk bizonyítékot. Az *„Igazság Hírnöke”* c. óhazai lap 1908. november 30-i száma (22. szám) cikket közöl a következő címmel: *„A magyar baptista gyülekezet organizálása Clevelandban”*. A cikkben — többek között — fontos adatokat találunk a misszió megindulásáról is. A gyülekezet történetével kapcsolatos források közt ez a legrégebbi (1908-ból való), s mivel az eseményekhez a legközelebb áll, igen hitelesnek tartjuk. Idézek a cikkből:

„A clevelandi magyar gyülekezet a 2. számú német gyülekezet felügyelete alatt álló misszióállomás volt. *E gyülekezet munkálkodása folytán vette kezdetét 1899. évben, midőn Smidth testvér házánál misszió gyülekezeteket tartottak, s ez alkalommal megtért Weisz István testvér és az Úrban elhunyt első neje. Ők voltak az alapkövek a magyar gyülekezetek épületében.* A hazából kivándorolt magyar testvérek meglátogatták Amerikának ezen magyar városát, hol oly sok magyar él egészen egy külön városrészt elfoglalva s így a bevándoroltakból és az itt megtértekből egy meglehetősen szép kis gyülekezet alakult. A gyülekezet mint misszióállomásnak eddigi tényleges munkása volt: *Fábián Mihály*, ki iskolái elvégzése után jelenleg New Yorkban és környékén munkálkodik a magyarok között. Az ő itteni munkája a kezdet nehézségeinek legyőzése és keresztyűgázolása volt; utána jött *Végh Mihály*, ki a megkezdett munkát tovább fejlesztette s megvetette alapját a gyülekezet önállóságának. Az ő ittléte alatt megtért és megkeresztelkedett több lélek. A gyülekezet határozata folytán meghívott *Orosz István* t. Budapestről. *Végh M.* testvérnek a lelki munkában pedig az a szép osztályrész jutott, hogy új misszióállomások megkezdése bizatott reá Ohio államban.”

A kezdeti időszak nehézségeiről, az etnik misszió örökös problémáiról ugyanez a cikk a következőket írja:

„Az a néhány év, amelyre a gyülekezet visszapillanthat, meglehetősen sok küzdelmekkel telt el. A gyülekezet tagjai az ő hazának különféle tájairól származván ide s különféle neveltetést és neveltlenséget hoztak magukkal. A gyülekezet még nem volt elég erős ezek legyőzésére, s így kerültek belviszályok. A gyülekezet fejlődésével ezeknek meg kell szünni. Ha valaki ide jön, akkor elmúlik a 'nálunk így volt' elv uralma s helyébe az 'itt így van' lép. Másképp rend és békesség soha nem lehetne. Orosz István a gyülekezet jelenlegi hitszónoka otthon élénk

részt vett nemcsak a gyülekezeti, hanem az országos ügyekben is, mint különféle bizottságok tagja s hisszük, hogy gazdag tapasztalatait itt is érvényesíteni fogja az Úr országa terjesztésében. Bizalommal nézünk a jövőbe, hisszük, hogy az Úr, ki velünk volt, nem hagy el ezután sem, hanem a nála eltett s számunkra fenntartott adományaival örvendeztetni fog továbbra is.”

A cikkben említett 2. számú német gyülekezet lelkipásztora *Rev. H. von Berge* volt, s a gyülekezet temploma az East Side-on, a White Avenue és az 55. Street sarkán állott.

Rev. H. von Berge

*Végh Mihály lelkipásztor,
1905—1908*

1899—1903-ig a gyülekezet létszáma 12-re emelkedett. Ez a szám természetesen nem tartalmazza a gyermekeket és a fiatalságot, meg az úgynevezett barátkozókat, csak a bemeztett úrvacsorázó tagokat. A missziós csoport *első lelkipásztora Fábian Mihály* lett. Az ő vezetése alatt költözött át a gyülekezet első önálló otthonába 1903-ban. A bérelt imaterem a Buckeye Roadon, a Woodhill és az Ambler Street közötti szakaszon volt. Ez lett a gyülekezet 2. imaháza, a német templom után. 1904-ben költöztek a 3. helyre (157 Holton, ma: 8115 Holton). A korábban szalon-helyiségnek használt épületet imateremmé alakították át.

Az első templom-vétel 1905-ben történt. A 2804 East 79. Street-en lévő tágas kápolnát a német “Christian and Missionary Alliance-től” vették meg. Ez már a 4. hely 1899 óta.

Ekkor már *Végh Mihály* volt a lelkipásztor, aki 1905. május 6-án vette át a szolgálatot. Ő volt tehát a második lelkipásztor.

1906-ban 45 úrvacsorázó tagja volt a gyülekezetnek. Ez a szám azt jelenti, hogy legalábbis 150—200 személy tartozott a gyülekezethez. Ekkor (1906. január 6-án) alapították meg a “*Halál és Betegségélyző Egylet*”-et. (Az “Ifjúsági Egylet” és a “Vasárnapi Iskola” már korábban is működött.) Létrehozták a “*Szegények Pénztára*”-t. Az “*Irat Misszió*” már 1905-ben működött, amikor augusztus 20-ra

*A 4. összejöveteli helyül szolgáló volt német templom,
amelyet 1905-ben vásárolt a gyülekezet az East 79. Streeten*

5000 traktátust nyomtattak és osztottak szét a magyarok között. 1906. július 7-én kezdték meg hivatalosan is az *“Utcai Misszió”*-t. Már 1907-ben megindították az ún. *“West Side-i Misszió”*-t. A nyugati oldalon 1907. szeptember 15-én tartották az imaterem ünnepélyes megnyitását. (Ez volt az 5. magyar baptista imaház Clevelandban.)

2. AZ “ARANYKOR” (1908—1944)

Az 1908-as év fontos határkő a misszió történetében. Ekkor érkezik meg Magyarországról az első igazán jól képzett lelkipásztor, *Orosz István*. (Ő lesz a 3. clevelandi magyar baptista lelkész.) Meghívását *Végh Mihály* prédikátor intézte Weiss István és Joó Ferenc gyülekezeti előljárókkal. Orosz István 1908. június 15-én vette át a 79. utcai gyülekezet és a West Side-i misszió irányítását. Az ünnepi istentiszteletről a korabeli óhazai tudósításban a következőket olvashatjuk:

“Október 15-én d.u. gyűlt össze a prédikátorokból álló konzílium, amelynek hivatása volt a gyülekezet hitvallomásáról és berendezkedéséről meggyőződést szerezni s azután nyilvánosan elismerni mint testvér gyülekezetet s mint illet a többi önálló gyülekezetek sorába felvenni. Este 8 órakor a nyilvános ünnepély vette kezdetét, melynek sorrendjét dr. Waldo baptista prédikátor vezette. Az ünnepi beszédet Balogh Ferenc hitszónok t. mondotta. Beszédjében ecsetelte, hogy

egy baptista gyülekezetétől az Úr és az ő testvér gyülekezetei kívánják 1. hogy tagjai egy valódi lelki életet élők legyenek s úgy képezzenek egy keresztyén gyülekezetet; 2. hogy keresztyéni családi életet éljenek; 3. hogy megnyerő bizonyoságtévő munkát folytassanak. A tartalmas beszédet a nagyszámú közönség mindvégig figyelemmel hallgatta. A Cleveland és környékén lévő baptista gyülekezetek nevében üdvözölte a gyülekezetet Hämmel prédikátor. Az amerikai nagy szövetség nevében, amely több mint 5 millió baptistát foglal magában, elnöklő dr. Waldo prédikátor üdvözölte a gyülekezetet s különösen arra kérte, hogy szeresse a gyülekezet a bibliát. A gyülekezet prédikátorát Orosz I. testvért Brooks Károly misszió társasági igazgató üdvözölte és kézfogással a prédikátorok sorába vette be. Közben az énekkar énekelt szép énekeket. Az apostoli áldással fejeződött be az isteni tisztelet, mely után szeretetvendégség volt. Ünnepeyünk mindvégig igen élénk volt, kb. 180-an voltunk jelen ez alkalommal. Vendégeink között több angol és német testvér volt, kik rendkívül örültek a magyarok előhaladásán. Az ünnepeyén vagy 70—80 magyar honfitársunk volt jelen, akik ilyen soha nem láttak. Szemlélői voltak a szép jelenetnek és láthatták az igazi testvéri érzés megnyilatkozásait. Továbbá tanúi lehettek annak, hogy a baptizmus nem valami tüneményeszerű jelenség, amely most van s kevés idő múlva nem látható, hanem ez egy szilárd alapra épített isteni mű, amelyet nem fog addig semmi megingatni, míg az evangéliumi tisztaságot megőrzi.

Közli egy jelenvolt.

Tudatjuk továbbá, hogy október 25-én este 5 lélek lett alámerítve, miután hitükről vallást tettek. A keresztségi szertartás végrehajtását, valamint az ezt megelőző alkalmi beszédet Orosz István t. végezte nagyszámú hallgatóság előtt. Az Úr legyen velünk továbbra is.”

(Igazság Hírnöke, 1908. nov. 30.)

Orosz István (1874—1937)

Orosz István a magyar baptista misszió kiemelkedő alakja. A századforduló idején a baptista ének-kultúra alapjait rakta le az óházában.

A Budapest Nap utcai gyülekezet hatvan tagú énekkarának vezetése mellett másod-

prédikátor is a Nap utcában. Igen népszerű, jó szervező, jó vezető. Nem csoda, hogy 1908-ban, akkor, amikor Végh Mihály clevelandi lelkipásztor Toledoba költözött, a Clevelandi Magyar Baptista Gyülekezet őt hívta meg pásztorául.

Cleveland nemcsak az amerikai magyarság központja lett ("az amerikai Debrecen"), de az amerikai magyar baptistáké is. Ebben nem kis szerepe volt Orosz Istvánnak.

Az Evangéliumi Hírnök Chicagóból (meg sem várva az új pásztor megérkezését) Clevelandbe "költözött", a szerkesztését átvette Orosz testvér.

1914-ben a szeminárium is Clevelandba települt át. 1915—1920-ig Orosz testvér volt az igazgató, 1920-tól (amikor a szeminárium fuzionált a Nemzetközi Baptista Szemináriummal, East Orange, N.J.) 1925-ig Orosz István volt az új szeminárium dékán-tanára. Összesen tehát tíz éven át igazgatta a magyar szemináriumot. Ez időszakban igen népes évfolyamok tanultak.

(Orosz István egyébként az 1906-ban megnyílt Baptista Theológiai Szeminárium, Budapest első tanári kerának is tagja volt.)

1920-ban, a fúzió évében 16 diákja volt a szemináriumnak. Orosz István 1925-ben a trentoni (N.J.) gyülekezet pásztora lett.

Trentoni szolgálati ideje egybe esett a nagy depresszió időszakával. 1935. szeptember 30-ig pásztorolta a gyülekezetet. 1937-ben halt meg. Trentonban (N.J.) temették el.

*

A Holton Road-i templom építése 8000 dollárral (6000 a J. D. Rockefeller alapból segélyként és 2000 amerikai gyülekezetek kölcsöneként) indult meg 1912-ben, és be is fejeződött ugyanebben az évben.

Az 1909-es konvenció csoportképe (az 1955-ben kiadott jubileumi füzetben a 8. oldalon van ugyanez a kép. A szöveg hibás. A hiteles szöveg az EH 1909. augusztus 15-i számában található.)

Ekkor már Orosz István az Evangéliumi Hírnök szerkesztője (hivatalosan 1909. jún. 15-től).

Az Evangéliumi Hírnökből közöljük az eredeti meghívót:

Missioi hírek.

Meghívás a Clevelandban tartandó konferenciára.

A f. évi márciusi lapunkban közölt konferenciának ideje

1909. június hó 3-ára

állapított meg.

Fölkéretnek ugy a szervezett gyülekezetek valamint az összes állomások munkásai, hogy tudassák. hány küldött fog megjelenni állomásaikról a konferenciára. S sziveskedjék ezt kellő időben Orosz István t., a konf. szervező bizottság elnökével tudatni.

Ezuttal az összes am. munkások, küldöttek és az érdeklődő szeretett testvéreink meghivatnak. Az Úr adjon erőt megjelenni.

Mindenről gondoskodva lesz.

„Készüljünk a konferenciára!”

A Holtóni Baptista Templom — ahogy nevezték — a hatodik magyar baptista összejöveteli hely volt Clevelandben. Időközben a West Side-on is új helyre költözött a gyülekezet. Az Evangéliumi Hírnök 1911-ben a West Side-i misszió címeként a 1935 Lorain Avenue-t adja meg. (Ez a hetedik magyar baptista imaterem.) Itt *Stumpf Lajos* lett az első lelkipásztor. (Ő a negyedik magyar baptista lelkész Clevelandben.) A West Side-i gyülekezet 1917 decemberében önállósult *Stumpf Lajos* vezetésével. Ekkor vásárolták meg a West 28. Street-en azt a 4 családos házat (8. imaterem), amely a néhány évvel később megvásárolt *Fulton Road-i templom* (9. magyar baptista összejöveteli hely) előtt adott otthont a West Side-i gyülekezetnek.

Egykor és ma

A "Holton utcai magyar baptista templom". Épült 1912-ben, Orosz István vezetésével. A templom ma is áll, feketék használják (8005 Holton Avenue).

Közlünk néhány clevelandi vonatkozású hírt az Evangéliumi Hírnök korabeli számaiból:

* **Missió közlemények** *

ALAMERITÉS CLEVELANDBAN.

Augusztus hó 21-én örvendetes vasárnapja volt a clevelandi magyar baptista gyülekezetnek. Este az isteni tiszteletre sokan megjelentek, hogy a bibliai keresztségnek tanui legyenek. Prédikáció után Orosz t., a gyülekezet prédikátora 7 egyént meritett alá az ő hitöknek vallomására. Két nő, egy vasárnapi iskolás leányka és 4 férfi.

Nagy hálával tartozunk az Urnak. Ki építi az ő országát ezen városban, hol oly sok magyar honfitársunk él, s kiknek oly sok alkalmuk van a bünbe való elsülyedésre.

—o—

(Evangéliumi Hírnök, 1909.)

== „EN VAGYOK
AZ ÚT, AZ IGAZ-
SÁG ÉS AZ ÉLET.” ==

EGY AZ UR
EGY A HIT
EGY A KERESZTÉSÉG

== „SENKI NEM
MEHET AZ ATYÁ-
HOZ, HANEM ÉN
ALTALAM.” ==

EVANGÉLIUM HIRNÖKE

THE GOSPEL MESSENGER

AZ AMERIKAI MAGYAR BAPTISTÁK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

PUBLISHED MONTHLY BY THE HUNGARIAN BAPTIST ASSOCIATION.

Kéziratok, reklamációk a szerkesztőséghez intézendők. — Editor's office: Grand Ave. Cleveland, O.

A világbékéről.

Nagy álmódók az emberek! Az egyik a világ uralom ábrándjaiban merül el, a másik a levegő meghódítása körül ábrándozik, a harmadik egy olyan nyelv szerkesztésén és terjesztésén fáradozik, mely áthidalná a nyelv-külömbőség által számlálhatatlanul széttagolt emberiséget. Amerikában a legújabb álomkép a világbéke, mely álomképet jelenleg gróf Ap-ponyi Albert párfját ritkító előadásai idéznek elő. Megvalósulnak-e ezek az álmok, vagy a semmiségbe foszlanak szét? Nem tudjuk, a jövő titka. Mi nem ítéljük el az álmódók nagy tömegét általában, hiszen ha az emberekben megszűnne a haladás iránti vágyakozás, ott marádnánk, ahol talál ezen szünet, s nem volna alkalmunk az emberiség általános javát szolgáló eszméket és alkotásokat az életbe beállítani. Mi csak azt ítéljük el, midőn az emberek a meglévő valóságoktól az álmódósz-
hoz fordulnak. Így áll az emberiség a világbéke eszméjével. Ezen nagy eszmének az alapjai már régen letétettek és pedig olyan szilárd alapok ezek, s annyira alkalmasak, hogy az emberi elme bármennyit repkedjék, aszállongjon

ide, s tova, végtére, mégis ezen alapra fog szállni. A nagy építők hiába alapoznak, ezen az egyen kívül állandó alapot nem építhetnek, s nekünk trös meggyőződésünk az, hogy elfog jünni az idő, amikor a esalódásokban elfáradt emberiség a homlokára üt s azt fogja mondani: Nagy halgattagságot követtünk el, hogy évszázadok során fáradtunk hiába, holott már régen megvolt, amit kerestünk, csak rövid lát-tóságunk, előítéletünk és hitetlenségünk fedez-te azt el előlünk.

Hol van hát a világbékének ezen földi-csért alapja — kérdezheti az olvasó kíváncsian? **Azon kő es,** melyet az építők az 5 okta-lan okoskodásaik következtében megvetettek; s melyet mind e mai napig megvetnek. Vala-mikor régen egy csodálatos ének sendült meg egy éjjelen Bethlehem vidékén. Ezen ének szö-vege: „Dicsőség a magasságos menyekben az Istennek! és e földön békesség és az emberek-hez jóakarát”. Jézus Krisztus születése alkal-mával hangzott el e szózat. Krisztus tanítása, életpéldája, halála és feltámadása az az egye-düli bizonyos alap, amelyen a világbéke fel-

*Az Orosz István által szerkesztett lap
címdala 1911-ből*

ÁLLANDÓ CIMEK.

VASARNAPI LECKÉK.

- Március 5. Ilyes elragadtattik az égbe. 2 Klr. 2. 1—18. Ar. m. „És mivelhogy Enokh szüntelen Istennel járt vala, nem találhatk sehoh, mert az Isten felragadá ötet” I. M. 5. 24.
- Március 12. Elzeus egy gyermeket a halálból feltámaszt. 11. Klr. 4. 8—37. Ar. m. „De az Istennek ajándéka örökélet a mi Urunk Jézus által”. Rom. 6. 23.
- Március 19. Centavoztás a részegség miatt. I. Klr. Ar. m. „Távol legyen a királyoktól a bornak itala; és az uralkodótól a megrészegítő pohárnak kivánsága”. Péld. b. 31. 4.
- Március 26. Isten és az ő népe. Ismétlés Zsoltár 144. „Holdog nép az, melynek Istené a Jehova”. 144-ik Zsoltár 15. v.

IMAHÁZAK CIME:

- Ward missió. Ward W. Va. Box 56.
Buffalo, N. Y. 244 Amherst Str.
Cincinnati, O. (Román) Dayton and Whiteman Str.
Cleveland, O. E. 79 Str. 2804.
Cleveland, O. West Side missió: 1935 Lorain Ave.
Homestead, Pa. 149 N. 4th Ave.
McKeesport, Pa. Market Str.
New York. Second Ave. 164.
Passaic, N. J. 208 4th Str.
West Pullman 819—119 Str.
Toledo, O.: 402 Whittmore Str.
Philadelphia 938 N. Fifth Str.
Harrisburg Herr St. near N. Cameron
Scranton Cor. Bundy and Return Ave.
Berwick Cor. 6th Ave. and Dixon Str.
New Castle, Pa. 7. E. Reynolds Str.

MUNKÁK CIME:

- Mr. Geo. Hugolyák, Dakota Str. Dayton, O.
Rev. C. Billa 195 Division Str. Trenton, N. J.
Mr. Charles Steinmetz, Box 56. Ward, W. Va.
Rev. J. Pálmai, 244 Amherst Str., Buffalo, N. Y.
Rev. Chr. Igrásán, 1027 Findlay Str., Cincinnati, O.
Rev. L. Zboray 800 Whoming Ave. W. Pittston, Pa.
Rev. John Leber New Castle, Pa.
Rev. N. Dullity Philadelphia, Pa. 938 N. Fifth Str.
Rev. M. Végh 403 Whittmore Str. E. Toledo, O.
Mr. Louis Tóth 156 Jackson St. Phoenixville, Pa.
Rev. F. Balogh 725—119th Str. W. Pullman, Ill.
Rev. P. F. Schilling 1018 N. 19th Str.
Mr. L. Stumpf, 140—3rd Str., McKeesport, Pa.
Mr. Mathias Usató, 678 Clearview Str., Scranton, Pa.
Rev. M. Fábán, Sherman Str., Passaic, N. J.
Mr. Poth Sándor, P. O. Box 463 Berwick, Pa.
Mr. Louis Kiss, 8. Carpatian Court, Bridgeport, Conn.

Editor: **STEPHEN OROSZ.**
Felsőlős szerkesztő: **OROSZ ISTVAN.**
1114 Grand Ave.

(Evangéliumi Hírnök, 1911.)

Missió közlemények

ÖRÖMNAPOK CLEVELAND-BAN.

A kitartó munka, — liabár sokszor fáradságos is, de meghozza a maga gyümölcsét. Örömmel szem léhllette ezt a clevelandi gyülekezet, november 2-án, vasárnap az esti isteni tisztelet ideje talatt 10-megtért lélek lett' alámerítve hitők vallmására a hullámsíjba, Jézus példájára! Nagy öröm és boldogság sugárzott le az imaházat zsufozásig megtörtöt testvéreink és látogatóink arcáról. Rendkívül kellemes este volt e. A rézbanda derekasan megállta a helyét; már a nap délutánján igen jó szolgálatot tett az utcai menetnél, az E. 93-ik utcai új missió helyiségbe is igen bevált hívogató eszköznek bizonyult. Orosz testvérünk, aki a nagy munkába kezd belekopaszodni a sok gond miatt, sok fejfájást is szenved, de láttam az arcáról, mily jól esett neki a mikor már ő a vízbe alászált és várta egy kis sereg, az egyenkénti alámerítést. 6 lélek * a West sideo missió igazgatója, szeretetteljes M. t. nagy önmegtágadással dolgozott, de hála az Urnak nem hiába. Jelenleg Boros T. Nagyváradról vette át Szilágyi t. munkáját, mivel Sz. t. visszavonult.

Cleveland és környéke egy olyan missió föld, a mely valóban páratlan az Egyesült Államokban. Az itteni magyar munka leglelkesebb pártfogója s lehet mondanivalója Rev. Ch. A. Brooks a clevelandi városi angol baptista missió gazgatója, szeretetteljes missió barát, akinek Orosz testvérünk már sokszor elmondhatta, hogy miért fáj és fájta a feje.

A clevelandi nagy gyönyörű inatermet nemsokára egy igen értékes organa fogja gazdagítani. segédkezni a lélekemelő istenitizteleteken; már most is elbájozza látogatót a szép, elmés és praktikus berendezés, hát még ha az organa Istent dicséző kedveshangjai megszólalnak!...

(Evangéliumi Hírnök, 1913.)

Missió közlemények.

ÖRÖMNAPOK CLEVELAND- BAN.

—o—

A clevelandi gyülekezetnek áldásos napjai voltak múlt év december havában. 16-án a női egyesület ünnepelte fennállásának 5-ik évfordulóját. Nő testvéreink szorgalmas munkával készültek ezen napot emlékezetessé tenni, sok szép és hasznos kézi munkát halmoztak össze, melyet maguk között mindjárt el is adtak. A tiszta hasznból egy szobát rendeznek be majd a jövődő árvaházban. Az ünnepélyen elhangzottak buzgó és tanulságos beszédek, szavatelatok, s valamennyien bensőnkben felsóhajtottunk az Urhoz, kérve őt, hogy ezen nemes intézményt áldja meg továbbra is. Az ünnepélyt az elmaradhatatlan szeretet vendégség követte.

Vasárnapi iskolánk is nagy lelkesedéssel tartotta meg a rendezés karácsonyi ünnepélyét. Ugy a

gyermek, valamint a tanítók örömmel szemlélhették egy esztendő fáradságának gyümölcsét.

Ugyancsak örömtelt esténk volt az év utolsó estéje, mely alkalommal ismét 11 fehér ruhás szállott a medencébe, hogy a bibliai keresztségben részesülhessenek. A nagyszámu hallgatóság figyelmesen hallgatta az alkalmi prédikációt, melyet a gyülekezet prédikátora, Orosz I. testvér tartott, s komoly érdeklődéssel nézte végig a keresztséget. Az idő igen gyorsan telt. Testvéreink szorgalmas előkészülete kellemessé tette ezen estét. Éjfélkor buzgó imában emelkedtünk fel az Urhoz, ki oly gazdagon megáldott minket az elmúlt évben. Szavalóink oly sokan voltak, hogy reggelig is eltartott volna a lelki örvendezés, de az új év első napját friss erővel akartuk elérni, azért ki-ki hazatért, kivéve a szorgalmas zenészeket, kik egy szép missiót fejtettek ki a korai hajnali órákban.

Szilveszter estén is volt szeretetvendégségünk, ezuttal a zenekar javára.

(Evangéliumi Hírnök, 1914.)

Missió közlemények.

RENDKIVÜLI KONFEREN- CIA.

—o—

Szövetkezetünk történetében egy fontos fordulat előtt állunk.

Ugyanis szövetkezetünk részére egyesületi jogot szereztünk, mely sok előnyt fog nyújtani, s melyre fejlődött szövetkezetünknek már szüksége volt. A charter igen sokféle kiterjed, s alkalmas nyújt nekünk arra, hogy a legnemesebb dolgokat törvényes uton keresztül vigyük. Legközelebb az iskolánk is saját épületébe kell, hogy költözzék, s ha sikerül épü-

letet szereznünk, az a szövetség nevére fog iratni.

Charterünk értelmében külföldön is szerezhethünk birtokokat, kezelhetünk iskolákat, árvaházakat, s más hasznos intézményeket. Ki tudja, hogy nem-e fog alkalom adatni arra is, hogy régi hazánkban is legyenek intézményeink?

A charter birtokunkban van már, csak most meg kell tennünk a szükséges intézkedéseket, melyek okvetlenül megkívánatnak ilyen alkalmakkor. Meg kell vitatnunk, s elfogadnunk egy olyan alapszabálynak a szövegét, mely a törvényes formáknak megfelelően. Ez okból felkérem a szövetkezetünkhöz tartozó összes gyülekezeteket, hogy munkásaikat küldjék el mint képviselőket **CLEVELANDBA ÁPRILIS 29-ÉRE.** A rendkívüli konferencia a

nevezett napon reggel 8 órakor veszi kezdetét imaórával.

Testvérek, ne ijedjete meg ezen rendkívüli konferencia költségeitől, mert ez a rendes konferenciának alkalmával valószínűleg meg fog térülni, ha másképp nem, hát igyekeztünk mint törvényes testület, valamely vasutttársulattal összekötetésbe lépni, hogy a küldöttek részére kedvezményes jegyet szerezzünk.

Összejöveteleink főtárgya az alapszabály szükségessé vált változtatása, de esetleg más fontos tárgyaink is lehetnek, a melyeket valamely gyülekezet, vagy szövetkezetünk valamelyik bizottsága terjeszt elő.

Akik otthon maradnak, imádkozzanak a küldöttekért

Testvéretek az Urban

Orosz István,
szöv. elnök.

(Evangéliumi Hírnök, 1914.)

Stumpf Lajos testvér szolgálati idejében szépen fejlődött a West Side-i gyülekezet. Volt ének- és zenekaruk, utcai missziójuk.

Visszatérve az East Side-ra a Holtoni Magyar Baptista Templom valóságos missziós központtá lett. 1915-től a templomhoz tartozó épületekben működött az *Amerikai Magyar Baptista Theológiai Szeminárium*. Orosz István nemcsak a szeminárium dékánja és a gyülekezet pásztorja volt, de ő adta ki — óhazai mintára — a *‘Vedd és olvasd’* iratokat is. Ugyanő vezeti a New York-ból Clevelandbe költöztetett *Magyar Baptista Könyvtár* is.

Tucatnyi új magyar baptista gyülekezet létesül a clevelandi misszió nyomán. Ezek közül a legfontosabbak: Akron, OH; Campbell, OH; Elyria, OH; Wadsworth, OH; Barberton, OH; Youngstown, OH; Dante, Va.; Lausing, MI; New York, NY; Ward, Wa — clevelandi szemináristák dolgoztak pl. Akronban OH, Bethlehemben Pa, Daytonban OH és a Cleveland West Side-i misszió kivül a holtoni gyülekezet munkája nyomán, s főleg Orosz István agilitása révén megnyílik a második East Side-i templom a Buckeye Road-on. (Ez már a 10. magyar baptista imaterem.) A templomot 1944-ben eladták, s azóta az épületet

A West Side-i, Fulton Road-i magyar templom (3508 Chatham Avenue)

*Stumpf Lajos lelkipásztor
(1917—1919)*

*Petre Adalbert lelkipásztor
(1917—1919, Buckeye Road)*

lebontották. Helyén ma kis emlékpark található (a Buckeye Road és a 118. Street sarkán).

Megmaradt a templom sarokköve, amelyet a szomszéd Magyar Áruház vezetője Ditrich Dénes mentett meg. Évekig láthatták a clevelandiak a követ az üzlet bejáratánál. Amikor most fölkínálta gyülekezetünknek, dr. Haraszi Sándor testvér áldozatkészsége nyomán (150 dollár) megkaptuk. Olyan memento (emlékeztető) ez, mely lelkesíthet bennünket, mai nemzedéket, az új templom építési tervének megvalósításában is.

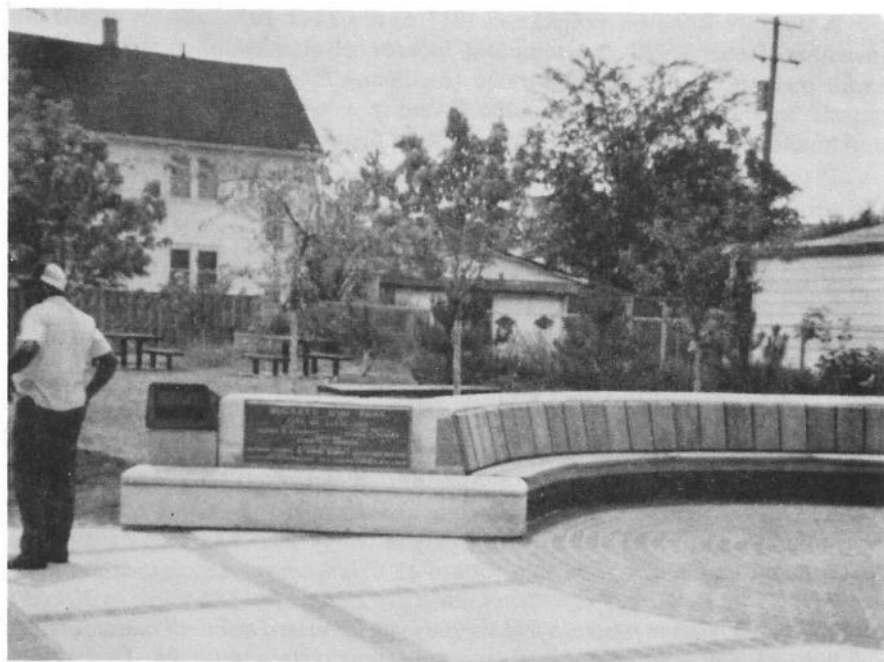
A sarokkőbe vésett üregből előkerült az eredeti alapító okmány is, amelynek fotokópiáját az alábbiakban közöljük.

A Buckeye-i templom sarokköve imaházunk előtt

A magyar baptista hitközség 1917 év
 július 14-én a harmadik templomát építette és
 annak alapkövét elhelyezte.
 A gyülekezet prédikátora: Orsz. István
 diakonusa: Biro Mihály. Misszióvezetője:
 Andriá Parthel. A vezető testvér, prédikátor: H. J. Papp
 A vagyonszármazékos bizottság tagjai: H. J. Papp
 Orsz. István: elnök.
 Kőrösi Illés: pénztárnok.
 F. Deur János: jegyző.
 Szabó Gyula, Keresztesi Dániel, H. J. Papp
 P. L. Papp József: tagok.
 az ifjúlelkű épület elnöke: Radovics Sándor.
 az új épület elnöke: Orsz. István: elnök; Csep-
 ják-Rozsa János: pénztárnok.
 az új épületet építtetik egy-egy P. L. és Amb-
 rus János által. tagok Orsz. István vezetésével.
 Az úr legyen a dicsőség ezen eredményéért!

A Buckeye-i templom alapító okmánya

Emlékpark a Buckeyei templom helyén

*Dauda Vilmos lelkipásztor
(1919—1944 Buckeye Road,
1944—1948 Shaker Square)*

*Bretz Emil lelkipásztor (1948—1958
Shaker, 1959—1971 Bethánia Gyül.)*

A Buckeye Road-on az építkezés 1917. április 24-én kezdődött, és már 1917. november 25-én megnyílt az új templom. Először helyettes lelkipásztorként (Orosz István mellett), majd lelkipásztorként (önállóan) *Petre Adalbert* (ő az ötödik magyar baptista lelkész Clevelandben) vezette a gyülekezetet 1919 tavaszáig, amikor elfogadta a Chicagai Magyar Baptista Gyülekezet meghívását.

1919—1944-ig (a Buckeye-i templom eladásáig) *Dauda Vilmos* volt a lelkipásztor. (Ő a hatodik lelkész.) Dauda Vilmos 1944—1948-ig egyik lelkésze volt az új Shaker Square-i gyülekezetnek is.

Visszatérve a Holton Road-i anyagyülekezethez, az Amerikai Magyar Baptista Szövetség 1915-ben tartotta itt évi konvencióját. 1908 óta (amikor a szövetség alakult) ekkor tartoták másodszor Clevelandben az országos közgyűlést.

1918. január 31-én Orosz István lelkipásztori szolgálatának 10. éves jubileumát ünnepelték a Holton Road-i gyülekezetben. Egy idézet az 1955-ben publikált emlékkönyvből ezzel kapcsolatosan:

“Orosz testvér jelenti, hogy 10 év alatt 180 lelket merített alá a gyülekezetben. A belső viszály megszűnt és nagy tekintélynek örvend a Holtoni Gyülekezet. ‘Nehéz megpróbáltatások idejét éltük át, úgyannyira, hogy már-már vissza szerettem volna menni az Óhazába, de kitartottam az *őrhelyemen*. *Az ellenség hatalma megtört és kifejlődött egy egészséges, erőteljes gyülekezet.*’ *Az egész gyülekezet hálával fordult hűséges pásztora felé, mert a gyülekezet az ő munkálkodása folytán első helyre került minden tekintetben a magyar szövetség területén.* Tíz év alatt három imaházat létesített a gyülekezet. Templomunk gyönyörű volt, még amerikai vonatkozásban is. Istené legyen a dicsőség az eredményekért.”

Orosz István 1920. október 31-én a szeminárium East Orange-ba való költözése miatt lemondott a lelkipásztori szolgálatról, s mint a szeminárium magyar tagozatának dékánja, maga is elköltözött.

A tíz éves jubileumot ünneplő fúvós zenekar tagjai — Orosz István vezetővel

Az AMBSZ Országos Közgyűlése, Cleveland, Holton Road, 1915

Az AMBSZ Országos Közgyűlése, Cleveland, Holton Road, 1915

1920. november 4-én kezdte meg szolgálatát az új lelkipásztor, *Bíró Mihály*, aki 1937-ig végezte ezt a munkát. (Ő volt a 7. magyar baptista lelkész Clevelandben.)

Visszatérve a West Side-i misszióra, Stumpf Lajos után 1920. január 12-től *Matuskovich József* (8. lelkipásztor) végzett theologust választották lelkésszé a Fulton Road-on. Ugyanez év nyarán szép ünnepre került sor a West Side-i templomban, amikor Vér Ferenc, Matuskovich József és Kecskés Gábor végzett theologusok lelkipásztorrá avatása volt.

Bíró Mihály lelkipásztor
(1920—1937, Holton Road)

Petre Gábor lelkipásztor
(1923—1941, Fulton Road)

A Fulton Road-on *Yager Zsófia*, a Holton Road-on pedig *Bartel Amália* dolgozott misszionáriusként. 1923-ban Matuskovich József elfogadta a New York-i Magyar Baptista Gyülekezet meghívását. Utóda *Petre Gábor* lett, aki ebben az évben végzett a Nemzetközi Szeminárium Magyar Tagozatán (East Orange). — Ő volt a 9. lelkipásztor.)

Vér Ferenc, Matuskovich József és Kecskés Gábor lelkésszé avatása

Csoportkép az 1929-es clevelandi konvencióról

Csoportkép az 1929-es clevelandi konvencióról

A gyülekezet ezekben az években élte virágkorát. Új misszókát indítottak, templomokat béreltek alkalmi összejövetelekre.

A Lorain Avenue-n a 143. utcánál egy templomot több mint egy évig béreltek magyar istentiszteletekre. Igen aktív volt az ének- és zenekari, a nőegyleti, az ifjúsági- és férfiköri munka. Szép eredményeket értek el az utcai misszióval. Egy-egy vasárnap délután több helyen is tartottak utcai összejöveteleket.

Ez időtájt tartotta az AMBSZ az egyik legnagyobb évi konvenciót Clevelandben, 1929 augusztus 20—25-ig a West Side-i Gyülekezetben. Itt közöljük a konvención készült fényképet, amely egyébként Emlékkönyvünk címlapján is látható. A nevet Steinmetz Albert testvér írta a képre.

Az East Side-i misszió Bíró Mihály lelkipásztorsága idején élte át a depressziós éveket. A prédikátor, a gondnok és a misszionárius is lemondott fizetése egy részéről, mert a gyülekezet pénztára gyakorlatilag üres volt. Misszió-munkások és gyülekezeti tagok együtt hordozták a depresszió nehéz keresztjét.

*

Bíró Mihály szolgálati idejéből közlünk itt egy töredékesen fennmaradt levelet.

First Hungarian Baptist Church

PASTOR: REV. MICHAEL BIRO

8005 HOLTON AVENUE

CLEVELAND, OHIO

CLEVELAND *June 30, 1925*

T. Gáncs testvér az Urban!

*Tudatom a kedves testvéreivel hogy
Kükösi Mihály testvér is családja felé a
testvérek közül jötték ide, itt vannak
a mi körünkbe, és az ök saját körükben,
mint gyülekezet hívjuk a testvéroket,
hogy küldjék el az ök tagviszti igazolmányukat
mivel ök közöttünk szüntelenül maradnak
és gyülekezetünk tagjai. Válaszunk
maradok testvére*

Ugyanebből az időből való az a tagsági igazolvány, amelynek másolatát itt közöljük.

The First Hungarian Baptist Church
Első Magyar Baptista Gyülekezet

Cleveland, Ohio *December 23, 1936*

To the *Magyar Baptista Gyülekezetnek*
Mrs. W. C. ...

This Certifies
IGAZOLVÁNY
THAT
ARRÓL, HOGY

Károly Gruber
A Member in Good and Regular Standing

having requested a letter of dismissal from us, is affectionately recommended to your Christian watch-care and fellowship.

Gyülekezetünk tagja, kit saját kérelmére elbocsátunk, hogy ott a testvérek közösségébe felvéthesse magát, s kit a testvérek keresztényi szeretetébe ajánlunk.

A gyülekezet megbízásából:
By order of the Church.

Balogh István Clerk
jegyző
gyülekezet
Holt Ave.

Bíró Mihály 1936. december 13-ig pásztorolta a Holton Road-i gyülekezetet. 1937. március 1-től ideiglenesen, később véglegesen megválasztották *dr. Gruber Károlyt* lelkipásztornak. (Ő volt a 10. clevelandi magyar lelkész.)

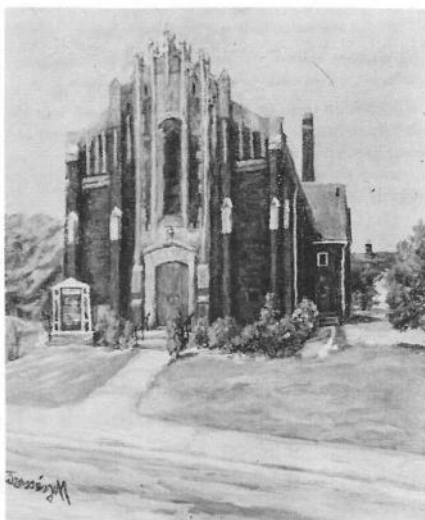
3. AZ EGYESÜLÉSEK KORA (1944—1959)

1944-ben a Buckeye Road-on Dauda Vilmos, a Holton Road-on *dr. Gruber Károly* lelkipásztorok vezetésével tárgyalás indult a két gyülekezet egyesüléséről. Ugyanekkor a Fulton Road-on (West Side) is nehéz volt a helyzet, ugyanis *Petre Gábor* 1941-ben Buffalo NY-ba költözött, új szolgálatot vállalva. Utóda (mindössze hét hónapon át) *Bertalan István* lett (ő a 11. pásztor), majd Dauda és Gruber testvér látogatta a gyülekezetet. Ők az egyesülési törekvések jegyében igyekeztek átvenni a tagokat az East Side-ra. Azok, akik kitartottak a West Side-on, *Moresk Imre* vezetésével jöttek össze több mint egy évig. Később *Homoki Sándor* és mások is próbálkoztak fölvenni a munkát. Végleges megoldást az jelentett, hogy *Petre Gábor*, aki korábban közel 20 évig pásztorolta a

gyülekezetet — visszajött Buffalóból és 1949 februárjától még egyszer fölvirágoztatta a halódó West Side-i missziót. 1958-ban a teljesen fölújított templomban több mint 70 úrvacsorázó tag volt, ezen felül 7 osztályos igen látogatott vasárnapi iskola, ifjúsági énekkar, fúvós zenekar, nőegylet ...

Visszatérve az egyesületi tárgyalásokra, a két East Side-i gyülekezet (Buckeye, Holton) 1944-ben megegyezett abban, hogy külön-külön eladják templomaikat és közösen megveszik a Shaker Square-i gyönyörű német templomot. A templomot árverésen Dr. Sharp városi titkár közreműködésével megvásárolták 28.000 dollárért. A két lelkipásztor megmaradt. Rev. Dauda vezette az előljárási gyűléseket, Rev. Gruber a zárt órákat. 1944. június 4-én a két gyülekezet a Buckeye Road-i templomban egyesült és elhatározták, hogy 1944. november 4-én az új templomba költöznek. Az egyesülés alkalmával 135 tag volt jelen. Az egész gyülekezet a fenti napon csoportosan vonult fel, ünnepélyesen az új templomba, ahol egyesült erővel elkezdődött a lelki munka.

1945 tavaszán megvásárolták a templom melletti üres telket parkoló részére. Így a templom mindkét oldalán parkoló helyvel rendelkezett a gyülekezet.

Olajfestmény a Shaker Square-i templomról

1948. április 25-én *Dauda Vilmos* lemondott, és elfogadta a Los Angeles-i gyülekezet meghívását. 29 évig volt pásztor a Buckeye-i, majd a Shaker-i gyülekezetnek.

1948-ban *dr. Gruber Károly* hosszabb szabadságra kényszerült betegsége miatt. A fél évre tervezett szabadságidőre a gyülekezet *Bretz Emil* budapesti lelkipásztort hívta meg helyettesnek. Gruber Károly 1948 őszén hirtelen meghalt. Mire *Bretz Emil* megérkezett, már nem volt pásztor a gyülekezetnek.

1948. december 15-én a Shaker Square-i Baptista Gyülekezet egyhangúlag megválasztotta lelkipásztorának *Bretz Emilt*. (Ő a 12. clevelandi magyar baptista lelkipásztor.)

Bretz Emil vezetésével a gyülekezet anyagilag is függetlenül, sőt képes lett új külmisziói munkára is. Rendszeresen támogatták pl. Molnár Antal misszionáriust, aki családjával együtt az argentinai magyarok között kezdett úttörő missziói munkát.

*Bemerítés — Buenos Aires, 1954. december 12.
Molnár Antal lelkipásztor a nyolc fehérruhással*

Orgonaavatási ünnep — Buenos Aires, 1953. november 8.

Az AMBSZ 45. évi konvencióját újból Clevelandben tartotta (1952. június 25—29.) a Shaker Square-i templomban, ahogy akkor mondták, a konvenciók városában. (Ekkor jelentették be, hogy Molnár Antal lelkipásztor és családja elhajózott Argentínába 1952. január 24-én.)

A konvenciók képek közül négyet közlünk az 55. és az 56. oldalon.

A következő nagy ünnepre 1955-ben került sor, az 50 éves jubileum alkalmából. (Az 50 évet 1905-től, a 79. Street-i imaház megvásárlásától számították.) Ekkor egy 28 oldalas emlékfüzetet is kiadtak (lásd a 27. old.).

1958-ban az AMBSZ 50. évi jubileumi konvencióját (Golden Jubilee Convention 1908—1958) szintén Clevelandben tartotta, mégpedig a 18. Street-i Baptista Templomban, 600 résztvevővel. Közöljük a jubileumi csoportképet (57. o.)

Az Evangéliumi Hírnök címloldalán ezzel a fényképpel jelent meg 1958. szeptember 1-én 32 oldalas terjedelemben. Bretz Emil ugyanez évben vált meg a Shaker-i gyülekezet pásztorlásától. Az Evangéliumi Hírnök jelzett száma képes riportban köszöntötte dr. Haraszi Sándor és Cserepka János Magyarországról érkezett lelkipásztorokat. A Shaker-i gyülekezet pásztora Orosz Attila lett. (Ő a 13. lelkipásztor.)

4. A VÁLSÁG ÉS AZ ÚJRAKEZDÉS IDŐSZAKA (1959—től napjainkig)

A Shaker-i gyülekezet megindult a teljes elangolosodás felé.

A Fulton Road-on (West Side) Petre Gábor 32 éves szolgálat után 1957-ben nyugdíjba ment, és Floridába költözött. 1961-ben *Csató Mátyás* (14. lelkész) itt a pásztor, 1963-tól pedig *Morgan (Kóródi) Mihály* (ő a 15. magyar baptista lelkész Clevelandben).

Morgan Mihály lelkipásztor (Fulton Road)

Ugyanekkor szerveződött egy új magyar gyülekezet *Bretz Emil* vezetésével, a *Hungarian Bethany Baptist Church*. A gyülekezet ugyan 1958. december 21-én megalakult, de csak 1959-től számítjuk hivatalosan is létezőnek, amikor (augusztus 7-én) a közösség megfogalmazta és elfogadta hitvallását és alapszabályát. Ennek pontosan 25 éve.

Lelkipásztorok és szövetségi munkások (Cleveland, Konvenció, 1952)

Ifjúság (Cleveland, Konvenció, 1952)

Lelkipásztorok és szövetségi munkások (Cleveland, Konvenció, 1952)

Ifjúság (Cleveland, Konvenció, 1952)

Nőszövetség (Cleveland, Konvenció, 1952)

Konvenció csoportkép (Cleveland, Konvenció, 1952)

Nőszövetség (Cleveland, Konvenció, 1952)

Konvenció csoportkép (Cleveland, Konvenció, 1952)

Az 50 éves jubileumot ünneplő gyülekezeztől készült csoportkép — Cleveland, 1955

Az AMBSZ "arany" jubileumi konvenciója — Cleveland, 1958

Az 50 éves jubileumot ünneplő gyülekezeetről készült csoportkép — Cleveland, 1955

Az AMBSZ "arany" jubileumi konvenciója — Cleveland, 1958

A Bethánia Gyülekezet történetével részletesebben foglalkozom, hisz jelenleg ez az egyetlen magyar baptista gyülekezet a városban. Előbb azonban néhány szót még a másik két gyülekezetéről.

A Fulton Road-on Morgan Mihály hamar befejezte szolgálatát. A templomot eladták. A West Side-on megszűnt a magyar misszió. A tagság szétszéledt. A Shaker-i gyülekezetben Orosz Attila haláláig, 1974. április 7-ig volt pásztor. Szolgálati ideje alatt tartották meg az AMBSZ 52. évi konvencióját a Shaker Square-en.

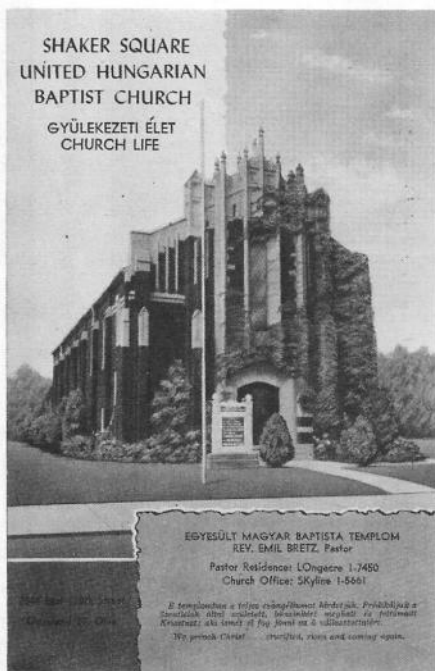
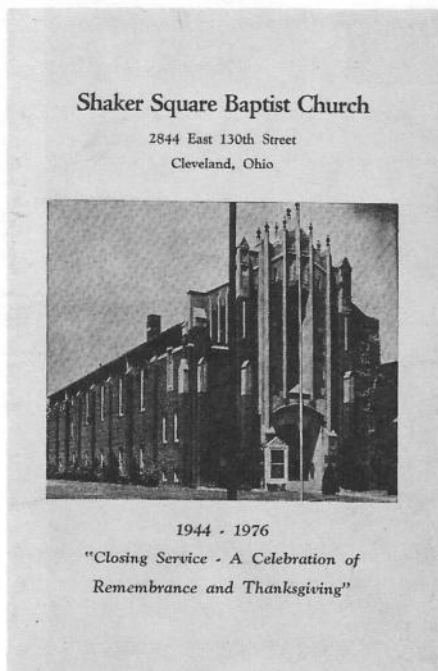
Közljük a konvención készült csoportképet (60. old.).

Itt tartották az 56. konvenciót is 1964-ben. Ekkor ünnepelte 50 éves jubileumát az AMB Női Szövetség. A közölt kép ekkor készült (60. old.)

Az elangolosodás biztos jele, hogy Orosz Attila halála után (1974) a gyülekezet pásztorá *Rev. Paul H. Kubik* lett, aki magyarul nem beszélt (származására nézve sem volt magyar).

A Shaker-i gyülekezet megmaradt töredéke a "Closing Service"-re 1976. február 8-án gyűlt össze, hogy aztán szétszéledjen, mint a Fulton Road-i gyülekezet tagsága. Itt közöljük a korabeli program címloldalát.

A Shaker-i gyülekezet fénykorára emlékezve közöljük a Gyülekezeti Élet című, korábban rendszeresen megjelenő programfüzet és értesítő címloldalát.

*A Shaker-i gyülekezet: "Closing Service" — a program címlapja
"Gyülekezeti élet" értesítő és programfüzet — Shaker Square*

Az Evangéliumi Hírnök 1976. május 1-i számában a szemleíró (dr. Udvarnoki Béla) a következőképpen ír:

“... Clevelandban immár négy magyar baptista gyülekezet lett áldozata a város-változásnak. Így került a baptista történelem lapjaira a Holton Avenue-i, Buckeye-Road-i, Fulton-Road-i s most a Shaker Square-i gyülekezet. A városok belső területeinek a leromlása nem csak a magyar és más nemzetiségű egyházakat érinti, hanem az angol nyelvű gyülekezeteket is. 1957-ben az Amerikai Magyar Baptista Szövetség 50 éves fennállási évfordulóját Cleveland város belső területén levő hatalmas, szép baptista templomban tartotta. A Rockefeller pénzből épült templom területén ma autó parkolási hely van.

A hívők és a gyülekezetek élnek. A város külső területein nagy modern templomok épülnek. A clevelandi magyar baptista misszió is él és virágzik. Az Úr kirendelte a Bethániát s ezt a közösséget megajándékozta egy szép templommal. A változásokon keresztül az Úr munkája megy tovább magyar népünk között.

A magyar hívők hálaadással gondolnak a négy megszűnt magyar baptista gyülekezet áldásos munkájára, és örömmel szemlélik a Bethánia evangéliumi világhosszgot terjesztő munkáját Cleveland városában.”

*

Már említettem, hogy *25 éve alakult meg a Bethánia Gyülekezet*. Ez a maroknyi csoport magyar volt és magyar maradt a mai napig. Magyarul fogalmazták meg 1959-ben a gyülekezet hitvallását és alapszabályát, magyarul énekeltek és imádkoztak, magyarul hirdették az Igét, s az immár 25 éves gyülekezetben ma sem hangzik angol szó. Ezt azért említtem meg, mert valamire szeretnék következtetni: *Etnik gyülekezeteknek addig van létalapja, amíg etnik gyülekezetek, azaz a tagság anyanyelvét használják.*

S most nézzük kissé részletesebben a 25 év történetét.

A gyülekezet első összejövetelére az 1646 Magnolia Dr. alatti házban került sor, az egyetemi város területén. A gyülekezet hivatalos megszervezése dr. O'Dell lelkész, a szövetség akkori elnökének irodájában történt, 20400 Cleveland Avenue, Canton Ohio.

Néhány hónap múlva a kis csoport a Woodhill Roadon (2674 Woodhill) egy üzlethelyiséget bérelt és azt kápolnává alakítva, rendszeres istentiszteleti helyé tette. A gyülekezeten belül egy kis pengetős-éneklő csoport élénk missziómunkát fejtett ki, de ezt az ellenség nem nézte jó szemmel. Egy éjszaka betörték az imaházba és egy kivétellel, az összes hangszert ellopták.

A legelőször megtértek bemerítésére egy angol baptista templomban került sor. A Woodhill Roadon levő helyiség két év után már nem felelt meg a misszió céljainak, ezért a gyülekezet a Buckeye Roadon (11302 Buckeye) levő egyik üzleti irodába költözött át. Annak szomszédságában volt egy nagy téglalapú épület, az osztrák németek klubháza. Ezért az ingatlanért egy évig imádkoztak a gyülekezet tagjai, és Isten csodálatos segítségével folytán, szinte hihetetlenül olcsón megkapták. A 30 ezer dollárért megvásárolt épületből kidobták a csapszéket, — majd fizetés nélküli, szeretetmunkával az épületet imaházzá alakították át. A környéken lakók csodálkozva szemlélték a kis magyar csoport munkáját.

A 11306 Buckeye Roadon levő új összejöveteli helyiségben szépen haladt a misszió munka és megint bemerítésre került sor. A gyülekezet Ohio állam törvényei szerint 1971. július 2-án alakult meg és attól kezdve az állam által biztosított kedvezményben részesült.

Az AMBSZ 52. évi közgyűlése — Cleveland, Shaker Square, 1960

*50 éves jubileumi kép az AMBSZ Női Szövetségről — Cleveland, Shaker Square, 1964
(A kép az 56. Konvenció alkalmából készült.)*

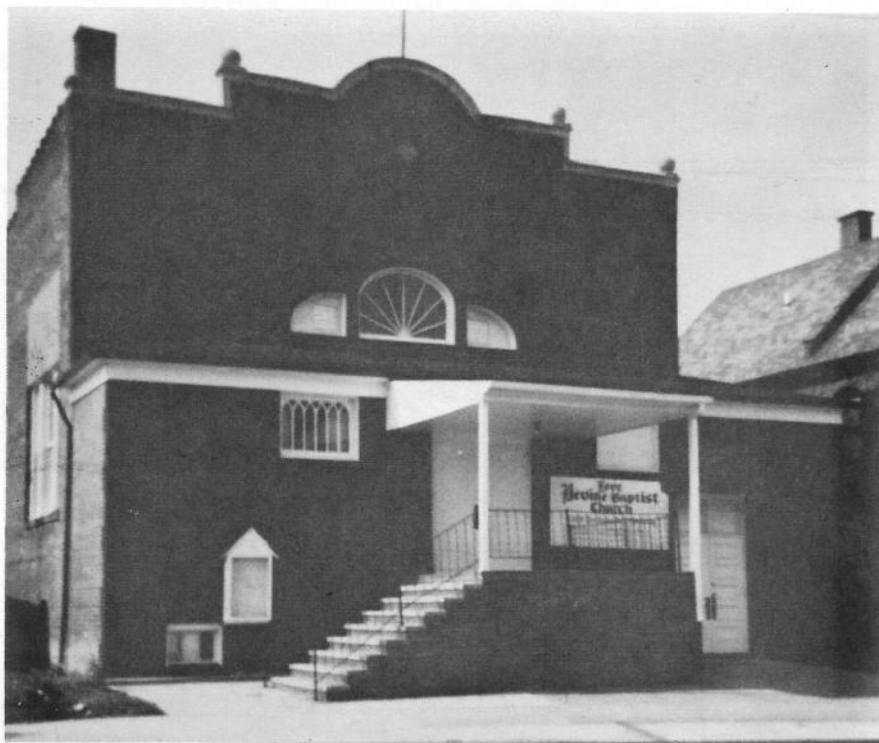

Az AMBSZ 52. évi közgyűlése — Cleveland, Shaker Square, 1960

*50 éves jubileumi kép az AMBSZ Női Szövetségről — Cleveland, Shaker Square, 1964
(A kép az 56. Konvenció alkalmából készült.)*

Sajnos, a Buckeye Road környékéről a gyülekezet tagjai többen elköltöztek és a városnak ez a területe már nem volt biztonságos, különösen az esti órákban. Ekkor vették fel a kapcsolatot egy methodista lelkésszel, aki két templomban szolgált. A Bethánia Gyülekezet a csoport két templomát bérelte ki úgy, hogy havonként felváltva hol az egyikben, hol a másikban voltak az összejövetelek. A két egyházi csoport és a Bethánia Gyülekezet közötti kapcsolat barátsággá fejlődött, és két évi ismeretség után az egyik templomot áruba bocsátották.

A klubházból átépített imaház (11306 Buckeye Road)

A mai templom hirdetőtáblája

Amikor a 120 ezer dollár értékű templom és lelkészlakás eladási szándékának híre ment, akkor három pályázó is jelentkezett, köztük egy baptista gyülekezet lelképásztora. A másik érdeklődő egy bútorkereskedő volt, aki 80 ezer dollárt ígért csupán a templomépületért, berendezés nélkül. A Bethánia Gyülekezet a két nagyobb ajánlat mellett csak 55 ezer dollárt ajánlott a két épületért. Isten csodálatos vezetése folytán mégis megtörtént a megegyezés, és a templom-épületet és lelkészlakást a Bethánia Gyülekezet kapta meg. A költségekhez Gersenyi Ernő testvér 15 ezer dollárral járult hozzá. Ezenkívül a Déli Baptista Szövetségtől is hasonló összegű, hosszú lejáratú, kamatmentes kölcsön érkezett.

Egy istentiszteleti alkalom a Buckeye Roadon

A Buckeye Road-i Bethánia Gyülekezet pengetős zenekara. (Az énekkar vezetője Sebestyén János, az orgonista és a zenekar vezetője Lant Emília volt.)

Az Evangéliumi Hírnök korabeli tudósítása a következőképpen számol be a Bethánia Gyülekezet átköltözéséről és a Buckeye Road-i búcsúistentiszteletről:

“... Ott voltunk szép számmal ezen a búcsú átadási ünnepeken, mely alkalommal közösen a fekete testvérekkel együtt szállt imánk és énekünk a magasságos Úr Isten számolyához.

Az igehirdetést angol és magyar nyelven dr. Udvarnoki Béla testvér, mint meghívott lelkipásztor végezte a távollévő dr. Haraszi Sándor megválasztott lelkész helyett, aki ezen időkből éppen az óhazában tartózkodott.

A *Magyar Bethánia Baptista Gyülekezet* októberben East Boulevard 2575 szám alatt jött össze, novemberben pedig St. Paul gyülekezetben, ami Woodland és East 127. utca sarkán székel és december hóban újra az East Boulevard 2575 alatti helyen a “Church of the Lord” templomban.

Ezen a búcsúestén Dr. Udvarnoki egyetemi tanár testvér az I. Kor. 13. részét olvasta fel és a minden ember számára nagymértékben szükséges *szeretetről* beszélt, először angolul, majd magyarul. Az idejövő néger hittestvéreink sokszor “ámennel” helyeselték, amit a szónok testvér mondott. Ők a *Heights Baptist Church* tagjai, akik 835 Trebisky Rd-ról, South Euclidból jöttek ide át azon céllal, hogy megtalálják azokat a fekete embertársainkat, akik Krisztus számára el-

Az új templom kívülről (12628 Woodland Avenue)

vesztek. — Ehhez kívánunk nekik a lehető legjobb munkát és Urunknak mérhetetlen áldását.

Amikor az istentisztelet végetért, szeretettel meleg kézszerítással váltunk el az új tulajdonos fekete atyánkfiaiától és kissé szomorúan egymástól. Kellene felsorolnom és megemlíteni azokat, akik nemcsak fáradságot és pénzt áldoztak, hanem akkor, midőn munkához fogtak olyannal is számoltak, ami számunkra nem volt bizonyos előítéletek miatt előnyös. De ezeken magukat túltették és munkájukat követésre méltó siker koronázta.

Búcsúzunk a "Magyar Boulevard" eme részétől, de nem a munkától. A lelkészek, az őket hűségesen támogató magyar tagok, akik itt alapozták meg a magyarok számára a missziós mezőt, és új ugart törtek, a továbbiakban is híven meggyőződésükhöz emelik magasba Krisztus Urunk zászlaját.

Ahogy a kis gyülekezet fejlődött és Rev. Bretz Emil egészsége romlott, szükségesnek tűnt egy fiatalabb lelkipásztor meghívása. Először Rev. Kun Gyula munkálkodott a gyülekezetben rövidebb ideig. Amikor Kun testvér elment To-

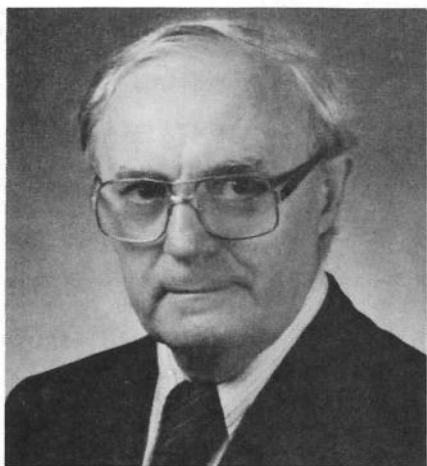
A templom belseje

rontóba, akkor dr. Haraszi Sándor testvér, a Misszióbizottság elnöke, a gyülekezet meghívására tanácsadó lelkipásztorként vezette a gyülekezetet. Közreműködésével 1973. július 6-án sikerült kihozatni Magyarországról Gerzsényi László újpesti lelkipásztort családjával együtt." (*Ev. H. 1971. nov. 15., Némethi László írása a 6—7. oldalon.*)

Gerzsényi László, a gyülekezet rendszeres istentiszteletein kívül minden vasárnap reggel rádióadást tartott Gerzsényi Ernő tiszteletbeli gyülekezeti tag támogatásával. A rádiós istentiszteleteken Rev. Bretz Emil, Rev. Gerzsényi László és Rev. Lant Emil hirdette az igét.

Dr. Haraszi Sándor 1971—1973-ig volt tanácsadó lelkipásztora a Bethánia Gyülekezetnek. Mint a Lelkészcsere-program koordinátora, ő szervezte meg Gerzsényi László meghívását Magyarországról. (*Dr. Haraszi Sándor* volt a 17. clevelandi magyar baptista lelkipásztor.)

Gerzsényi László volt a 18. clevelandi magyar baptista lelkipásztor. 1973. július 6-án érkezett Magyarországról, ahol az MBE országos titkára és az újpesti Baptista Gyülekezet prédikátora volt. Több mint 5 évig pásztorelt a Bethánia Gyülekezetet.

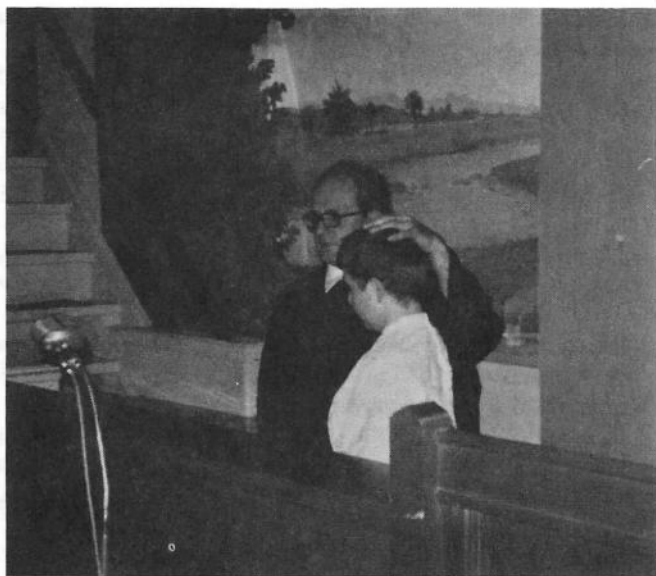

Dr. Haraszi Sándor tanácsadó lelkipásztor 1971—1973

Dr. Gerzsényi László lelkipásztor 1973—1978

Gerzsényi László szolgálati ideje alatt Doctor of Ministry fokozatot szerzett a Louisville-i Southern Baptist Theological Seminary-ben, 1978-ban.

*Bemérés a Shaker-i templomban — 1957. december 7.
Dr. Gerzsényi László lelkipásztor és Pusztai János*

Gerzsényi testvérék az Evangéliumi Hírnök 1978. augusztus 15-i számában (8. oldal) búcsúztak el a szövetségtől. Teljes egészében idézzük a cikket a fényképpel együtt:

BÚCSÚZÁS A SZÖVETSÉGTŐL

“Az Amerikai Magyar Baptista Szövetség 70 éves jubileumán már szóban is elmondtuk, amit most írásban szeretnénk kifejezni: *Búcsúzunk az amerikai magyar és angol baptista testvéreinktől!*”

Dr. Gerzsényi László és neje, Mária

Nagy áldás volt nekünk az elmúlt öt esztendő, amit az amerikai magyar baptista missziómunkában tölthettünk. Igyekeztünk minden tőlünk telhetőt megtenni, hogy feladatunkat elvégezzük és az Úr ügyét előre vigyük.

Megtiszteltetés volt nekünk minden egyes megbízatás, amit a kedves Testvérektől kaptunk, akár az Evangéliumi Hírnök lapkezelésében és ideiglenes szerkesztésében, akár a szövetségi munka más területein, így kiadványok fordítása, lektorálása, az énekeskönyv szövegének kijavítása, szövetségi tisztségek betöltése, a múlt történelmének feltárása, a Bibliamagyarázó szerkesztése és egyéb szolgálatok terén.

Köszönjük a Testvérek őszinte szeretetét és segítségét, amellyel nagymértékben hozzájárultak, hogy tanulmányi feladatainknak eleget tegyünk. Tapasztalatainkat gyümölcösöztetni kívánjuk hazai szolgálatunkban, és az a reménységünk, hogy az Amerikai Magyar Baptista Szövetség és a Magyarországi Baptista Egyház, valamint a Szabadegyházak Tanácsa között kialakuló jó testvéri kapcsolatokat a jövőben is tovább gazdagíthatjuk.

A mindenható Isten áldja meg a Testvérek további munkáját, hogy kapott feladataikat elvégezzék az Ő dicsőségére és a körülöttünk élő emberek testi és lelki boldogulására.

Dr. Gerzsényi László és családja”

A gyülekezeti búcsúistentisztelet 1978. október 22-én volt. Erről az Evangéliumi Hírnök 1978. december 15-i száma hoz részletes beszámolót.

Gerzsényi testvér szolgálati ideje alatt került sor az AMBSZ 67. évi konvenciójának megtartására 1975-ben, a Bethánia Gyülekezet rendezésében. Az Evangéliumi Hírnök 1975. augusztus 15-i száma vezércikkben, képes riportban és egyéb írásokban számol be a konvencióról. A vezércikkből idézek:

“Az Úrtól lett ez és csodálatos a mi szemeink előtt.”

Ez a Biblia-idézet írja le legtökéletesebben a 67. konvenciókat. Sok tekintetben szép és egyedülálló volt ez a testvéri együttlét.

A nagy baptista hagyományokkal bővülő Cleveland városában volt a gyűlés. Sajnos, a hagyományok és emlékek nagysága ma a magyar baptista misszió munkáján alig látszik meg. *De van még egy magyar baptista gyülekezet.* Ennek a gyülekezetnek a története alig 15 évre nyúlik vissza: *ez az új hajítás képviseli és jelenti a magyar baptista életet az amerikai 'Debrecenben'.*

Az ifjú *Bethánia gyülekezet* fogadta a konvenciót és látta vendégül a gyűlés tagjait olyan példásan, hogy ilyenre régi amerikasok is alig emlékeznek. A Bethánia gyülekezet vendégszeretete, mindenre kiterjedő figyelme és a vendégekről való gondoskodása *Gerzsenyi László* lelkipásztorral az élen megvetette az alapját a konferencia hangulatának és az örömteli testvéri közösség élvezetének."

Dr. Gerzsenyi László és felesége 1978 végén hazatért Magyarországra. A meghívott új lelkipásztor, *Almási Tibor* 1979. augusztus 29-én érkezett Clevelandbe családjával. A két időpont között a Bethánia Gyülekezet elveszítette az alapító lelkipásztort, *Bretz Emilt*. A clevelandi napilapok 1979. július 9-én adták hírül, hogy elhunyt *Bretz Emil*. A legnagyobb clevelandi napilap, a *Plain Dealer* nekrológiának fotómásolatát közöljük:

Obituaries

Rev. Emil S. Bretz, 74, founder of Hungarian Bethany Church

The Rev. Emil S. Bretz, 74, a Hungarian immigrant who founded the Hungarian Bethany Baptist Church in 1959 while working as a guard at the Cleveland Museum of Art, died Saturday at University Hospitals. He had cancer for about a year.

He retired in December after celebrating 50 years of religious life.

When the Rev. Mr. Bretz was a child in Hungary, his mother, Martha, a devout Christian, would pray at his bedside, asking that each of her 13 children be of some benefit to mankind.

Born in Satoralyaujhely, the Rev. Mr. Bretz was graduated from the University of Budapest, majoring in agriculture. He decided on a religious life through the inspiration of his mother and his father, Gustav. The Rev. Mr. Bretz attended the Chrischona Seminary in Basel, Switzerland, and later returned to his homeland to work as a minister in Pesterzséd.

He came to Cleveland in 1948 to become pastor of Shaker Square United Hungarian Baptist Church and after seven

Rev. Bretz

years was elected president of the Hungarian Baptist Union of America by the 49th annual convention of the denomination.

On Sunday evenings, he had a religious broadcast on WZAK-FM Radio in Cleveland. He also set up a telephone ministry in which he would give a brief inspirational message on tape and would often return telephone calls to counsel anyone in need.

The Rev. Mr. Bretz worked weekends as a guard in the Cleveland Museum of Art from 1959 to 1969. He founded the Hungarian Bethany Baptist Church, 2616 E. 127th St., and preached there without pay.

His hobbies were building grandfather clocks and tending his greenhouse.

Baldwin-Wallace College history professor Laszlo Harangi plans to write a biography on the Rev. Mr. Bretz's life.

The Rev. Mr. Bretz is survived his wife Emilie; two sons, Emil W. and Cornell J.; a daughter, Martha B. Lant; two sisters, Martha Heger and Ibolya Kalko; and a brother, Bela; and more than 35 nieces and nephews.

Services will be at 2 p.m. tomorrow at Louis A. Bodnar & Son funeral home, 3929 Lorain Ave.

Az Evangéliumi Hírnök 1979. október 1-i száma közli a Bethánia Gyülekezet titkáranak, dr. Kovács Vilmosnak a búcsúbeszédét:

“REV. BRETZ EMIL

a clevelandi Bethánia Magyar Baptista Egyház alapítója és emeritus lelkipásztora 1979. július hó 8-án, hajnalban távozott a testben élők sorából.

Halála a clevelandi Egyetemi Kórházban történt, ahol egy évvel ezelőtt súlyos tüdőműtéten esett át, ami sikeresnek mutatkozott és Bretz tv. az Úr kegyelméből szokatlanul gyorsan épült fel, ami után még egy fél évig látszólagos teljes egészségnek örvendett. Ez után lassanként, alig észrevehetően a betegség visszatérésének jelei mutatkoztak, de azért életének utolsó két—három hetéig viszonylagos testi erőben és megfelelő szellemi frissességben maradt. Betegsége az utolsó héten hirtelen válságossá vált és július 8-án reggel 7 órakor szíve megszűnt dobogni.

Betegségét mindvégig szótlánul, panasz nélkül hordozta és ereje utolsó maradékáig a gyülekezet egészségés lelki élete érdekében dolgozott ...”

Az új pásztor — mint már említettem — 1979. augusztus 29-én érkezett meg (Dr. Almási Tibor volt a 19. clevelandi magyar baptista lelkipásztor). Erről az Evangéliumi Hírnök 1979. szeptember 15-i száma tudósít. Idézzük a 4. oldalon található képes beszámolót:

“Mint azt már előző számunkban jeleztük, 1979. szeptember 29-én megérkezett a Bethany Hungarian Baptist Church új lelkipásztora Almási Tibor testvér kedves feleségével és két gyermekével.

Almási Tibor lelkipásztor testvér és családja.

Almási testvérnek a szerkesztő testvérhez intézett leveléből közöljük az alábbi sorokat:

Annak a jó testvéri kapcsolatnak újabb gyümölcse ez, amely évekkal ezelőtt létrejött a Magyarországi Baptista Egyház és az Amerikai Magyar Baptista Szövetség között. Én már a hatodik magyar lelkipásztor vagyok, akit — az Amerikai Magyar Baptista Szövetség valamelyik gyülekezetének meghívása alapján — a Magyarországi Baptista Egyház elnöksége kiengedett az itteni misziómunka végzése céljából.

Ez a példás együttműködés a két ország baptistáinak nemcsak a vezetőit, hanem a gyülekezeteit is közelebb hozta egymáshoz. Szép példa erre a Békéscsabai

Gyülekezet (magyarországi szolgálati helyem) testvériségének megértő szeretete. Ők — annak ellenére, hogy rövid ideje szolgáltam még csak közöttük — megértő és áldozatos szeretettel támogatták kiutazási ügyünket.

Nagy öröömre szolgált, hogy a torontói táborozás befejező alkalmain részt vehettem, és találkozhattam a szövetség különböző gyülekezeteibe tartozó testvérekkel, köztük Gerő Sándor testvérrrel és Schäffer Ferenc testvérrrel, a Szövetség főtítkárával, akik meleg szeretettel köszöntöttek a szövetség nevében.

Végül — de nem utolsó sorban — szeretnék néhány szóban utalni arra is, hogy — bár még csak néhány hete vagyunk Clevelandben — máris látjuk, hogy mennyire fontos itt a magyar nyelvű igehirdetés és magyar nyelvű lelkigondozás. Úgy látjuk, hogy a gyülekezeten belüli munka mellett az itt élő magyar közösség javát is munkálhatjuk. Az persze természetes, hogy az angol nyelv ismerete és használata elengedhetetlenül fontos, hiszen a fiatalok egy részét ezen a nyelven könnyebb megközelíteni és segíteni a lelki fejlődésben. Ezért a munka mellett megkezdtük a nyelvtanulást is.

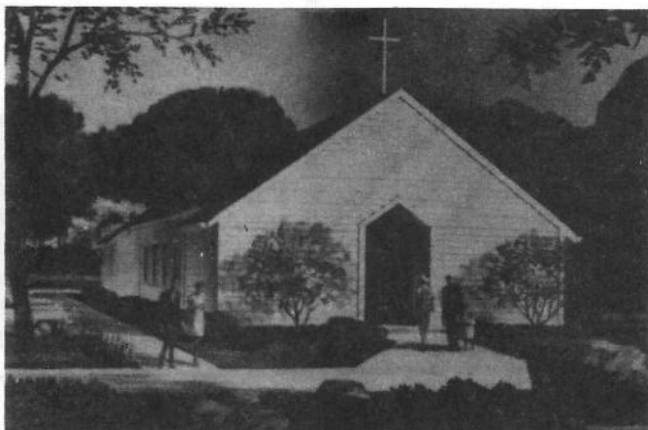
Abban a reményben jöttünk ide, hogy mennyei Atyánk erejére és bölcsességére számíthatunk ebben a nehéz, de szép szolgálatban.”

Almási Tibor szolgálati ideje alatt a Bethánia Gyülekezet eladta a woodlandi templomot és kiköltözött Northfield Centerbe. Erről az AMBK hivatalos lapjában a következőket írta a lekipásztor:

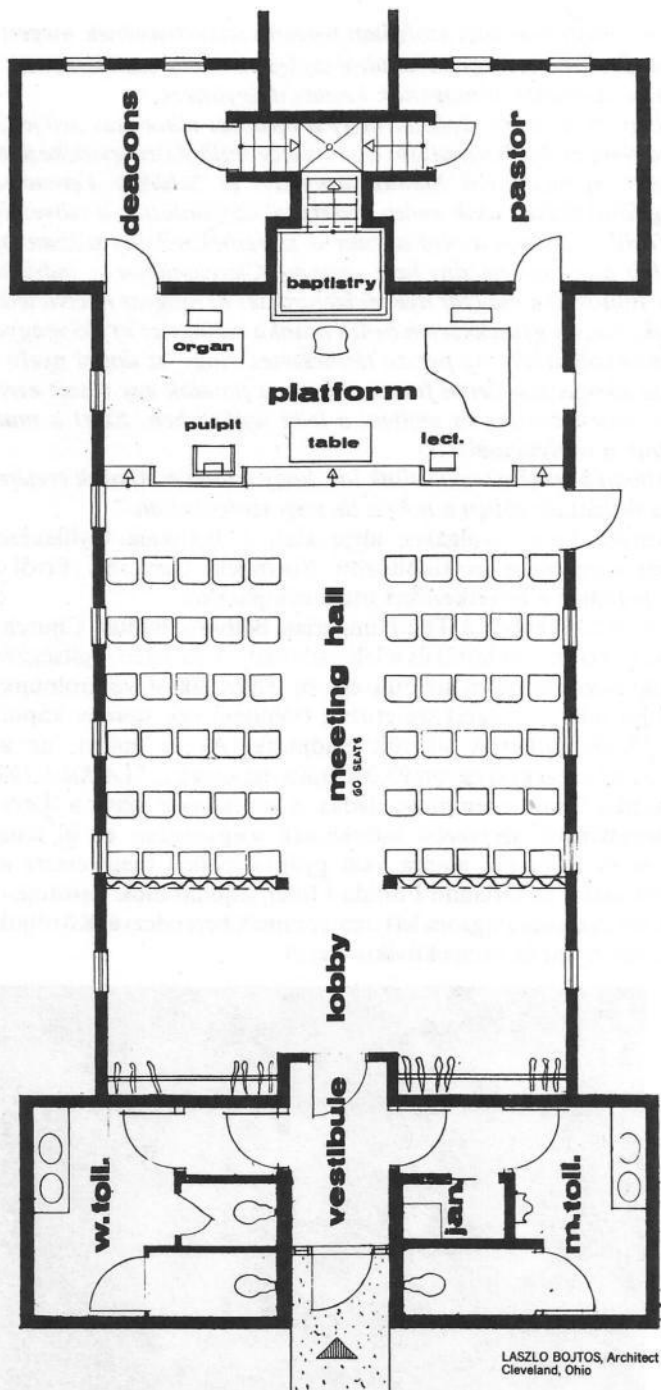
“Az elmúlt évben a The Hungarian Bethany Baptist Church arra kényszerült, hogy eladja imaházát és a lelkészlakást. A Jó Isten segítségével és kedves testvéreink áldozata révén sikerült egy új lelkészlakást vásárolnunk, amelynek telkén (több mint egy acre) szeretnénk felépíteni egy szerény kápolnát. A régi épületet 75.000 dollárért sikerült eladnunk. Az új épület, az adás-vétellel kapcsolatos költségekkel együtt 93.000 dollárba került...” (A Kürt, 1981. szept. 1.)

Almási Tibor a templom eladás, a lelkészlakás vétel, a ‘Levelező Theologiai Szeminárium’ szervezési munkáinak megkezdése, az új templom megterveztetése és az építési alapra való gyűjtés mellett megszerezte a theologiai doktori fokozatot az Orlando Florida-i International Bible Institute-on.

A lelkészlakás alagsora lett imateremnek berendezve. Közöljük a tervezett templom alaprajzát és perspektívikus képét:

A tervezett templom perspektívikus képe (Artist's rendering)

LASZLO BOJTOS, Architect
Cleveland, Ohio

A tervezett templom alaprajza (Floor plan)

Dr. Almási Tibor sokat fáradt a szinte új bevándorlási hullámként érkező erdélyi magyar baptista családok érdekében is. Szerkesztőségi munkatársa volt A Kürt-nek. Családjával együtt 1982. január 24-én utazott haza Magyarországra.

Dr. Almási Tibor és családja a repülőtéren (Cleveland) hazautazás előtt a Forrás házaspárral (1982. jan. 24.)

A Kürt 1982. márciusi számában “Őrségváltás Clevelandben” címmel cikket közöl, amelyből megtudjuk, hogy *dr. Almási Mihály* és felesége 1982. január 29-én Clevelandbe érkezett. Almási Mihály életrajzát A Kürt 1982. decemberi számának 3. oldaláról idézzük (A szeminárium életéből — Tanáraink):

Dr. Almási Mihály és felesége megérkezéskor

A SZEMINÁRIUM ÉLETÉBŐL

News corner from The American Hungarian School of Theology
— Southern Baptist Seminary —

TANÁRAINK

DR. ALMÁSI MIHÁLY

Kiskunhalason született 1945. február 8-án. Elemi iskoláit szülővárosában és Orgoványon végezte. A Kecskeméti Katona József Gimnázium diákja 1959–1963-ig. Ugyanitt szerzett érettségi bizonyítványt. Két ízben jelentkezett a Szegedi Orvostudományi Egyetemre. Az volt a meggyőződése, hogy a mai kornak elsősorban nem lelkesekre, hanem példás életű,

Dr. Almási Mihály

munkájukkal prédikáló hívőkre van szüksége. Ez a vélekedés bizonyára sok szempontból igaz, azonban Istennek vele más volt a terve. A fővelti vizsgákon mindig megfelelt, de helyhiány miatt elutasították. Az események — számos, itt nem ismertett epizód — úgy álltak össze, hogy nyilvánvaló volt bennük az isteni terelés a lelkipásztori szolgálat felé. (Erre egyébként mindig is érzett elhívást, de a pásztori szolgálattal kapcsolatos negatív élményei visszatartották attól, hogy teológiai tanulmányokat kezdjen.)

Miután az elhívással szembeni ellenállása megtört, 1964-ben jelentkezett hallgatónak a budapesti *Baptista Theológiai Szeminárium*ba. Itt 1966-ban *alapvizsgázott* és 1968-ban *lelkész képesítő vizsgát* tett, kitűnő eredménnyel. 1969-ben védte meg szakkollegátját, melynek címe: "Restauráció az achaimenidák alatt." *Diplomájának kelte:* 1969. jún. 6. (Bachelor of Divinity, B. D.) 1976. április 9-én kapta meg a *Debreceni Református Theológiai Akadémián* újabb (sintén kitűnő eredményű) diplomáját (*Master of Divinity, M. Div.*). Ugyanitt szerzett teológiai doktori fokozatot 1981-ben (*Doctor of Theology, TH. D.*).

Tizenhárom éves korában tért meg, és lett az *Orgoványi Baptista Gyülekezet* tagja, miután hitvallása alapján *bemértékelt*.

1968-ban *Noszvajon* avatták *lelkipásztorná*. Itt 1974-ig szolgált. Majd 1974–1982 januárjáig a *Szigetszentmiklósi Baptista Gyülekezet* lelkipásztor volt. 1982. február 1-el vette át a *Clevelandi Hungarian Bethany Baptist Church* pásztorolását.

1973–1975-ig a *Magyarországi Baptista Egyház megbízott országos titkára*, 1975-től pedig a *Magyarországi Szabadegyházak Tanácsa titkára*. Titkárként szervezte és vezette a *Baptista Egyház Irodalmi és Tanulmányi Bizottságának* munkáját. A különféle közegyházi szolgálatok mellett, *mint sajtótitkár*, igen sokat *foglalkozott a könyvkiadással*. Az utóbbi 5 évben több mint félszáz *verseskönyv*, *novellás-kötet*, *énekeskönyv*, *orgonaiskola*, *teológiai jegyzet* és *szakkönyv*, *évkönyv*, *naptár*, *vezérfonal* stb. kiadását intézte, ezek közül *három kötetnek maga a szerzője*.

Első könyve 1976-ban jelent meg *Budapesten*. Címe: "És továbbment az ő úján örömmel." Témája a *bemérisés*. A könyv hangvételét és tudományos szintjét is jelzi, hogy dr. Kocsis Elemér, a *Debreceni Református Theológiai Akadémia* professzora, *figyargató írt hozzá előszót*.

Második munkája az 1979-ben megjelent "*Hitünk igazságai*" c. *tanulmány*.

Harmadik könyve (teológiai tanulmányok és cikkek gyűjteménye) "*Bizonyos vagyok benne*" cím alatt *jelent meg 1980-ban*.

Theológiai doktori értekezésének témája az *úrvacsora*. A *disszertációt* a *Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának folyóirata*, a *Theológiai Szemle* ismerteti (1982. évf. 3. szám, 182–184. old.)

1966-tól rendszeresen ír a *magyarországi egyházi lapokba* és *teológiai folyóiratokba*. Megjelent cikkeinek száma *több mint másfélszáz*.

Almási Mihály 1978-tól tanára a Baptista Egyház Gyülekezeti-munkásképző Tanfolyamának. A Budapesti Baptista Theológiai Szeminá-

riumban megbízott előadó, majd *tanársegéd*. Ugyanitt 1981. március 11-én kapta meg *rendes tandri kinevezését*. Ettől kezdve a *rendszeres teológia professzora*.

1975–1982-ig volt a *Baptista Egyház Levéltárának vezetője*, *tagja*, *ill. titkára* a *Történelmi és Teológiai Bizottságnak*. 1978-tól *Amerikába érkezéséig* volt *tagja* a *Békefitők Szerkesztőbizottságának*, ahol *mint teológiai szaklektor* *tevékenykedett*.

Többször képviselte a *Magyarországi Baptista Egyházat* és a *Szabadegyházak Tanácsát* *külföldi baptista és ökumenikus konferenciákon*. Számos *Magyarországon rendezett nemzetközi baptista és ökumenikus tanácskozáson* vett részt. Ezek közül *néhányan* maga is *szervezője* volt. *A Billy Graham magyarországi látogatását előkészítő és szervező bizottságnak főrendező-helyettese* volt.

Amerikába érkezése után — a *gyülekezeti szolgálat mellett* — *igazgatója* a *The American Hungarian School of Theology, Southern Baptist Seminary-t*. (A *The Hungarian Baptist Conference of The American Continent* 1982. március 7-én *Detroitban* megtartott *hivatalos évközi ülése* nevezte ki *az új szeminárium dékánjává*). A *kinevezést* az 1982. júl. 1–5-ig *ülésező Konferenciai Közgyűlés jóváhagyta*). A *dékáni teendő* mellett a *szisztematikus teológia professzora*.

Kinevezése után megszervezte az 1981 júliusában, *konferenciai határozattal létrehozott Theológiai Szemináriumot*. Az *oktatás* 1982. jún. 1-én *indult* *be 30 hallgatóval* és *7 tanárral*.

Amerikába érkezésekor bekapcsolódott a *KÜRT szerkesztésébe*. 1982 *augusztus 28. óta* a *KÜRT szerkesztősége hivatalosan* is *Clevelandban* van. *Almási testvér felesége* (Mária) *egyrészt* *mint a szeminárium titkára*, *másrészt* *mint a KÜRT szerkesztőségi munkatársa*, *segíti férje tevékenységét*.

Az Almási házaspár 1982. januárjában — *négy éves időszakra* — *az amerikai magyar nyelvű misszió-program* *felállítását* *szolgáló lelkészcsere-fogl-
teretében* *érkezett* az *Egyesült Államokba*.

A *Kürt* 1982 júniusi száma (7. oldal) képes riportban számol be az 1982. április 25-én megtartott lelkipásztor beiktató ünnepéről.

A lelkipásztori, a szerkesztői (A *Kürt*) és a szemináriumi munka mellett az új lelkipásztor megszervezte a *Történelmi Emlékgyűjteményt*. (Ez az emlékkönyv jól illusztrálja, hogy milyen anyagot sikerült összegyűjtenie.) Először 1982. november 14-én, a *Magyar Irodalmi Nap* keretében megnyitott kiállításon lát-

hatták az érdeklődők az emlékgyűjtemény anyagának egy részét. A Kürt 1983 januári száma képes riportban számol be erről.

*Dr. Haraszi Sándor, Rev. James Swedenburg (SBC)
és dr. Almási Mihály a szószéken, a beiktató istentiszteleten*

THE HUNGARIAN BETHANY BAPTIST CHURCH
Magyar Bethánia Baptista Gyülekezet
8758 Olde Eight Road, Northfield Center, Ohio 44067

Meghívó

MAGYAR IRODALMI NAPRA
1982. november 14.

INVITATION
to the
HUNGARIAN LITERARY DAY
November 14, 1982

A Magyar Irodalmi Nap meghívója

*Képek a Magyar Irodalmi Nap
alkalmából szervezett kiállításról*

1983. március 19-én theologus nap volt a Bethánia Gyülekezetben. Az Amerika- és Kanada-szerte szétszórta lakó diákok közül 22-en voltak jelen. (A Kürt, 1983 májusi száma hoz beszámolót erről.)

Az új Történelmi Emlékgyűjteményről képes riportot közöl A Kürt 1983 júniusi száma.

*

Major Mihály nyugalmazott lelkipásztor testvértől 1982. július 13-án (A Kürt, 1982 szept.), Forrás Edéné testvérünkötől 1983. április 29-én vettünk búcsút. Mindkét elköltözött testvérünk igen sokat tett a gyülekezetért (A Kürt, 1983 júl.).

*

Gyülekezetünk tagjai is részt vettek a theologusok mellett a Buffalo-i kiránduláson 1983. július 31-én, amely igazi magyar találkozóvá vált. (A Kürt, 1983 okt.)

*

Az AMBK gondozásában Almási Mihály énekes- és verses-könyvet, képes verses füzeteket adott ki. 1983 végén megszervezte a "Tolle Lege" Magyar Iratmissziós Társaságot, amely eddig 6 kiadvánnyal jelentkezett, és megvásárolta a kiadói jogot Mrs. Ruth Graham egyik könyvének magyar fordításához. (A Kürt 1983 nov., dec.)

*

A buffaloi kirándulást követte a youngstowni (A Kürt 1983. dec.)

*

1984. március 25-én újabb theologus nap volt a Bethánia Gyülekezetben. A Kürt képes riportban számol be erről (1984. máj.). Ugyanebben a számban olvashatunk arról, hogy a lelkipásztor ifjúsági zenekart szervezett.

*

A kezünkben lévő emlékkönyv kiadásán 2 éve dolgozik Almási testvér. Az első hír ezzel kapcsolatosan A Kürt 1984 júniusi számában található.

*

1984 januárjától a Bethánia Gyülekezet pásztorja elvállalta a 80 éves volt Szent István kórus vezetését. A Kürt 1984 augusztusi száma beszámolót közöl a kórossal kapcsolatban. Az énekkar tagjai 1984. július 29-én gyülekezetünk tagjaival együtt töltöttek egy kellemes vasárnap délutánt imaházunknál.

*

A Bethánia Gyülekezet szeretne Bethánia lenni mindazok számára, akik békességre, az Úr lábainál való megpihenésre, új erőre vágnak. Szeretnének megépíteni tervezett kápolnákat, és gyűjtjük a pénzt az építési alapra. Imaházunk előtt tágas autóparkolót létesítettünk.

Gyülekezetünk tagja az Amerikai Magyar Baptisták Konferenciájának és a Déli Baptista Szövetségnek. A gyülekezet igazgató tanácsának (Board of Trustees) elnöke dr. Haraszi Sándor, az AMBK elnöke, tagjai: dr. Almási Mihály lelkipásztor, dr. Kovács Vilmos titkár és Forrás Ede pénztáros, gyülekezetvezető.

A gyülekezetnek jelenleg 24 úrvacsorázó tagja van. A rendszeres látogatók száma 20. A gyermek bibliakörben 4 kisgyermek van. Az ifjúsági bibliakörben 10. Zenekarunk taglétszáma 13.

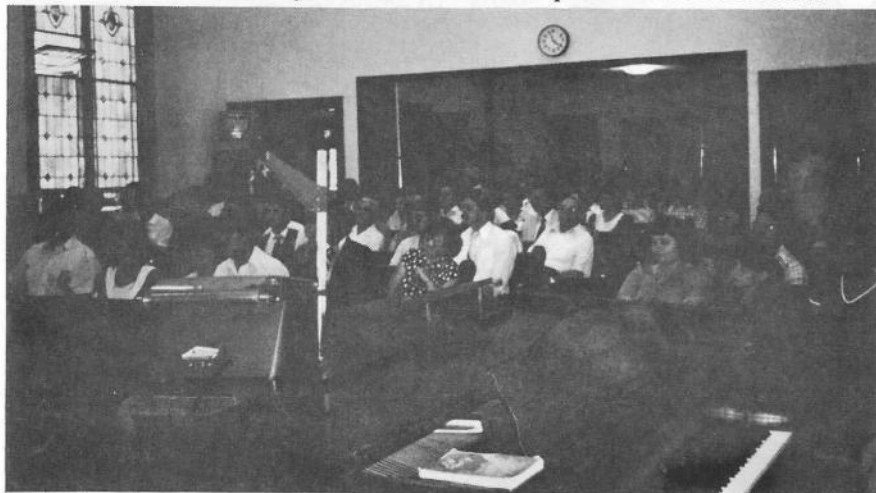
Mindezt összevetve a gyülekezethez tartozók száma 60 körül mozog. Ez nem sok, de Amerikában nem is kevés!

Minden vasárnap délelőtt tartunk imaórát, vasárnapi iskolát (külön osztályokban) és istentiszteletet. Minden 2. vasárnap du. evangélikációs istentiszteletekre kerül sor. Általában havonta tartunk bibliaórákat vagy házi istentiszteleteket. A gyülekezetben minden szolgálat magyarul hangzik.

Megtiszteltetésnek vesszük, hogy lelkipásztorunkat a Southern Baptist Theological Seminary (Louisville, Kentucky) meghívta az 1984—85-ös tanévre kutató professzornak (Visiting Scholar). Úgy reméljük, hogy gyülekezetünknek a jelenen túl lesz jövője is, s az egyre szebb, jobb, boldogabb jövőért szeretnénk dolgozni tovább — s mindezek fölött önmagunk és mások üdvösségéért.

*

A továbbiakban a jelenünket bemutató képes beszámolót közlünk.

Képek a buffalói Magyar Theológus Napról és kirándulásról

Karácsony a gyermekekkel — 1983

Kirándulás — Youngstown, 1983

Csoportkép a theologus napról — 1984

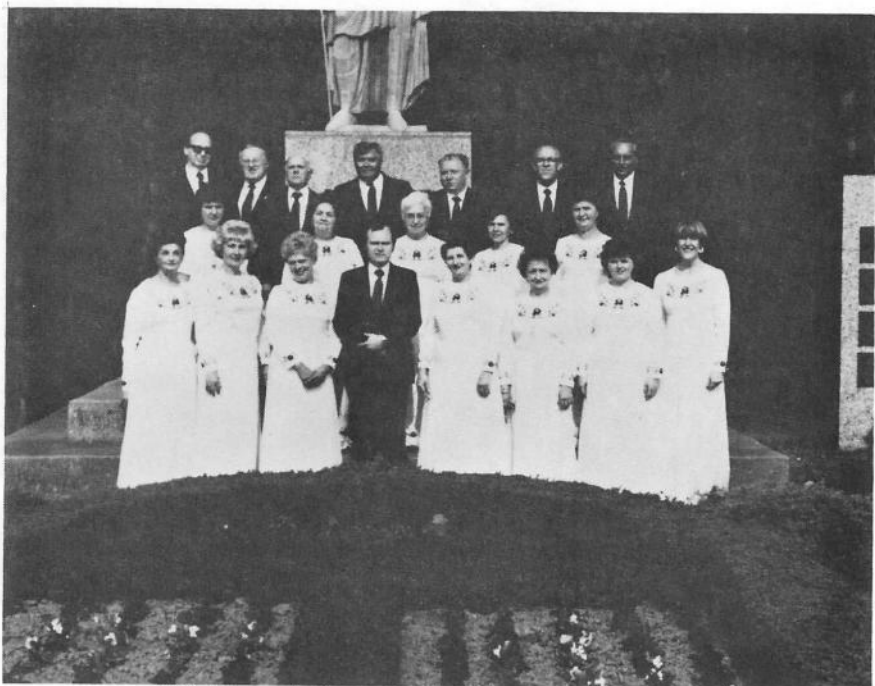
*A clevelandi ifjúsági zenekar játszik a theologus napon — 1984.
Vezeti dr. Almási Mihály*

Kirándulás — Youngstown, 1984

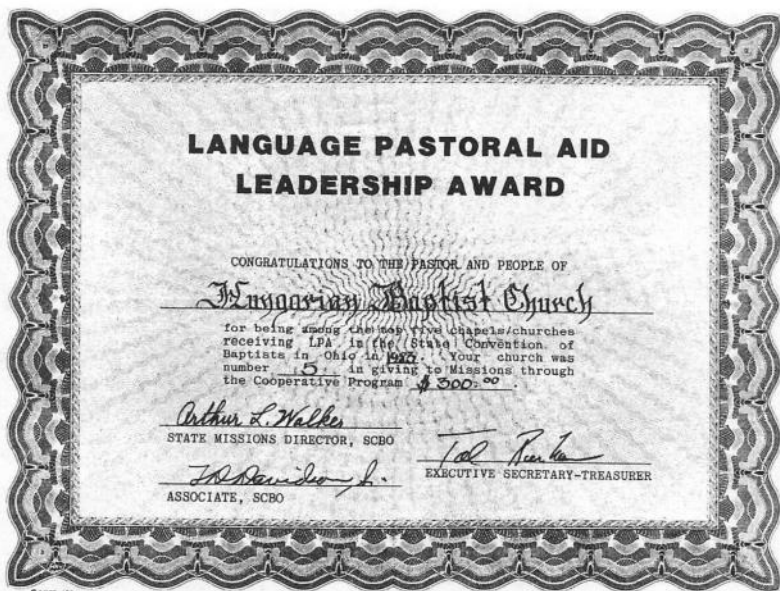
Ifjúságunk csoportja — 1984

*A 80 éves, volt Szent István Kórus a youngstowni
pünkösdi vendégszereplés után (1984)*

Dr. Almási Mihály karnagy vezényli a kórust (Youngstown, 1984)

L. P. AID Leadership Award

First Hungarian Baptist Church
Spardane 4, 5
OF CLEVELAND

FIRST HUNGARIAN BAPTIST CHURCH
SPARDANE 4, 5
OF CLEVELAND

SHAKER SQUARE
U. S.
BAPTIST CHURCH

PROPERTY
of the
FULTON RD. BAPTIST CHURCH
PLEASE DO NOT TAKE IT OUT

THE HUNGARIAN BETHANY CHURCH

INVITATION TO THE BETHANY BAPTIST CHURCH
Woodland & E. 127th St., Cleveland, O.
Sunday School 10:00 A. M.
Worship 10:45 A. M.

THE HUNGARIAN BETHANY BAPTIST CHURCH
12628 WOODLAND AVENUE
CLEVELAND, OHIO 44120
TEL. 216 - 721-5835

THE HUNGARIAN BETHANY BAPTIST CHURCH
CLEVELAND, OHIO

OKORT
Szerkesztőség - Editorial Office
REV. DR. MIHÁLY ALMASI
8758 Olde Eight Road
Northfield Center, Ohio 44067
Tel.: (216) 467-6495

THE HUNGARIAN BETHANY BAPTIST CHURCH
8758 OLDE EIGHT ROAD
NORTHFIELD CENTER, OHIO 44067
TELEPHONE: 216-467-6495
PASTOR: REV. MIHALY ALMASI, TH.D.

REV. DR. MIHALY ALMASI
8758 Olde Eight Road
Northfield Center, Ohio 44067, U.S.A.
Tel.: (216) 467-6495

Régi és mai bélyegzőlenyomatok

Gyülekezetünk ifjúsági zenekara

Balról jobbra: Dr. Kovács Vilmos gyülekezeti titkár és jegyző, dr. Almási Mihály lelkipásztor és Forrás Ede pénztáros, helyi gyülekezetvezető

FÜGGELÉK

1. RÁDIÓ MISSZIÓ

Hiányos lenne a clevelandi magyar baptista misszióra való emlékezésünk, ha nem szólnánk kissé részletesebben a magyar rádió misszióról. Ezzel kapcsolatosan három személy neve emelkedik ki leginkább: *Bretz Emil*, *Lant Emil* és *Gerzsényi Ernő*. Bretz Emil testvéréről már részletesen írtunk, Gerzsényi testvér szolgálatainak ismertetésére pedig külön fejezetet szánunk. Marad tehát a három közül *Lant Emil*.

Lant Emil 85 éves, nyugdíjas lelkipásztor. Nyolc éven át hirdette az igét a Clevelandi Magyar Baptista Rádióban. Lant testvér egyidős gyülekezetünkkel, pontosabban a clevelandi magyar baptista misszióval. Szeretettel gondolunk rá, mint gyülekezetünk legidősebb tagjára, s a "Születésnap i köszöntő" címmel megjelent írást idézzük rádiós szolgálatára emlékezve. (A Kürt, 1984. jún., 4. old.)

Születésnap i köszöntő

"Gyülekezetünk legidősebb 'tagját', aki sokkal több nekünk, mint egy tag a sok közül, *Lant Emil* nyugdíjas lelkipásztor testvért üdvözlöttük nemrégiben 85. születésnapján. Lant testvér teljes szellemi frissességgel szolgál ma is.

A születésnap kapcsán meglátogattuk feleségemmel az Úr idős szolgálját, aki

Lant Emil lelkipásztor

szívesen vállalkozott arra, hogy elmondja élettörténetét, amit most egy "tapesorozat" őriz az utókor számára.

Lant Emil 1899. március 31-én született Bukarestben. Orsova, Berlin, Újvidék után Zürichbe került, ahol 15 éves korában bekerült. 16 éves, amikor

újából Magyarországra megy. Az Újpesti Baptista Gyülekezet tagja. A háború éveiben az olasz fronton szolgál. 1923-ban vette feleségül Lozsán Borbálát, aki haláláig hűséges munkatársa is volt.

1923—1928-ig Párizsban éltek. Hazatérve, négy év helyett két év alatt (1928—30) végzi el a Budapesti Baptista Theológiai Szemináriumot. Rákospalotán, Bonyhádon, Sopronban, majd 1944—1950-ig Németországban végez lelkipásztori szolgálatot. Nincsenek nyelvi problémái. Perfekt a magyarban, németben és a franciában.

1950-ben érkezik a család Clevelandba. Magyar prédikátornak hívja a szövetség akkori vezetősége, de mint kiderül, angolul kellene többet prédikálnia. Helyettesítő szolgálatokat végez, végül gyári munkát vállal. Egészen addig nyugtalan, míg meg nem kezdi rádiós szolgálatát. 14 éven át a Monte Carlo-i, 8 éven át a clevelandi magyar adón csendülnek fel világos és mély igei tanításai — közel 1000 alkalommal. 20 év alatt több mint 100 cikke jelenik meg az Evangéliumi Hírnökben. Nemrégiben lett kiadva válogatott rádióbeszédeinek kötete.

Felesége halála óta egyedül él. Nem enged gyermekei szeretetteljes unszolásának, egyelőre egyikhez se akar költözni. Sokat olvas, mindenkiért imádkozik. Jó vele lenni. Kell-e ennél szebb "bizonyítvány"?!

Békés, boldog életet kívánunk neked Lant Testvér! Kívánjuk, hogy még sokáig építsd szolgálataiddal, írásaiddal Isten népét — az Ő dicsőségére. A 85. születésnap alkalmából szeretettel köszöntelek mindazok nevében, akik szeretnek és értékelik munkádat:

Almási Mihály

Itt jegyzem meg, hogy Történelmi Emlékgyjűjteményünkben több száz óra adásidőt kitevő hangfölvételt őrzünk, elsősorban Bretz Emil és Lant Emil testvér prédikációit.

2. A GERZSENYI VILÁGMISSZIÓ

(Gerzsényi World Mission)

A "Gerzsényi Misszió" fogalom Magyarországon, Amerikában, de sok más vidékén is a világnak. A halkszavú, mindig mosolygó Gerzsényi Ernőre és missziójára néhány cikk kivonatossá közlésével emlékezünk:

A hívő magyar anya szíve

(Gerzsényi Ernő missziói tevékenysége)

"'Ernő, ne feledkezz el a magyar misszióról. Az angolok nem fognak ránk gondolni. Gondoljatok ti, magyarok.' Így kérte-oktatta a hívő magyar anya hívő magyar fiát...

Gerzsényi Ernő az egyik clevelandi magyar baptista gyülekezetben növekedett fel. Édesanyja a magyarországi Kisar községből jött Amerikába. Ernő, mint annyi más magyar, erős munkával megszerezte azt, amit Amerika nyújthat minden dolgozó polgárának. Az Úr megáldotta anyagi javakkal. Az áldás bőségén talán maga Ernő is csodálkozott. Hívő szíve és édesanyja szavára emlékező értelme hamar rájött az áldás-eső titkára: *Az Úr szent célból ad!* Ha nem használja az adományt szent célra, az Úr elveszi és másnak adja.

A kis bogárhátú Volkswageneket árulta Clevelandban. Mintha bizonyítani akarta volna az Úr, *ha a kicsin, a kevesen hű valaki, a nagy áldás nem marad el.* A bibliai csoda megismétlődik, a két kenyérből ismét lehet 12 kosár maradék. Gerzsényi Ernő hívő édesanyja valójában még itt van. Emlékezetes szavával,

A Gerzsényi család

*Az édesapa a kép jobb szélén látható. Mind a 12 gyermek ma is él.
Szép magyar család! Gerzsényi Ernő testvér jobbról a negyedik.*

óhajával és misszió szeretetének a maradandó hatásával még mindig irányítja Ernő fia üzletét.

Ernő azok közé a kevesek közé tartozik, akik elmondhatják, hogy a *pénz boldogít*. Az Úrtól kapja és ő boldogan adja tovább az Úr munkájára. Nem szórja a pénzt, hanem Krisztus lelke által vezérelt bölcsességgel rendszerbe foglalta az Úr pénzével való gazdálkodást. Alapítványt létesített, a "*Gerzsényi World Mission Found*"-ot. *Vagyona jövedelmének 70 százaléka ebbe az alapba megy*. Az alapból küldött misszió-segélyt egy bizottság véleménye és javaslata szerint intézi. Ez a bizottság más érdeklődő hívő egyénekkel együtt minden szombat reggel 7 órakor "*Prayer Unlimited*" címen imaközösséget tart. Ezekon az imaórákon kéri ki az Úr tanácsát.

Hogy Gerzsényi testvérünk mit tett az alapítványán keresztül, arra szolgálon itt néhány példa:

1. 1971. évben a magyarországi baptista misszió segélyezésére küldött 9.340 dollárt. Ebből az összegből 5.000 dollár ment *Kisar* községben az árvíz által tönkrement imaház újjáépítésére. További 5.000 dollárt küldött *Kisar* község részére. A községi elöljáróság 1971. május 24-én írt köszönő levelében ezt írta:

'...az ajándékból a Tánicsics Mihály utcában járdát építünk, — oda, ahova az új imaház is épülni fog.' A levél befejező része így hangzik: *'Kívánok a jó Istenőtől jó egészséget önnek és kedves családjának is. Segítségéért Isten áldását kérve... a nagy ajándékot nagyon szépen köszönöm.'* (1971-ben egy magyar községi tanács Isten áldását kéri Gerzsényi Ernő testvérré!)

2. A Gerzsényi misszió alap rendszeres anyagi támogatást küld az amerikai és az európai magyar missziómunka támogatására.

3. Az alap 1970-ben összesen 40.000, s 1971-ben pedig 70.000 dollárt juttatott missziócélokra. (Nem csak *magyar* baptista célokra.)

4. A Gerzsényi misszió alap tartja fenn a clevelandi magyar baptista rádiószolgálatot. A rádión minden vasárnap reggel hangzik Clevelandban az Evangé-

gését a te szolgádnak, amikor e helyen könyörög. 'Majd átadtam az adományozó nevében a templomot a baptista hívők használatára és Isten dicsőségére.

Bevonultunk a templomba, mely zsúfolásig megtelt látogatókkal úgy, hogy sokan kint maradtak. A templomban felolvastam Ageus próféta könyvéből a 2. rész 9. versét: *'Nagyobb léssen e második háznak a dicsősége az elsőnél, azt mondja a Seregeknek Ura.'* — Megilletődve hallgatta az Igét a nép, akiknek az otthonát és a templomát elsodorta az árvíz. Sokan sírva áldották Istent, aki a nagy csapás után modern, új imaházzal áldotta meg őket. Azt kívántam a kisari testvéreknek, hogy amint a jeruzsálemi templom oltárára szent tűz jött le az égből, úgy hulljon a Szent Lélek Isten szent tüze az egybegyűltek szíve oltárára; hogy így tapasztalják a Szent Lélek szíveket megújító erejét és a lelki ébredés áldásait.

Alig fejeztük be az ebédet, a községi tanács titkára megjelent és meghívott bennünket a községi tanácssterembe további ünneplésre.

A tanácsstagok és néhány baptista lelkész jelenlétében megköszönte a tanács-titkár az adományt, melyből járdát és egy községi parkot létesítettek. Megkérdeztem tőlük, szabad-e a tanácsházán Jézusról beszélni és imádkozni? 'Nem szoktunk itt imádkozni', felelte egy tanácsstag, de csak tessék, volt a válasz. Ekkor bizonyosságot tettem hitelveinkről és evangéliumi célkitűzéseinkről, mely az adakozó Gerzsényi testvérnek is az elve, aztán imádkoztam, majd felkértem a feleségemet, hogy énekeljen gitárkísérettel (ekkor becsukták az ablakot). A tanácsháza imádság helye lett egy kis időre és a tanács-titkár könnyeit törölgette. 'Az Úr csodásan működik' állapítottuk meg mindnyájan.

Meghívtam a tanácsstagokat a délutáni összejövetelünkre. 'Menjünk el', mondotta Róza néni, az egyik tanácsstag. 'Elmegyünk egy félórára', felelte a másik (a tanács-titkár). A félórából 2 óra lett, mert az így megy odahaza is baptistáéknál. 'Nem mentünk el, mert jól éreztük magunkat', mondta búcsúzásul a tanács-titkár. A szenvedések mély szántása után a Szent Lélek áldásának harmatja szállt le a kisari imádkozó gyülekezetekre. Isten áldja meg az ő népét!

A magyarországi út után gépkocsival Jugoszláviába, Pacsérra vezetett utunk, ahol Bertalan József prédikátor, az ott élő magyar baptisták elnöke és Nagyajtai Eszter Újvidékről várt. Mindkettő szép munkát végez a jugoszláviai magyarok között. Tárgyaltunk a Jugoszláviában élő magyarok közötti lelki munkáról és este a pacséri testvéreknek szolgáltunk az igével és evangéliumi énekkel.

Szívünkben Isten iránti mélységes hálával tértünk vissza európai utunkról és köszönetünket fejezzük ki az állami és egyházi vezetőknek, hogy szabad folyást engedtek az evangélium hirdetésére." (Az aláírás nélkül közölt cikk szerzője Bretz Emil clevelandi lelkipásztor. — Evangéliumi Hírnök, 1972. okt. 1., 5. old.)

A Gerzsényi Misszió Alap munkája

"A clevelandi Gerzsényi testvérünk, akinek áldozatos misszió-tevékenységéről lapunk április 15-i számában írtunk, folytatja az Úr előtt kedves segítő munkáját. Gerzsényi testvér magyar, de az általa felállított misszió-alap az általános keresztyén ügyet szolgálja. A magyar baptista misszió ügy magasan áll céljai sorrendjében.

A Gerzsényi misszió alap nemrégiben küldött egy autót (ill. pénzt az autóra) a magyarországi baptista szövetség használatára. Ment egy autó Jugoszláviába

misszió célra, és egy motorkerékpár egy fiatal magyar jugoszláviai prédikátornak.

Jó tudni, hogy Gerzsényi testvér a magyar misszióra szánt adományait a clevelandi Bethánia Baptista Gyülekezeten keresztül juttatja el az arra szoruló testvéri kezekhez. A karácsony szép volt Magyarországon több baptista prédikátor részére. Az alábbi levél Laczkovszki János testvértől elmondja, hogy miért volt kedves ünneplése egynehány baptista munkatársunknak:

'Kedves Bretz Testvér: Isten iránti hálaadással és testvéri köszönettel közlöm veled, hogy központunk címére küldött 225.— dollár, valamint Palotay Sándor testvér csekkszámhája által küldött 1095.— dollár megérkezett. Megbeszélésünk szerint 21 személy részesült belőle karácsonyi segély címén.

A támogatásban részesült szolgatársak nevében köszönöm neked és az illetékes testvéreknek, Gerzsényi Ernő testvérmek külön, misszióink áldozatkész támogatását.'

Gerzsényi testvér szeretete szépen beleillik a karácsony mennyei hangulatába. Örömet szerez és ő maga is örül. Mindenki örül. Az Úr áldja meg Gerzsényi testvért."

*(Evangéliumi Hírnök,
1973. jan. 15., 5. old.)*

Gerzsényi Bertalan **1887—1983**

Clevelandban, 1983. december 12-én búcsúztunk Gerzsényi Bertalan testvértől, akit Isten 96 éves korában hívott haza. A gyászistentisztelet a Lorain Avenue-n lévő Bodnar Funeral Home-ban volt. Ez a környék a Buckeye után Cleveland második legsűrűbben lakott magyar negyede volt, s még ma is igen sok magyar él itt. Mivel a gyermekek, rokonok és ismerősök többsége jól ért magyarul is — az angol nyelvű igehirdetés mellett — Gerzsényi Ernő testvér kérésére *dr. Almási Mihály* clevelandi lelkipásztor magyarul is prédikált.

Gerzsényi Bertalan 1887-ben született a Szabolcs-Szatmár megyei Kisar községben. 1903-ban, 16 éves korában érkezett Amerikába. Vasöntőként kezdett dolgozni, később egy varrógépgyár művezetője lett. A depresszió nehéz éveiben munka nélkül maradt. Felesége is (aki komoly hívő volt) igen sokat dolgozott, hogy a 12 gyermeknek meglegyen a betevő falatja. E nehéz években használt bútor kereskedésbe kezdett. (Ma is emlegetik, hogy a bútorüzletből senki sem jött ki úgy, hogy Gerzsényi néni ne tett volna neki bizonyosságot Jézus Krisztusról.)

Gerzsényi Bertalan testvér időközben eltávolodott a gyülekezettől. Olyanok csapták be a nehéz időben, akiket jó keresztyénnek ismert. Csalódott. Élete utolsó éveiben azonban újra közel került Istenhez. Ernő fiával együtt imádkozott, és készült az Úr elé. Hisszük, hogy hazatalált, és befogadták az égi hajlékba.

Lapunk olvasói Amerikában és Magyarországon egyaránt jól ismerik Gerzsényi Ernő testvér nevét, aki most édesapját veszítette el. Gerzsényi testvér évtizedeken át igen komoly támogatást küldött az idős magyar baptista lelkipásztorok megsegítésére és egyéb missziós célokra az óhazába a Hungarian Bethany Baptista Church-ön keresztül. Azok a magyarországi lelkipásztorok, akik ma nyugdíjasok, szinte mindnyájan rendszeresen részesültek e segélyből, az úgynevezett Gerzsényi-alapból (többek között az én édesapám is). Gerzsényi Ernő

testvér különös figyelemmel fordult édesapja szülőfaluja, Kisar felé is, ahol különböző létesítmények az ő adományából épültek. Mindig és mindenütt szívén viselte a magyar missziót. Igen sokszor nagy összegekkel támogatta a Clevelandi Magyar Bethánia Gyülekezetet is. Mindezekre az adományokra Isten iránti hálával gondolunk, s ezúton is szeretnénk kifejezni köszönetünket Gerzsenyi testvér felé.

A gyászoló családnak Isten vigasztalását kívánjuk az Amerikai Magyar Baptisták Konferenciája, A Kürt és a magyar gyülekezetek nevében.

Dr. A. M."

(A Kürt, 1984 febr., 6. old.)

*

Közöljük még az EH (1912. nov., 8. old.) első főlhívását a szeminárium érdekében. (Az eredeti példány sérült, így természetesen a mi másolatunk is hiányosan olvasható.)

3. MAGYAR BAPTISTA THEOLÓGIAI SZEMINÁRIUMOK AMERIKÁBAN

Az Első Amerikai Magyar Baptista Theologiai Szeminárium létesítésének gondolata az 1909-es (jún. 3—4.) clevelandi országos konvención vetődött fel. Ekkor a konferencia megbízta *Balog Ferenc* és *Zboray László* lelkipásztorokat a szervezés előkészítésével. Szövetségi szinten 1911-ig nem történt semmi. A "tehetlenséget" megunva *Zboray László*, a kétségkívül legtehetségesebb akkori lelkipásztor, maga alapította meg 1911-ben a szemináriumot Scranton Pa.-ban. Az 1911. június 16—18-ig Philadelphióban (Pa.) rendezett konvención örvendetes meglepetésnek számított az iskola megnyitásának bejelentése.

Az 1912. április 14—16-ig Dayton Ohio-ban megtartott rendkívüli konferencia a maga gondozásába átkérte a szemináriumot *Zboray Lászlótól*, aki megmaradt a szeminárium gondnoka, de az iskolát átadta a szövetségnek.

Az Evangéliumi Hírnök (1912. ?!) *Stumpf Lajos* konferenciái jegyző tollából a következő tudósítást hozza ezzel kapcsolatban (az idézet részlet a cikkből):

Ezen rendkívüli alkalommal nyert elismerést az amerikai magy. baptisták közös vágya is t. i. a prédikátor képző iskola ügye. Ezzel az ügyvel már régóta foglalkozott a szöv. konferenciánk, de mindig akadtak különböző okok, melyek útját állották a megvalósításnak míg végre a múlt évi philadelphiai konferencia után *Zboray L.* testvér elhatározta, hogy az iskola megvalósítása ügyében vesz mindennemű harcot. Az Úr segítségével sok akadályokat le is küzdötte és az iskolát felállította Scranton, Pa.-ban, melyet még a múlt 1911-ik évben működésbe is hozott, ahol már több mint egy 10—12 tanuló elhelyezését is nyert. De ez az iskola nem volt a szövetségé, hanem *Zboray* testvéré.

A rendkívüli konferencián azonban *Zboray* t. hajlandó volt átengedni a Szövetségnek a szövetség pedig örömmel vette át és így a régi vágya szövetségünknek beteljesülését nyert. És most már mind azon egyének, akik hivatva érzik magokat az Uról a lelki mun-

kára a szövetség kebelében működő iskolában kiképeztetést nyerhetnek.

Mihelyt át ment az iskola a szövetség tulajdonába, mindjárt szervezve is lett tanuló, tanerő és tananyag megszerzése által. Most már az Urnak további áldására van szükségünk az iskolára tekintettel és akkor haladni fog mindjobban a tökéletesség felé.

Nevezett konferenciánkon még sok egyéb fontos dolgok is intézettek el, de mind azokat nem tartom szükségesnek közölni, mert a rendez. jegyzőkönyvben ugyanis megfog jelenni.

Konferenciánk 17-én a késői éjjeli órákban nyert befejezést, éreztük a mi drága Mesterünk közöttünk létét és sok örömök között és abban a boldog reményben oszlottunk szét, hogy ha az Ur is úgy akarja, és élünk jövőre Bridgeporton újból üdvözölhetjük egymást.

Stumpf Lajos.
konf. jegyző.

Az első pénzügyi jelentés az EH 1912 decemberi számában a 7—8. oldalon található:

8. OLDAL.

EVANGÉLIUM HIRNÖKE.

1912

ELSZÁMOLÁS A SCRANTONI ISKOLA BEVETELÉSRŐL ÉS KIADÁSÁIRÓL.
INKOLA KÖLTSÉGI KEZDÉSE NOV 20-ig 1912.

Msept. (kt.)	Iskola padok szállítása Pittstonból	2.40
	Villanybevezetés szerelése	60.00
	Gáz-kanál	60.00
	(főz) hővezetési szerelése	266.10
	Vízvezetési szerelése	32.83
	1 kőszék	32.81
	3 mosdó és 91.50	12.00
	1 mosakodó	6.00
	1 fűszéklyha	42.50
	1 vímszelegető szerelése	16.00
	6 vasúgy és 63.00	27.00
	6 rugany és 63.75	18.00
	6 madárca és 63.00	16.00
	1 nagy asztal és 63.50	17.00
	12 szék és 61.50	12.00
	6 szék és 63.00	12.00
	1 Kassa	16.50
	6 kisebb asztal	9.00
	3 párná és 64.00, takaró 61.50 ágynemű 69.75	15.20
	Részdívek extra 60.00 gáz-óra 3.275	23.00
	más szerelés 614.00	48.00
	Butor és berendezés tisztítása	12.40
	Fuvar, konyhárválók, 6016	15.34
	Hábiratolás stb.	250.00
	Billa J. fizetése sept. okt. nov. 1911	28.26
	Villany okt. nov. dec.	5.00
	Vízvezeték engedély	29.12
	Mén, olaj stb. okt. nov.	8.90
	Gáz, kályha, fejze edény stb.	3.25
	Víz szepet. okt. nov.	9.28
	Billa J. fizetése a mai marad meg d-e.	333.33
	Jan. febr. márc.	14.50
	Agnes K. Zboray uti és más költségek	35.00
	Agnes K. Zboray koszt dec-12 1911	7.30
	Adó	3.83
	Olajvaszon, apróságok	22.50
Dec.	Mén, olaj, febr. márc.	18.75
	Víz, jan. febr. márc.	6.00
	Villany jan. febr. március	7.17
	Apróságok	2.10
	Billa J. fizetése Április, máj, jun.	250.00
Április	Költés utólagos \$1.50, Agnes Zboray 3	15.00
	69.00, más költségek 61.00	5.17
	Mezők, kőfők, edény stb.	75.00
	Máj. apr. máj, jun. 625.00	12.90
	Víz, apr., máj, jun. 67.20, villany apr. 63.70	15.75
	Mén, április máj, jun.	2.80
	Apróságok	0.80
	Express, újságok, könyvtári könyvekért	6.78
	Villany máj, jun. 74.30, lámpák 62.40	17.75
	Könyvtári-könyvek szállítása kommissió stb.	8.40
	Koncessió igazolványok, raktár díj	1.35
	Julius villany 61.00, vill. kárter 30c	3.50
	Villany aug. 61.75, lámpák 62.00	76.00
	Máj. apr. mén, villany lámpák	6.00
	Msept. villany 63.70, szállítás angol könyvek 7c, apróság 63c	8.10
	Billa J. fizetése jul. aug. sept.	250.00
	Mén 64.00, villany 63.00	8.50
	Express 62.00, ugyanez 40c	3.45
	Festék stb.	3.45
	Nov. mén 64.75 — 4.50 — 3.50	12.75
	Fügvény akasztó szerkezet 66c, könyvek 613.50	14.15
	Könyvszekrény, térképlátó	23.00

12 drb. lakos könyv	9.00
Angol könyvek szállítása	3.25
Villany	6.00
Könyvtári, szék lakotterembe stb.	20.00
Agnes K. Zboray koszt dec. 1911 — máj. 18-ig	63.00
Agnes K. Zboray koszt oct. nov. 1912	24.00
költések dec. 1911	14.00
hónap Agnes K. Zboray Pittstoni és más	6.00
Agnes K. Zboray két havi utköltség és más	6.00
Billa J. fizetése Okt. nov. dec. 1912	105.00
Villany	3.65
INKOLA KÖLTSÉG ÖSSZESEN:	\$2,783.08

BEVÉTELEK KÉSZPÉNZ AZ INKOLA KÖLTSÉGEIHEZ KÖLTSÉGTŐL FOGVÁ NOV. 30-IG, 1912.

Msept. 1-16 Penna Edu. Society apr. 1-ig 1912	\$356.00
Nov. 2. 1911. McClave 2.26, Scranton, Pa.	10.00
Nov. 10. 1911. McAnanti Magyar gy.	20.00
Nov. 18. 1911. Carbondale Angol gy.	20.00
Nov. 18. 1911. Olyphant angol B. gy.	6.00
Dec. 8. 1911. Berwick magy. B. gy.	20.00
Dec. 20. 1911. Trenton magy. B. gy.	20.00
Jan. 20. 1912. Bearens B. B. Y. P. U.	25.00
Carbondale	12.00
Dec. 23. 1912. Hull J. Olyphant	12.00
Jan. 24. 1912. Harton J. Scranton	10.00
Jan. 27. 1912. Kiss László, Bridgeport	5.00
Jan. 27. 1912. Rev. Forbell, Scranton	6.00
Jan. 27. 1912. Rev. Fuller	1.00
Febr. 10. 1912. Tóth Gerson J. Trenton	60.00
Febr. 12. 1912. Bridgeport magy. gy.	20.00
Febr. 12. 1912. Varga J. és nő Derby Conn.	5.00
Febr. 19. 1912. Giles Clark, Scranton	5.00
Febr. 19. 1912. Glingyila 63.00 és Botka 63.00 tanuló	6.00
Márc. 26. 1912. Angol B. testvérek Home Miss által	250.00
Apr. 1-16 nov 30-ig Home Missió által	561.27
Apr. 20. 1912. Bearens B. B. Y. P. U.	15.00
Apr. 21. Rev. Arthur, Jersey City	6.00
Máj. 18. 1912. Mrs. Hull, Olyphant, Pa.	12.00
okt. 23. 1912. Homesteadi magy. B. gy.	20.00
Trent J.	100.00
ÖSSZESEN:	\$1991.27

FOVÁRDI ADAROKZÁSOK.

ÖNKÖNYVÉK.

Olyphant angol gy. — Green-Rid. — Anzol B. gy. — Újságok és újságnevelők. — Mrs. Reese két paplan új és 2 párná. Mr. Insal 10 paplan és 10 pokróc új. — Kinnuel B. 67.74 ócska szék, szállítás, könyvtára. — Allington B. prédikátor konfessziós könyvek. — Gaud István J. könyvek. — Csütő Mátyás J. könyvek. — Am. Bapt. Pub. Soc. könyvek. — Dr. Hobart által angol testv. könyvtára, készpénz \$200.00. — Scranton gy. testvérnök ingyen ruháművés. — Kord Ignác t. és nő négy fa és kerítés. — Harrisburgi Tabernacle B. a munkásokkal 1 hóró enyvaló. — Pittstoni lakos bizottság padok.

Ez az egész.

KIADÁS	\$2783.08
BEVÉTELEK	1991.27
MARAD	\$792.41

A missio iskola gondnokának jelentése.

Itt mellékelve küldöm az iskolának kladán és bevételéről szóló lezárolásomat, mint a hogy meg ígértem, az utolsó beszámolóskor, mely nov. 30-án történt 1913. Bizonnyon tárgyukat kívánok levonni az ésszegeből, mely meg maradt, mint hátramaradt adóság a \$722.41 ugymlnt:

Agnes K-re az616 \$14.50 és \$83.00		\$149.50
A46 \$7.30, villanybevezetés \$69.40		76.70
Víz-vezetés \$32.83, kád \$27.70		60.53
3 mosó \$13.30, 1 mosakodó \$6.00, víz-kazán \$16.40		16.40

ÖSSZESEN:\$222.43

az az a november hó 30-án jelentett adóságból a \$722.41 helyett még van \$500.00 adóság: nov. 31-én, ahogy a számla bevolt adva.

November 30-án maradt adóság a fent említett		\$569.06
Billa testvér fizetése dec., jan., febr. és márc. 1913		\$38.33
Házbér december, január, február és március hónapokra		100.00
Novemberről maradt könyvek \$8.00, ruhaszekrény \$8.50		17.10
Novemberi szállítás \$1.80, novemberi villany villáglítás \$4.80		6.60
December hóban, amint beadott a számla a misszióknak: butor stb.		8.16
Szén \$12.50, 2 drb. villany-lámpa 40c., Tefter szállítás \$3.80		16.00
Január 1913. Szén \$12.50, három havi víz \$6.21, dec. villanyvilláglítás		24.41
Víz január, február és március hónapok \$683, szállítás \$1.00, 65c., 60c.		9.60
Szén \$4.50, tükör stb., stb., \$3.80		8.30
Február: Január havi villanyvilláglítás \$3.31, szén \$8.00, énekes K. stb.		16.11
Március: Szén \$8.00, február havi villany \$5.00, apróságok \$1.80		14.80
Április, május és június havi vízadó		5.76

ÖSSZESEN KIADÁS MÁRCIUS 31-IG\$1130.67

BEVÉTEL: Billa t. fizetése a misszióktól a 4 hónapra dec. jan., febr. és márc.	\$338.33
Házbér Misszióktól dec., jan., febr. és márc. á \$25.00	100.00
Home misszió a költségekhez járult dec. jan. febr. és március hónapokban	97.32
December hó 16-án Wardl gyülekezet	10.00
Január hó 5-én 1913. Philadelphia-i gyülekezet	15.00
Január hó 8-án Passaic-i gyülekezet	10.00
Január hó 11-én McKeesport-i gyülekezet	20.00
Január hó 12-én Kiss László Bridgeport-ról	2.00
Március hó 2-án Nagy István Berwickből (Pa.)	2.00
Március hó 12-én New Castle-i gyülekezet	28.00
Március hó 23-án Frankovic József Scrantonból (Pa.)	1.00
A clevelandi vasárnapi iskola	3.00
Tóth Gerson-féle \$1000.00-as kölcsönün egy évi kamat	46.88

ÖSSZESEN BEVÉTEL\$674.53

(Mert \$250.00 már hónapja, hogy vissza lett fizetve és a jövőhéten ismét \$250.00 lesz fizetve így tehát fog maradni a Tóth Gerson-féle huszonkölcsönből április 1-étől csak \$25.00 évi kamat.)

KIADÁS		\$1130.67
BEVÉTEL		674.53

ADÓSÁG MARAD\$ 456.14

Emellett még adtuk: Az Emmanuel Baptista gyülekezet Scranton, Pa. némi butort és evészközt. — Révli Inure t. Porters Corner, egy láda zöldséget és gyümölcsöt. — Nagy István t. tuent tojás és zöldség, Berwick, Pa. — továbbá Dulity t. szerzet Agnes B. Zhorny fizetésére (tanárnőnek) \$20.00-t.

Eldyözlettel maradok testvérek
ZBORAY
iskola gondnok,

Idézem az első évről és az 1914—15-ös tanév megnyitó ünnepeiről szóló beszámolókat az EH korabeli számaiból:

* **Missió közlemények** *

**MAGYAR MISSZIÓISKO-
LÁNK BEFEJEZÉSE
AZ 1913-İK ÉVBEN.**

—o—

Ami az iskolánkat illeti, ezen kis körleírásban foglaltatik úgyszólván minden legfőbb dolgok, amelyek a megjelenők Rev. Dulity és Fábián bizottsági tagok jelenlétével intézve lettek. Mindazon intéznivalók, amelyek e két bizottsági tagok ittlétkor kezdetét vették, e helyeslési határvonalát érték el. Amik pedig elintézetlen maradtak, (pl. a könyveket illetőleg, amely egy közülük), azok a következő konferencia alkalmával lesznek igénybe véve.

Itt Scrantonban ezen két bizottsági tag jelenlétével három este igen szép isteni tiszteletünk volt tartva, amelyben az összes tanulók, valamint az egész gyülekezet tagok a barátokkal együtt részt vettek. Mondhatom, hála az Urnak, hogy mindnyájan örvendeztünk e három fentemlített estének órái folyamán.

**MISSIO ISKOLÁNK
MEGNYITÁSA.**

—o—

Múlt hó 20-án a missio bizottság megjelent Scrantonban az iskolánk színhelyén és pedig ez

alkalommal teljes számban. Komoly ügyek tárgyalattak, s ez tette szükségessé a bizottság öszejevetelét. A konferencia megbizta a bizottságot, hogy Bila testvér helyébe állítson más tanárt be az iskolába, ami meg is történt, Varga t. a rochesteri szeminárium növendéke foglalta el a fentnevezett helyét. Mivel tanárjainkat ezidő szerint csak egy évre választhatjuk, így újból választás alá esett Fábián testvér is, kit Varga testvérral együtt választottunk meg az 1914—15 évi tapszakra.

A bizottság megállapította e tanévre a tantárgyakat, s egy házi rendet dolgozott ki, hogy az iskola menete teljes rendben folyék. A tanulók nagy része megérkezett, úgy ők, valamint a tanárok, nagy igyekezettel néznek a terhes iskolai év munkája elé. Reméljük, hogy ezen év, mely tanulóink legtöbbje részére az utolsó iskolai év, áldásosan fog eltelni, s kedves emléket hagy majd vissza az iskolából távozóknál.

A bizottság elhatározta, hogy ez évre új magyar tanulót nem vesz fel az akadémiai osztályokba.

Az iskola megnyitása ünnepélyesen ment végbe, a mennyiben a jelen volt vendég testvérek részéről lelkesítő szavak intézettek a tanulókhöz, s a scrantoni gyülekezeti női egylete egy pompás vacsorával lepte meg úgy a tanu-

lókat, valamint a bizottság tagjait is.

A tanácskozáson részt vett Rev. C. A. Brooks mint a Baptist Home Missioin Society képviselője.

Midőn az összesereglett tanulókra, s a tanárookra az Ur áldá-

sát kívánjuk, egyuttal felhívjuk kedves testvéreink figyelmét ezen szövetkezeti intézményünkre, s szíves pártfogásukba ajánljuk. A gondnok továbbra is Zboray t. kihez az adományok küldendők.

Egy jelenvolt.

*

A szeminárium 1915-től működött Scrantonban. 1915. szept. 15-től Clevelandba költözött, A holtóni templom épületeiben helyezték el. Ekkor már *Orosz István* a dékán. Zboray László, a szeminárium alapítója 1915. júl. 23-án tragikus körülmények között elhunyt, életének 49. évében. Egy jellemző adat: kilenc év alatt 9 magyar baptista templomot épített!

Még néhány szót a scrantoni szemináriumról. Zboray László először egy magyar baptista templomot épített Scrantonban (a Clearview és a Bundy utcák találkozásánál). A templommal szembeni sarok-telken építette föl a Magyar Baptista Prédikátorképző Iskolát — ahogy akkor nevezték. Ezzel a munkával kapcsolatosan idézem az Amerikai Magyar Baptisták Története c. könyvet (153—155. old.). Az idézet sok vonatkozásban jól érzékelteti a korabeli helyzetet:

“Ezt az épületet a tanulók maguk építették Zboray tv. vezetése alatt. Az építkezés tervrajz szerint folyt. Az iskola legelső tanulója Fazekas S. János tv. volt, aki mikor megérkezett a helyszínre, azt kérdezte Zboray tv.-től, ‘Hol van az iskola?’ Erre Zboray tv. száját széles mosolyra húzva arra a kis tóra mutatott, amely földsüllyedés következtében a volt sarok-telken támadt, így szólt: ‘Ott az iskola! de ne ijedjen meg, mert ott nemsokára egy gyönyörű épület fog állani.’ Erre Fazekas tv. hallgatag lett és arra gondolt, hogy veszi a kézitáskáját és visszamegy a Rochester-i Német Baptista Szemináriumba, ahol már jó ismeretségre tett szert. Ott ismerkedett meg néhány magyar fiúval is: Varga Oszkár, Gróza és Hirsch Henry tanuló testvérekkel. Zboray tv. miután látta, hogy Fazekas tv. igen lehangelődött, elvitte idb. Horváth tv.-ekhez, akikkel már régebben, a Bucknell iskolai éveiben ismerkedett meg. Nevezett tv.-ek igen kedvesek voltak és egy szép szobát ajánlottak fel neki díjmentesen, mindaddig, amíg az iskola felépül. Ott volt még Tóth Károly tv. is, aki jelenleg buffalói lakos.

Ezután Zboray tv. kihúzta a zsebéből az építkezési tervrajzot és némi magyarázattal átadta Fazekas tv.-nek, hogy minden munkálat aszerint történjék, mivel ő sok elfoglaltsága miatt nem mindig lehetett jelen az építkezésnél. Az építkezéshez szükséges anyagot is megrendelte. Fazekas tv. pedig buzgón nekilátva hozzálátott a munkához. Majorcsák Mihály tv. pedig, aki ott helyben, közel lakott, napi munkáját bevégezve, mint szintén beiratkozott tanuló, azonnal ott termett és hűségesen neki látott ő is a munkálatoknak. Amilyen sorrendben egymásután érkeztek a tanulók a színhelyre, mindegyiknek dolgoznia kellett az építkezésnél. Botka József, Lipták János és Kovács Miklós tv.-ek szintén meglepetve tárogatták kezeiket, mert csalódva érezték magukat a megérkezéskor, hiszen egy szép nagy épületet reméltek, ahol majd kényelmesen lakhatnak és

tanulhatnak. Majd három román testvér is érkezett, akik elég jól beszéltek magyarul. Ők még jobban csodálkoztak, mert az iskolát valami palotának képzelték, melyet zöld pázsit és virágok, meg díszfák vesznek körül, sőt labdázó hely is akad majd bőven. Milyen megdöbbenő csalódás érte őket, megérkezésük idején! Egyik sem volt hajlandó dolgozni és a sárban lubickolni. Zboray tv. kemény válasza azonban rendet csinált. Azt üzent: 'Aki nem akar dolgozni, az menjen haza!' Erre rövid tanácskozás után mindegyik munkához látott. Volt köztük egy Szilágyi György nevű fiú, akinek leányos mozdulatai voltak és semmilyen számomra nem állott jól a kezében. Kesztyűs kézzel fogott meg egy szeget is. A nehezebb munkánál gyakran beteget jelentett.

E munkák közben megérkezett Billa Szilárd tanár is. Kibérelt négy szobás lakást egy mérföldnyi távolságban az iskolától. Amikor lejött meglátogatni a tanulókat és az 'iskola épületét', a nem várt látványba elsápadt és idegességben köhögni kezdett. Nem ilyen látványra gondolt, ahol a tanulók a sárban taposva dolgoznak és vállukon cipelik a faanyagot egy rossz létrán víve fel az ácsok kezeihez. De itt senki nem únta magát, mert arra nem volt idő. Az ebéd és a vacsora mindegyiknek jól esett, és a pihenés annál inkább.

Miután a tanár megérkezett, és ügyeit elrendezte, meghatározta a tanulásra szabott időt. Naponta pár órai tanulásra összegyűltek a templomban a tanulók. Nappal dolgoztak, este pedig tanultak. Ez így ment mindaddig, míg a szépen felépült iskolai épületbe be nem költöztek. A tanulók nevei ezek: Fazekas S. János, Majorcsák Mihály, Tóth András, Botka József, Kovács Miklós, Lipták János, Csató Mátyás, Gingyela Gergely, Szakács János, Szilágyi György és egy másik román fiú, akinek a nevét az emlékezés nem tudta megőrizni.

A második évben megérkeztek: Papp Miklós, Fanchal Dénes, Páltza Lajos és Zvara János testvérek. Később egy litván fiatal tv. is beérkezett, de nem sokáig maradt, mert a tanulást nehézznek találta.

A felépült iskolaépület pinchhelyiségében volt az ebédlő. Ugyancsak ott volt 3 szoba, ahol Botka tv. és családja laktak és ingyen eltartás fejében Botka tv.-nő szakácskodott néhány éven keresztül. A tanulók az iskolaépületben laktak. A családosoknak 3 szoba állt rendelkezésükre. A nőtlenek kettésével foglaltak el egy-egy szobát. Az épület 15 szobás volt, szép fürdőszobával ellátva. Egy tágas terem is volt benne az osztály részére. Télen a fűtési munkát felváltva végezték a tanulók. Megértéssel szép és jó rendben történt minden. A tüzelő anyagot a 'Baptist Home Missziótársulat' számlájára vették. Az étkezési költség is onnét származott. A tanulóknak ingyen doktora is volt. De feltétel az volt, hogy az a tanuló igazán beteg legyen — különben baj lett volna belőle. Hála az Úrnak, nem volt doktorra szüksége senkinek sem. Egy kis hűlés, fejfájás vagy gyomorrontás esetén mindenki magát orvosolta sikeresen.

Később a román, a tót és a litván tv.-ek elhagyták az iskolát. Ezek közül két román tv. névszerint Szakács János és Szilágyi György az angol iskolában helyezkedtek el, ahol sikeresen be is fejezték tanulmányaikat.

1913 táján megüresedett a tanári szék és annak betöltésére a Rochesteri Német Baptista Szemináriumban végzett Varga Oszkár vállalkozott, aki minden tehetségét és igyekezetét latba vetette, hogy hivatásához mértén minden kívánságnak megfelelhessen. Pár évi munkálkodása alatt értékes és elismerésreméltó munkát fejtett ki a tanulók előhaladásában.

A Scrantoni Magyar Baptista Egyháznak Fábíán Mihály tv. lett a prédikátora, aki az iskolában is, mint kiséítő tanár, két tantárgyat tanított.”

Scranton Pa. jelezte a szeminárium hőskorát, Cleveland Ohio pedig a fénykorát. 1915—20-ig itt működött az intézet. 1920 jelentette a csúcst. Ekkor 16 tanuló volt.

*Az Amerikai Magyar Baptista Szeminárium tanárai és diákjai
(1916 — Cleveland, Ohio)*

*Az 1920-ban végzett hallgatók: Vér Ferenc, Matuskovich József és Kecskés Gábor
(Cleveland, West Side-i templom, lelkipásztorra avatási ünnep)*

Az AMBTSZ tanárai és diákjai — Cleveland, 1917

Első sor balról jobbra: Bertalan István, Dr. Varga Oszkár tanár, Miss Bannet, angol nyelvtanár, Rev. Orosz István igazgató-tanár, Biró Mihály, Petre M. Adalbert. Második sor állva: Révész László, Dauda Vilmos, Balogh István, Vér Ferenc, Matuskovits József. Harmadik sor állva: Valus István, Meggyesi Ferenc és Kecskés Gábor

The Hungarian Baptist Theological Seminary

UNDER THE AUSPICES OF

THE AMERICAN BAPTIST HOME MISSION SOCIETY

This Certifies, That Joseph Matuskovits
has completed the course of study prescribed by this Institution and is therefore
entitled to receive this **Diploma of Graduation**.

In Witness Whereof, We hereunto subscribe our names this Thirtieth
day of April 1920.

Nicholas Dulky V. President of the Board.
Stephen Cross Dean.

Matuskovich József diplomája

1920 őszen — a korábban már kifejtett amerikai nemzetiségi politika következtében — megszüntették a magyar szemináriumot és létrehoztak egy új Nemzetközi Szemináriumot. Idézek az AMB története c. kötetből (155., + 21. old.):

“A Baptista Belmissziótársulat által megvett hatalmas és nagyon szép épületbe költözött az iskola, East Orange-ba, ahol ‘International Baptist Seminary’

“SEN FOR THE DEFENSE OF THE GOSPEL.”

This is to Certify, that after a satisfactory relation of his Christian experience, call to the Ministry, and views of Bible doctrine,

Joseph Matuskovits

was publicly ordained to the work of

The Gospel Ministry,

on the 29 day of April 1920, by a Council of Baptist Churches, composed of 18 messengers from 17 churches, convened at the call of the First Hungarian Church at Cleveland, Ohio

Alonzo R. Stark Moderator.

J. H. De Puy Clerk.

Rev. Adolph Keli

Rev. William Danda

Rev. M. Biro

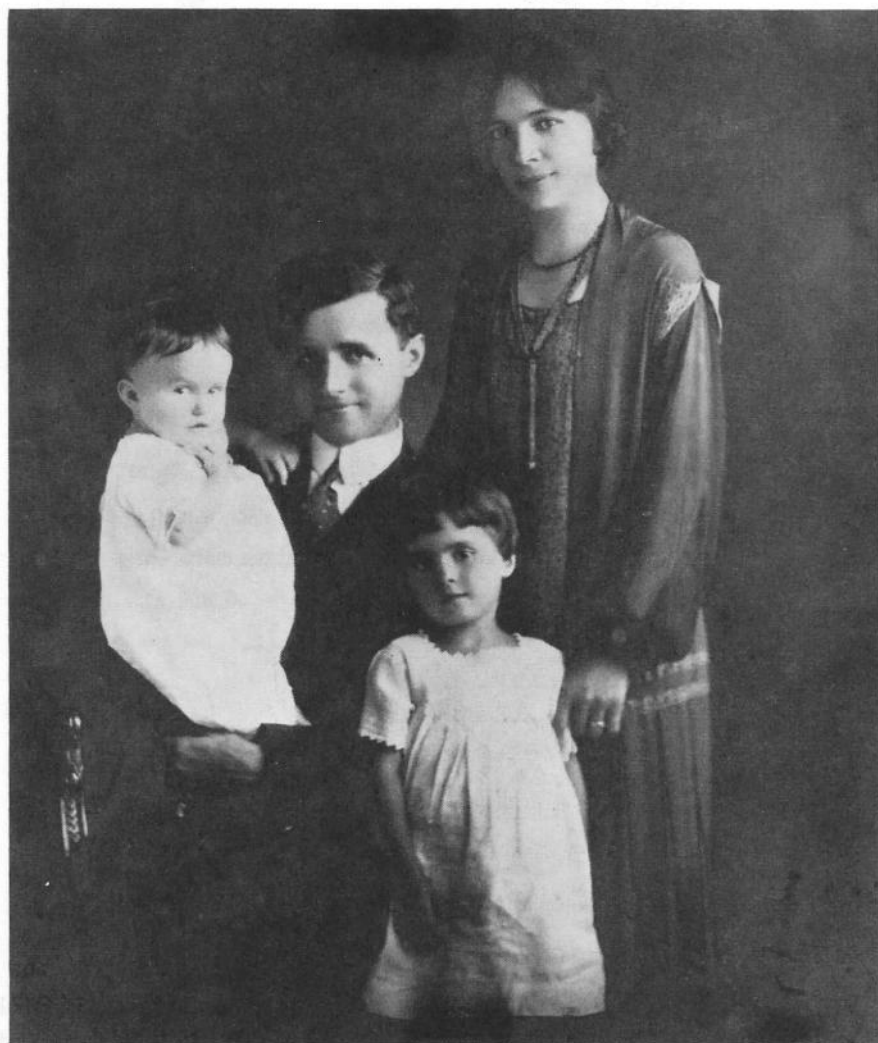
Rev. N. Duality

No. 103 B. American Baptist Publication Society, Philadelphia, Pa.

Matuskovich József avatási bizonyítványa

néven lett ismeretes. Itt magyar, lengyel, orosz, román, cseh és szlovák fiatal emberek és nők nyertek kiképzést a lelki munkára. Minden nemzetnek külön osztálya és tanára volt. De az angol osztály mindenkire egyaránt kötelező volt, az angol nyelv elsajátítása miatt.”

“1920 őszén 6 tanuló átment East Orange N.J.-be, az ‘International Baptist Seminary’-be egy tanárával, hol 6 más nemzetiségű tanulóval folytatta a tanulást. A magyar tanár Orosz István volt. — 1915-ben tanárváltozás történt, amint Orosz tv. áthelyezte lakását Trenton N.J.-be s elfoglalta a megüresedett szószéket. Egy sokkal fiatalabb tanár Kautz E. Ödön vette át a magyar osztály oktatását, ki a Colgate Universityn, Hamilton és New York-ban nyerte kiképzését. Nagy képességgel, fiatal buzgósággal és sok lelki energiával nagy lökést adott nemcsak a magyar osztály, hanem az egész iskola fejlődésének. Számban szintén emelkedett az osztály, mert a nyári iskolai szünidőt nem pihenésre, hanem a gyülekezetek látogatására és tanulók szerzésére használta. Így pedig a tanulók száma 8-ról

Dr. Kautz Ödön és családja

22-re emelkedett a következő iskolai évben. Az Európában született tanulóknak a helyét, az Amerikában született második generáció foglalta el.

A magyar osztály tanárukkal az élén több évben kiadta az Evangélium Hírnöke terjedelmesebb számát, melyben ismertette a szemináriumi életet. A kiadási költséget is vállalta.

*Az International Baptist Seminary magyar leány-tagozata.
Középen Mrs. Kautz (1931. márc. 14-i magyar est)*

1927-ben ünnepelte az AMBSZ a Zboray Lászlótól 1912-ben átvett szeminárium fönállásának 15. évfordulóját. Ekkor az Evangéliumi Hírnök máj. 15-i kibővített száma kizárólag a szemináriummal foglalkozott.

Több, mint húsz évi működése után az East Orange-i Nemzetközi Baptista Szeminárium 1941-ben becsukta kapuit. A bevándorlás megszigorítása miatt mindig nehezebb volt magyar tanulókat kapni s így már 1933-tól kezdve csak az iskola elnöke volt teljes idejű tanár; a többiek csak rész-idejűek voltak.

Dr. Kautz L. Ödön tanár, a Magyar Osztály főnöke erősen dolgozott azon, hogy egy nagyobb angol főiskolán magyar osztályt létesítsen, de se angol- se magyar részről nem kapta meg az elegendő támogatást nemes törekvéseihez. Legyőzhetetlen akadályokkal találta magát szemben minden vonalon. A második világháború kitörése pontot tett minden ilyen irányú törekvésre. Ez a sors nemcsak a magyarokat érintette, hanem az összes idegen ajkú gyülekezeteket is. A németek és az olaszok még az első világháború idején áttértek az angol nyelv használatára. A lengyelek, románok, oroszok a magyarokkal együtt búcsút kellett, hogy mondjanak a jobb sorsra érdemes szemináriumnak.

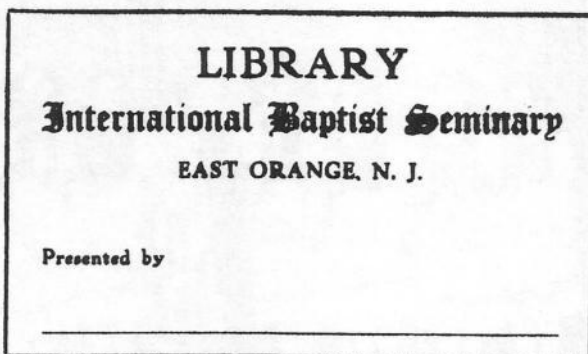
Az 1940. aug. 7—11-ig Akron Ohioiban megtartott konvención megkérték Csoják Kornélt, hogy szervezzen valamelyik egyetemen magyar osztályt. Ekkor

már bejelentették, hogy 1941-ben bezár az International Seminary. Nem tudunk arról, hogy *Csopják Kornél* bármit is elért volna ebben az ügyben, viszont tudjuk, hogy a háború után 1947-ben *Kontz Emil* vezetésével sikerült egy magyar osztályt nyitni Chicago Illionisban a Northern Baptist Seminary-n.

Nem feladatunk itt a szeminárium történetének részletes vizsgálata, inkább mozaikszerű képet kívánunk adni. Ebbe beleillik, ha most közöljük a két fennmaradt bélyegzőlenyomatot:

Az AMBTSZ bélyegzője
a clevelandi időszakból

Könyvtári sticker az East Orange-i időszakból

A tanári kar tagjai voltak kezdetől fogva: Zboray László, Zboray Ágnes, Bila Szilárd, dr. Varga Oszkár, Fábíán Mihály, Orosz István és dr. Kautz Ödön. Ide soroljuk még *Kontz Emil*t is.

Külön tanulmányt igényelne a tankönyvek és a jegyzetek elemzése. Itt csak megemlítem, hogy a szemináriumi anyagból birtokunkban van: 12 kötet magyar nyelvvel és irodalommal foglalkozó tankönyv és kézikönyv. 20 kötet magyar nyelvű, a tanárok által írt vagy fordított és a diákok által írógéppel sokszorosított theologiai tankönyv (egyenként 100—200 oldal terjedelemben). 13 kötet magyarországi theologiai szakmunka, 6 féle magyarországi baptista újság egyes példányai, ill. évfolyamai, 6 féle magyar bibliafordítás, 6 féle magyarországi baptista énekeskönyv, 8 féle amerikai kiadású baptista énekeskönyv, stb.

*

1947-től, az utolsó csikágói próbálkozástól számítva 35 év telt el 1982-ig, amikor hivatalosan beindult az Amerikai Magyar Baptisták Konferenciájának új levelező rendszerű theologiai szemináriuma. Az előkészítő munkákat megkezdte *dr. Almási Tibor* volt clevelandi lelképásztor 1981-ben. Az iskolát *dr. Almási Mihály* szervezte meg, aki a Budapesti Baptista Theologiai Szeminárium tanára, s a Debreceni Református Theologiai Akadémia theologiai doktora. Az új iskola is Clevelandban van — már ami az adminisztratív központot illeti —, mint a régi (egy időszakban). Nem akarunk itt történelmet írni, inkább néhány szemelvényt közlünk a témával kapcsolatosan.

Az első fölhívás A Kürt-ben jelent meg:

FELHÍVÁS

Felhívjuk mindazoknak a gyülekezeti tagoknak a figyelmét, akik bármilyen gyülekezeti szolgálatot végeznek, vagy ilyen szolgálatra elhívást éreznek, hogy jelentkezzenek teológiai szemináriumunkba (American Hungarian School of Theology, Southern Baptist Seminary)!

Férfiak és nők korhatár-kötöttség nélkül jelentkezhetnek.

Teljes jegyzetanyagot küldünk. A jegyzetek egyes fejezeteinek végén ellenőrző kérdéseket találunk, melyek segítik a fölkészülést.

Iskolánk elsődleges célja a Biblia jobb megismertetése, és a szolgálatra való fölkészítés, az igazszolgálat, a gyermekek és a fiatalok, a férfiak és a nők, az idősek és betegek, a gyülekezeti tagok és a kivüállók tekintetében.

A jelentkezést kérjük levélben megküldeni az alábbi címre:

Rev. Mihály Almási, Th. D.

Professor of Theology,

Dean of the

American Hungarian School of Theology

8758 Olde Eight Road

Northfield Center, Ohio 44067

Telefon: (216) 467-6495

*

A JELENTKEZÉSHEZ MELLÉKELJÜNK:

1. Önéletrajzot, melyben kitérünk megtéré-sünk történetére.
2. Iskolai bizonyítványaink másolatait.
3. Gyülekezetünk lelkipásztorának ajánló leve-lét.

A JELENTKEZÉS HATÁRIDEJE:

1982. május 15.

Az oktatás hivatalosan június 1-én kezdődik. A jegyzetesomag ára 20 dollár, a tandíj havi 10 dollár. A jegyzetekkel együtt tantervet is küldünk.

Első közös konzultációnkra július 1—5-között kerül sor, évi közgyűlésünk alkalmával.

Dr. Almási Mihály igazgató

Az 1982/83-as tanév beindításával kapcsolatos dékáni jelentést A Kürt 1982 augusztusi száma közli. Ettől kezdve A Kürt szinte minden számban foglalkozik az új szemináriummal. Az októberi számban található a 102. oldalon hozott közlemény.

A novemberi számtól kezdve a tanári kar tagjait mutatja be A Kürt. Az 1983 augusztusi szám közli az 1982/83-as tanév évváró dékáni jelentését. A további számok tudósítanak teológus-napokról, kirándulásokról, konzultációkról, vizsgákról, könyvtárról és emlékgyűjteményről.

1983. július 3-án zártuk a második tanévet, melyre 30 diák iratkozott be. Ugyanannyi, mint az első tanévre.

• • • • KÖZLEMÉNY • • • •

Public notice

Az Amerikai Magyar Szövetség Igazgató Tanácsa ez év augusztus 21-én Passaic, N.J.-ben tartott ülésén egyesületei sorába fölvette a *The American Hungarian School of Theology, Southern Baptist Seminary*-t. Az iskola címe: 8758 Olde Eight Road, Northfield Center, Ohio 44067. Tel.: (216) 467-6495.

Elnök:

Rev. Alexander S. Haraszi, Ph.D. M.D.

Dékan:

Rev. Mihály Almási, Th.D.

A szeminárium tanári kara:

Rev. Alexander S. Haraszi, Ph.D., M.D.

Rev. Mihály Almási, Th.D.

Rev. A. Géza Herjeczki, B.D.

Mrs. Krizmanic—D. Gerő, M.Div.

Rev. András Herjeczki, B.D.

Rev. Károly Páth Héthalmi, M.A.

Rev. Dr. Oscar Romo

Az iskola titkára:

Mrs. M. Almási

Pénztáros:

Mrs. A. Herjeczki

*

Az intézetnek az 1982/83-as tanévben 30 hallgatója van. Iskolánkat dr. Haraszi Sándorné, dr. Bán Rozália képviseli az Amerikai Magyar Szövetségben.

A *The American School of Theology, Southern Baptist Seminary*, a The Hungarian Baptist Conference of the American Continent keretein belül saját szabályzata alapján működik.

Közljük itt bélyegzőink lenyomatait, levélpapírunk másolatát, valamint a szervezés időszakában készült röplapunkat:

AMERICAN HUNGARIAN SCHOOL OF THEOLOGY
SOUTHERN BAPTIST SEMINARY

DEAN: REV. MIHALY ALMASI, Th.D.

8758 Olde Eight Road, Northfield Center, Ohio 44067

AMERIKAI MAGYAR BAPTISTA THEOLÓGIAI SZEMINÁRIUM
-THE AMERICAN HUNGARIAN SCHOOL OF THEOLOGY-

DEAN: REV. MIHALY ALMASI, Th.D.

8758 Olde Eight Road, Northfield Center, Ohio 44067 U.S.A.

AMERICAN HUNGARIAN SCHOOL OF THEOLOGY
BAPTIST SEMINARY
AMERIKAI MAGYAR BAPTISTA THEOLOGIAI SZEMINÁRIUM
8758 OLDE EIGHT ROAD, NORTHFIELD CENTER, OHIO 44067 U.S.A.

President:

The Rev. Alexander S. Harwood, Ph.D., M.D.
Henry General Professional Building
Stockbridge, GA 30281
Tel.: (404) 474-5666

Dean:

The Rev. Mikaly Almasi, Th.D.
8758 Olde Eight Road
Northfield Center, Ohio 44067
Tel.: (816) 467-6495

Faculty:

Rev. A. Gesa Herjeczki, B.D.
Canada
Mrs. Krimanic - D. Gevo, M.Div.
Canada
Rev. Andras Herjeczki, B.D.
U.S.A.
Rev. Karoly Peth Methalmi, M.A.
U.S.A.
Rev. Oscar Romo, D.D.
U.S.A.

Secretary:

Mrs. Maris Almasi,
U.S.A.

Treasurer:

Mrs. Lidia Herjeczki,
U.S.A.

Board of Trustees:

Mr. Peter Dako,
Canada
Rt. Rev. Tibor Domotor, Th.M.
U.S.A.
Mr. Gedson Horulanyi,
Canada
Dr. Tibor Kastembach, M.D.
West Germany
Rev. Lajos Katona,
U.S.A.
Mr. Guntav Kovacs,
Canada
Dr. Vilmos Kovacs, M.D.
U.S.A.
Rev. Gyula Kun, B.D.
U.S.A.
Rev. Emil Lant, B.D.
U.S.A.
Mr. Emil Lantos,
Canada
Mrs. Julia Molnar,
U.S.A.
Mr. Sandor Marton,
Canada
Rev. Jozsef Nagy, Th.D.
Hungary
Rev. Lajos Olah, B.D.
Canada
Mr. Gabor Somogyi,
Canada
Mrs. Katalin Revesz,
U.S.A.
Mr. Bernac Szerenyi,
Canada
Rev. Jeno Stegeli, Th.D.
Hungary
Rev. János Hunter Vadasz, B.D.
U.S.A.
Mr. Karoly Varosi,
Canada
Mr. Bela Waltz,
Canada
Mr. Gyorgy Wenzl,
U.S.A.
Mrs. Henry Werle,
Canada
Mr. Zoltan Zeke,
U.S.A.

AMERICAN HUNGARIAN SCHOOL OF THEOLOGY
SOUTHERN BAPTIST SEMINARY

President:
REV. ALEXANDER S. HARASZTI, Ph.D., M.D.
Henry General Professional Building
Stockbridge, GA 30281

Dean:
REV. MIHÁLY ALMÁSI, Th.D.
8758 Olde Eight Road
Northfield Center, Ohio 44067
Telephone: (216) 467-6495

Laszlo L. Zboray,
founder and president of the First American Hun-
garian Baptist Seminary in 1911. He is the person
for whom the new library was named.

TO THE ATTENTION OF PASTORS, DEACONS, AND
MEMBERS,

We would like to inform you that THE HUNGARIAN BAPTIST CONFERENCE OF THE AMERICAN CONTINENT reorganized the AMERICAN HUNGARIAN BAPTIST SEMINARY which was founded in 1911 in Scranton, Pa and functioned in Cleveland. From 1920 the Seminary had merged with the International Baptist Seminary of East Orange, N.J. and continued as a faculty up until 1941, when the IBS. itself ceased to exist.

The administrative center of our new institute is situated in Cleveland. Our curriculum and training methods are based on classical, Biblical foundations.

The language of instruction is English and Hungarian.

In June of this year we opened the 1982/83 session with 30 new students. Our faculty consists of seven well qualified professors and lecturers. The president, the dean, the faculty and the administrative staff are all volunteers working without a salary.

This year we laid down the foundations of a Seminary library and archives. The name of the theological and church historical center is ZBORAY LIBRARY.

PRAY FOR US!

PLEASE HELP US to obtain the necessary teaching material, equipments and books.

WE NEED BOOKS!

Please send the books to the following address:

REV. MIHÁLY ALMÁSI, Th.D.
Professor of Theology
Dean of the
American Hungarian School of Theology,
Southern Baptist Seminary

WE ALSO NEED MONEY FOR BOOKS!

Your monetary gifts are to be sent to the following address:

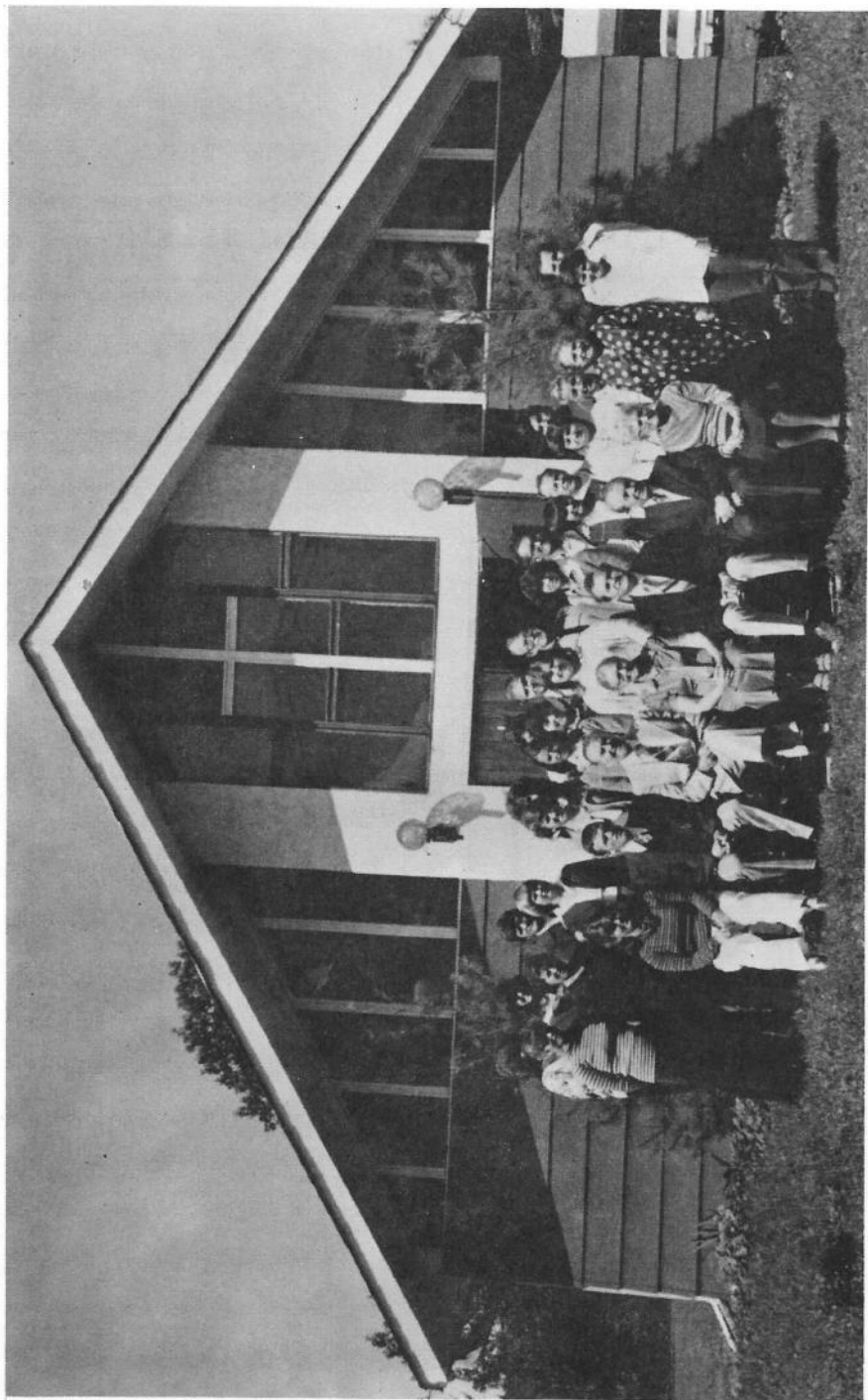
Every gift will be acknowledged in both a personal letter of thanks and in our official organ, THE TRUMPET.

THANK YOU FOR YOUR PRAYERFUL SUPPORT!

MRS. I. HERJECZKI
Treasurer
1570 Michigan Blvd.
Lincoln Park, Michigan
48146

In His work,

Mihály Almási
DR. MIHÁLY ALMÁSI
Dean

Új szemináriumunk hallgatói és tanárai az első tanév (1982/83) megnyitó ünnepén (Rama, Ont.)

Új szemináriumunk hallgatói és tanárai az első tanév (1982/83) megnyitó ünnepén (Rama, Ont.)

A GYÚJTOGATÓ FIA

Elbeszélés

Írta: CSOPJÁK ATTILA

Almási Mihályné:

MARADJ VELEM!

Cleveland
1984

Evangeliumi énekek

Cleveland, Ohio
1983

AZ ÉLET TITKAIBÓL

Vissza a halál küszöbéről

(Mahotka Ferenc legszörnyűbb napja)

AZ ÉLET TITKAIBÓL

Az örvény szélén.

AZ ÉLET TITKAIBÓL
20. FÜZET

A kolduskirály.

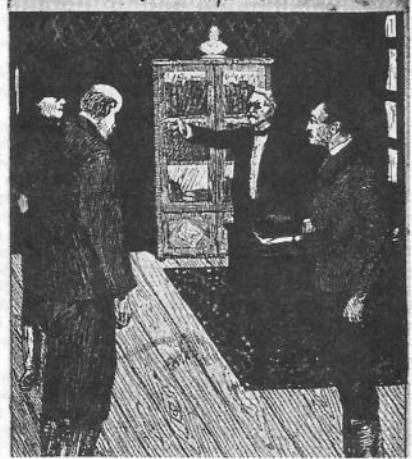
AZ ÉLET TITKAIBÓL

A kiritói boszorkány.
(Első füzet)

AZ ÉLET TITKAIBÓL

A kiritói boszorkány.
(Második füzet)

Almási Mihályné:

Hogyan szerette meg

JUTKA
a Bibliát ?

Almási Mihályné:

MESE

a

BÁRÁNYKÁRÓL

IV. ÉVF., 3. SZÁM. 1984. MÁRCIUS

VOL. IV. No. 3. MARCH, 1984

Published monthly by THE HUNGARIAN BAPTIST CONFERENCE OF THE AMERICAN CONTINENT
Co-operating with the Greater Cleveland Baptist Association — SBC — 12193 W. Pleasant Valley Road, Parma, OH 44130

Legutóbbi számunkban közöltünk néhány adatot a 150 évvel ezelőtt született C.H. Spurgeonról, a világhírű baptista prédikátorról, s egy trécsát, amelyből az Úr háza iránti szeretet csendül ki. Hadd álljon most itt egy emlékedése az imádságról, s egy emlékers, melyet Kárász Izabella küldött lapunknak Magyarországról — a Spurgeon évforduló kapcsán. Ez a szonett a 16 éves ifjú Spurgeont eleveníti meg, amint az islehami révénél 1850. május 3-án (édesanyja születésnapján) Jézus példáját és parancsát követve bemeitkezik.

C.H. Spurgeon

“Egy kissé előre ment, arca borult, és így imádkozott . . .” (Mt 26:39)

A fenti igen alapján vizsgáljuk meg, hogyan közeledett Mer “tünk

AZ IMA

Prayer

a szenvedés órájában a Mennyei Atyához, hogyan imádkozott! Az Ó imája:

1. **Magános ima volt.** Még három legkedvesebb tanítványát is hátrahagyta. Hívó testvérem! Végy alkalmat magadnak a magányban való imára, különösképpen a szenvedés idején! A családi ima, a baráti körben való ima, a gyülekezetben elmondott ima nem pótolja ezt. Persze azok is értékesek, de a legdrágább áldozati füst akkor száll fel füstölő edényeitekből, amikor a magány csendjében kiáltotok az Úrhoz, amikor egyedül csak Ő hall benneteket.

2. **Alázatos ima volt.** Lukács azt mondja: “térdre borult”, egy másik evangélista pedig azt, hogy: “arcra borult”. Milyen helyzet illik hozzád, aki k-

4. Figyeljétek meg, hogy ez egy **kitartó ima volt!** Jézus háromszor imádkozott. Ne tágítsatok, míg meghallgattatást nem nyertek! Tegyetek úgy, mint a tolakodó övezgy, aki végülis megnyerte azt, amit Jézus első kérésére nem adott meg. “A könyörgésben állhatatosak legyetek, és ügyeljétek a hálaadásra!”

5. Végül ez az ima **megadással teljes volt.** “Mindazáltal ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint Te!” Engedd, s akkor Isten is enged! Történjék minden úgy, ahogy Ő akarja. Akkor a rosszból is jó jön ki. Elégedj meg azzal, ha imádat leteheted Isten kezébe, Aki jól tudja, hogy **mikor, hogyan és mit** kell megadnia és mit kell visszatartania. **Ha komolyan áthatva, kitartóan, de alázatosan és megnagyvással imádkozol, akkor győzni fogsz.**

C. H. Spurgeon

GONDOLATOK

Nem igaz, hogy a mérges ember

ZÁRSZÓ

E könyv anyagának gyűjtése és rendezése a sok fáradság mellett sok örömet jelentett nekem, s remélem, az olvasó is jó érzéssel lapozgatja. Eddig Clevelandben 20 magyar baptista lelkipásztor dolgozott és 17 magyar baptista templom vagy imaház volt a városban (beleszámítva a bérleményeket is). Tucatnyi más városban létesült baptista gyülekezet szervezése indult el innen. Az "Amerikai Debrecenben" volt Baptista Könyvesház, szerkesztőség, szeminárium... És ma is van gyülekezet, van szerkesztőség, van szeminárium, van emlékgyűjtemény, sőt: van önálló baptista könyvkiadó vállalkozás. Reméljük, hogy mindez lesz is. Reméljük, hogy Istennek az a maroknyi baptista népe, amely itt él, a jövőben is élni és éltetni akar, hogy betöltsi küldetését.

Imádkozzunk azért, hogy sokféleségünk ne legyen akadálya annak, hogy egységben dolgozzunk népünk és egymás javára, s legfőképpen Isten dicsőségére!

1984. augusztus 20.

dr. Almási Mihály
lelkipásztor

FÖLHASZNÁLT IRODALOM

Az amerikai magyar baptisták történelme, 1908—1958.

(Kiadja az Amerikai Magyar Baptista Szövetség, 3508 Chatham Ave., Cleveland 13, OH) — Szerkesztette: Petre Gábor, Balla B. György, Vér Ferenc.

Jubileumi emlékkönyv, 1905—1955 (Cleveland, Bretz Emil kiadása).

Kautz, E. L.: The Hungarian Baptist Movement in the United States: A Socio-Historical Study. (M. A. Thesis)

University of Pittsburgh, 1946.

Kautz, E. L.: History of the Hungarian Baptist Work in America, 1957

Puskás Julianna: Kivándorló magyarok az Egyesült Államokba 1880—1940.

Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982.

Julianna Puskas: From Hungary to the United States (1880—1914)

(Studia Historica Academiae Scientiarum Hungaricae 184., Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982.)

Felhasználtam saját kéziratban lévő tanulmányaimat, dr. Gerzsenyi László: Az AMBSZ 70 éves története az évi konvenciók fényében c. tanulmányát, valamint dr. Haraszi Sándor: Az amerikai magyar baptisták történetének rövid áttekintése c. előadásának szövegét (Szórványmagyarság Helyzetét Kutatók Tudományos Találkozója, Bp., 1984. aug. 6—7.)

A 9—19. oldalakon található anyagot egyrészt a Magyarországi Baptista Egyház Alapokmányai (Bp., 1974.) c. kötetből, másrészt Győri Kornél tanulmányából (Emléklapok, Bp., 1972., 47—55.) állítottam össze.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A Bethánia Magyar Baptista Gyülekezet köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik bármilyen módon elősegítették e könyv kiadását. Köszönjük a kölcsön (vagy végleg) átadott fényképeket, iratokat. Köszönjük az imádságos és az anyagi támogatást.

Külön köszönjük **Berta László** magyar nyomdász testvérünknek, hogy szíve szeretetével s nagy szakértelemmel gondozta e kötetet. Azt is, hogy igen kedvezményes árat adott. Kívánjuk, hogy tartsa meg őt Isten sokáig!

A könyv kiadási költségeire adakoztak:

Dr. Almási Mihály	\$120.00
Csercsa Balázs	\$ 60.00
Csiszár István	\$ 65.00
Csompó András	\$130.00
Forrás Ede	\$120.00
Dr. Haraszi Sándor	\$100.00
Dr. Héthalmi Páth Károly	\$ 25.00
Kiss Sándor	\$200.00
Dr. Kovács Vilmos	\$120.00
Mody Benjámín	\$120.00
Molnár Júlia	\$ 14.00
Nagy Sándor	\$120.00
Osváth Lajos	\$ 60.00
Podobni János	\$ 20.00
Radva Jenő	\$ 30.00
Sebestyén János	\$135.00
Waltz Béla	\$100.00

Itt jegyezzük meg, hogy az 1984. november 4-i emlékestisztelet alkalmából lelkipásztorunk kiállítását rendezett. Ehhez két igen értékes tölgyfa tárlót (minimum 1000 dollár értékű munkával) **Mody Benjámín**, gyülekezetünk tagja készítette el a tőle megszokott alaposággal. Az anyagot is ő vásárolta. Ezúton szeretnénk megköszönni áldozatát.

TARTALOMJEGYZÉK

BEKÖSZÖNTŐ	3
ELŐSZÓ	5
I. A BAPTIZMUS	
1. Az anabaptizmus	9
2. A baptizmus	10
3. A baptisták főbb sajátosságai	12
4. A magyar baptizmus	16
5. Az amerikai magyar baptista misszió.....	19
II. A CLEVELANDI MAGYAR BAPTISTA MISSZIÓ	
1. A szerveződés kora (1899—1908)	32
2. Az "aranykor" (1908—1944)	34
3. Az egyesülések kora (1944—1959)	51
4. A válság és az újrakezdés időszaka (1959-től napjainkig)	54
FÜGGELÉK	
1. Rádió misszió	83
2. A Gerzsenyi Világmisszió	84
3. Magyar baptista teológiai szemináriumok Amerikában	89
Zárszó	109
Fölhasznált irodalom	110
Köszönetnyilvánítás	111